

Vihkiäkö vai ei?

Suomen evankelis-luterilaisen kirkon pappien käsitykset samaa sukupuolta olevien oikeudesta kirkolliseen avioliittoon

Laura Kallatsa & Jouko Kiiski

**Vihkiäkö vai ei?
Suomen evankelis-luterilaisen
kirkon pappien käsitykset samaa
sukupuolta olevien oikeudesta
kirkolliseen avioliittoon**

Laura Kallatsa & Jouko Kiiski

Vihkiäkö vai ei?

Suomen evankelis-luterilaisen kirkon pappien käsitykset samaa
sukupuolta olevien oikeudesta kirkolliseen avioliittoon

Laura Kallatsa & Jouko Kiiski

© Kirkon tutkimuskeskus

Kirkon tutkimuskeskuksen verkkojulkaisuja 60

Taitto: Grano Oy

ISBN 978-951-693-387-3

ISSN 2341-7641

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ	5
SUMMARY	6
1 JOHDANTO	7
2 TUTKIMUKSEN TAUSTA	9
2.1 Avioliitto yhteiskunnallisessa murroksessa	9
2.2 Samaa sukupuolta olevien parisuhteet ja Suomen evankelis-luterilainen kirkko	12
2.3 Aikaisempi tutkimus	22
3 TUTKIMUSPROSESSI	27
3.1 Tutkimustehtävä	27
3.2 Kyselytutkimuksen suorittaminen, aineiston analyysi ja tutkimuksen luotettavuus	27
3.3 Taustatiedot vastanneista	29
4 PAPPIEN ASEENTEET HOMOSEKSUAALISUUTTA KOHTAAN	33
4.1 Pappien suhtautuminen homoseksuaalisuuteen seksuaalisena suuntautumisenä	33
4.2 Homoseksuaalisuuden herättämät tunteet	40
4.3 Kohtaamiset homoseksuaalisesti suuntautuneiden ihmisten kanssa ..	43
5 PAPPIEN KÄSITYKSET SAMAA SUKUPUOLTA OLEVIEN PARISUHTEISTA	47
5.1 Pappien käsitykset rekisteröidystä parisuhteesta	47
5.2 Pappien käsitykset samaa sukupuolta olevien avioliitosta	50
5.3 Pappien suhtautuminen vihkioikeudesta luopumiseen	58
6 PAPIT AVIOLIITTOON VIHKIJÖINÄ JA AVIOLIITON SIUNAAJINA ...	60
6.1 Halukkuus vihkiä samaa sukupuolta olevia avioliittoon ja siunata samaa sukupuolta olevien avioliittoja	60
6.2 Omantunnonvapaus vihkiä ja siunata	63
6.3 Samaa sukupuolta olevien avioliiton julkinen kannattaminen ja vastustaminen	63
7 TULOSTEN TARKASTELU JA POHDINTA	65
8 LÄHTEET JA KIRJALLISUUS	69
LIITE 1: KYSELYLOMAKE	78

TIIVISTELMÄ

Vihkiäkö vai ei? Suomen evankelis-luterilaisen kirkon pappien käsitykset samaa sukupuolta olevien oikeudesta kirkolliseen avioliittoon

Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää, mitä Suomen evankelis-luterilaisen kirkon papit ajattelevat samaa sukupuolta olevien parisuhteista ja oikeudesta kirkollisesti solmittuun avioliittoon. Tutkimus jakaantuu kolmeen osan. Ensiksi tarkastelemme sitä, millaisia asenteita papeilla on homoseksuaalisuutta kohtaan. Toiseksi selvitämme sitä, millaisia käsityksiä papeilla on samaa sukupuolta olevien parisuhteista, avioliittoinstituutiosta ja kirkon vihkiöoikeudesta. Kolmanneksi otamme selvää siitä, miten papit suhtautuvat samaa sukupuolta olevien avioliittoon vihkimiseen ja avioliiton siunaamiseen. Tutkimusaineisto kerättiin sähköisellä kyselylomakkeella, johon vastasi 534 pappia. E-lomakkeella saatu informaatio siirrettiin SPSS-ohjelmaan, jonka avulla suoritettiin aineiston tilastollinen analyysi.

Tutkimus osoittaa, että yli puolet papeista pitää homoseksuaalisuutta luonnollisena seksuaalisena suuntautumisena ja osana Jumalan luomistyötä. Joka neljäs pappi ajattelee homoseksuaalisuuden olevan luonnotonta ja luomisen vastaista. Vain harva pappi pitää homoseksuaalisuutta tai homoseksuaalisuuden toteuttamista syntinä ja kolme neljästä papista ajattelee, että homoseksuaalisuus ymmärretään Raamatussa eri tavalla kuin 2000-luvun Suomessa. Suurin osa papeista pitää hyvänä sitä, että Suomessa on sukupuolineutraali avioliittolaki. Lähes kolmannes vastaajista pitää sitä taas huonona asiana. Noin puolet papeista kannattaa samaa sukupuolta olevien kirkollista avioliittoon vihkimistä ja 40 prosenttia vastustaa sitä. Selvästi yli puolet papeista kannattaa maistraatissa solmitun samaa sukupuolta olevien avioliiton kirkollista siunaamista ja noin kolmannes vastustaa sitä. Papeista 57 prosenttia on valmis vihkimään samaa sukupuolta olevia pareja, jos kirkko hyväksyy vihkimisten suorittamisen. Yli kolmannes papeista ei ole valmis vihkimään. Joka viides pappi on valmis vihkimään samaa sukupuolta olevia pareja avioliittoon jo nyt, vaikka kirkko ei ole antanut lupaa vihkimisille. Papit pelkäävät kirkossa syntyvän pahoja ristiriitoja avioliittokysymyksen takia, ja joka neljäs pappi on kokenut painostusta tai syrjintää oman näkemyksensä takia.

Tämä tutkimus osoittaa, että pappien asenteet homoseksuaalisuutta kohtaan sekä käsitykset samaa sukupuolta olevien parisuhteista vaihtelevat paljon. Taustatekijöistä etenkin sukupuoli, hiippakunta ja hengellinen tausta vaikuttavat asenteisiin ja käsityksiin.

Avainsanat: homoseksuaalisuus, pappi, parisuhde, sukupuolineutraali avioliitto, Suomen evankelis-luterilainen kirkko

SUMMARY

To marry, or not to marry? The Notions of Priests' of the Evangelical Lutheran Church of Finland Regarding Same-Sex Church Weddings

The aim of this study is to investigate what the priests of the Evangelical Lutheran Church of Finland think about same-sex partnerships and same-sex partners' right to a church wedding. The study is composed of three parts. Firstly, we study what kind of attitudes priests have about homosexuality and, secondly, what kind of notions priests have of same-sex partnerships, the institution of marriage and the right of the church to officiate at weddings. Thirdly, we explain how priests react to marrying same-sex partners and blessing their unions. The research material is composed of answers to an online questionnaire. 534 priests filled out the questionnaire. Data was transferred from the online questionnaires to the SPSS to perform statistical analyses.

The research proves that over half of the respondents regard homosexuality as natural sexual orientation and part of God's creation. On the other hand, one quarter think that it is not. The majority of priests do not regard homosexuality or performing homosexual acts as a sin and three quarters of priests think that homosexuality is understood in the Bible in a different way to what it is today. The majority of priests think that it is a positive thing that Finland has a "gender-neutral" Marriage Act. Nevertheless, nearly one third of the respondents have the opposite opinion. About half of the priests are in favour of officiating at same-sex weddings in the churches and 40 percent are against it. More than half of the priests are in favour of blessing same-sex marriages in a city administrative court, while one third are against it. 57 percent of the priests are prepared to marry same-sex partners if the Church decides so. More than one third are not prepared to. One fifth of the priests are already willing to marry same-sex partners. The priests are, however, worried about controversy arising from the question of same-sex marriage in church, and one quarter of the respondent have suffered pressure and discrimination because of their own opinions.

This research shows that priests have a variety attitudes to homosexuality and notions regarding same-sex partnerships. The background information, especially concerning sex, dioceses and religious backgrounds explains attitudes and notions to a large degree.

Keywords: homosexuality, priest, partnership, same-sex marriage, the Evangelical Lutheran Church of Finland

1 JOHDANTO

Perheeseen, parisuhteisiin ja seksuaalisuuteen liittyvät kysymykset ovat olleet viimeisten vuosien aikana kiivaan keskustelun aiheena Suomen evankelis-luterilaisessa kirkossa. Vuonna 2017 voimaan astunut sukupuolineutraali avioliittolaki on haastanut kirkon työntekijät ja jäsenet pohtimaan omia käsityksiään homoseksuaalisuudesta ja avioliitosta. Kirkossa on osallistuttu avioliittokeskusteluun niin virallisissa yhteyksissä kirkollis- ja piispainkokouksissa kuin monissa epävirallisemmissakin tilanteissa. Myös papit ovat tuoneet kantojaan näkyvästi ilmi muun muassa mediassa.

Tämän tutkimuksen alkusysäyksenä olivat halu ja tarve saada tutkittua tietoa siitä, mitä papit ajattelevat homoseksuaalisuuteen, samaa sukupuolta olevien parisuhteisiin sekä avioliittoon liittyvistä kysymyksistä. Mediassa esille nousevat papit edustavat usein ääripäiden ajattelua: samaa sukupuolta olevien avioliiton puolesta joko kampanjoidaan tai sitten sitä vastustetaan näyttävästi. Halusimme antaa äänen mahdollisimman monelle papille tutkimuksemme kautta.

Tässä tutkimusraportissa selvitämme pappien asenteita homoseksuaalisuutta kohtaan, käsityksiä samaa sukupuolta olevien parisuhteista sekä pappien halukkuutta vihkiä samaa sukupuolta olevia avioliittoon tai siunata samaa sukupuolta olevien avioliittoja. Tutkimus on tehty kvantitatiivisilla menetelmillä. Samasta aihepiiristä on tekeillä teologian maisteri Laura Kallatsan väitöskirja, joka on kvalitatiivinen tutkimus. Tämä tutkimusraportti luo pohjan Kallatsan väitöskirjalle, jossa selvitetään ennen kaikkea pappien perusteluja heidän asenteilleen ja käsityksilleen. Tutkimuksemme sisältää joitakin kvalitatiiviseen aineistoon kuuluvia sitaatteja pappien vastauksista. Tässä tutkimuksessa niiden tehtävänä on ainoastaan esimerkin tavoin havainnollistaa pappien näkemyksiä sekä samalla keventää tekstiämme, joten emme käsittele niitä sen tarkemmin. Tutkimus on tehty yhteistyössä Suomen kirkon pappisliiton ja Kirkon tutkimuskeskuksen kanssa. Kiitämme lämpimästi yhteistyökumppaneitamme!

Tutkimuksemme osoittaa, että papeilla on hyvin selkeät näkemykset avioliittoon vihkimiseen ja avioliiton siunaamiseen liittyvissä kysymyksissä. Pappien taustatekijät selittävät monia asenteita ja käsityksiä. Näkemykset myös jakaantuvat suuresti. Osa papeista on valmiita vihkimään ja siunaamaan samaa sukupuolta olevia pareja jo nyt. Osa papeista pitää avioliittoa yksiselitteisesti miehen ja naisen välisenä liittona, eikä vihkiminen ja siunaaminen näyttäydy heille minkäänlaisena mahdollisuutena. Osa papeista taas haluaa pitäytyä kirkon päätöksissä: he ovat valmiita vihkimään ja siunaamaan, jos kirkossa näin päätetään, mutta ovat myös valmiita sitoutumaan siihen, että avioliittoa pidetään ainoastaan miehen ja naisen välisenä liittona. Tutkimuksemme valossa on perusteltua sanoa, että virallisen

kannan lisäksi kirkossa vallitsee useita erilaisia avioliittokäsityksiä. Suuret kiitokset jokaiselle 534 papille, joka osallistui tutkimukseemme!

Joensuussa 12.2.2019

Laura Kallatsa

Jouko Kiiski

2 TUTKIMUKSEN TAUSTA

2.1 Avioliitto yhteiskunnallisessa murroksessa

Suomen avioliittolaki muuttui 1.3.2017 niin, että se sallii avioliiton solmimisen kahdelle henkilölle riippumatta heidän sukupuolistaan.¹ Sukupuolineutraali avioliitto on osa pohjoismaista kehitystä, jossa seksuaalivähemmistöjen oikeuksia on pyritty parantamaan viimeisten vuosikymmenten aikana. Samaa sukupuolta olevien avioliitto tuli mahdolliseksi ensimmäisenä Alankomaissa vuonna 2001.² Suomi oli maailman kahdeskymmeneskolmas maa ja viimeinen Pohjoismaa, jossa avioliitto avattiin samaa sukupuolta oleville pareille.³

Länsimaissa alettiin käydä keskustelua seksuaalisuudesta ja sen ”vapauttamisesta” ahdasmielisistä asenteista ja lainsäädännöstä 1960-luvulla. Tätä muutosta on kuvattu suureksi seksuaaliarvojen murrokseksi. Siihen liittyivät muun muassa avioliittojen yleistyminen, aiempaa hyväksyvämpi suhtautuminen nuorten esiaviolliseen seksiin ja uskollisuuden välttämättömyyden kyseenalaistaminen.⁴ Yksi keskeisimmistä murroksen ajan keskustelunaiheista oli homoseksuaalisuus. Muun muassa Suomessa laki kielsi seksin samaa sukupuolta olevien aikuisten kesken.⁵ Homoseksuaalisten tekojen kriminalisointi poistui rikoslaista vuonna 1971. Tautiluokituksesta homoseksuaalisuus poistettiin vuonna 1981.⁶

Tultaessa 2000-luvulle Suomessa alettiin säätää lakeja suojelemaan homoseksuaaleja syrjinnältä seksuaalisen suuntautumisensa takia. Kehitys oli siis päinvastainen kuin aiemmin.⁷ Lainsäädännöllisesti merkittävintä on ollut vuonna 2002 voimaan tullut laki rekisteröidystä parisuhteesta⁸ ja vuonna 2017 voimaan astunut sukupuolineutraali avioliittolaki⁹. Muita 2000-luvulla säädettyjä homoseksuaalien

---

1 Avioliittolaki (1929/234), I osa, 1. §.

2 Family law: Same-sex marriage 2017.

3 Tolsa 2017.

4 Kontula & Haavio-Mannila 1993, 469.

5 Mustola 2007, 18.

6 Hentilä 2004.

7 Mustola 2007, 36.

8 Laki rekisteröidystä parisuhteesta (2001/950).

9 Avioliittolaki (1929/234), I osa, 1 §.

oikeuksiin vaikuttaneita lakeja ovat perustuslaki (vuonna 2000)¹⁰, työsopimuslaki (2001)¹¹, yhdenvertaisuuslaki (2004)¹² sekä laki hedelmöityshoidoista (2007)¹³.

Keskustelu samaa sukupuolta olevien parisuhteista kiihtyi vuonna 1996, kun 58 kansanedustajaa teki lakialoitteen, jonka mukaan kahdella samaa sukupuolta olevalla henkilöllä tulisi olla oikeus virallistaa parisuhteensa.¹⁴ Lakivaliokunta ei puoltanut aloitteen hyväksymistä, koska sen mukaan kyseessä oli perhelainsäädännön perusteita koskeva hanke. Tämän vuoksi lainsäädännön tulee perustua hyvin laadittuun ja laajasti perusteltuun hallituksen esitykseen sekä perusteelliseen valiokuntakäsittelyyn. Lakivaliokunnan lähtökohtana oli se, että samaa sukupuolta olevien pariin asemaa tulee lainsäädännöllisesti kohentaa, mutta heidän parisuhteitaan ei tule rinnastaa avioliittoon.¹⁵ Eduskunta hylkäsi lakialoitteen, mutta ehdotti, että hallitus ryhtyisi asianmukaisiin toimiin samaa sukupuolta olevien pariin yhteiselämään liittyvien oikeudellisten epäkohtien poistamiseksi.¹⁶ Tämän seurauksena oikeusministeriön asettama työryhmä alkoi selvittää tarpeellisia lainsäädäntötoimenpiteitä epäkohtien poistamiseksi.¹⁷

Eduskunta käsitteli *lakia virallistetusta parisuhteesta* joulukuussa 2000. Laki antaisi kahdelle samaa sukupuolta olevalle 18 vuotta täyttäneelle henkilölle oikeuden virallistaa parisuhteensa. Parisuhde virallistettaisiin osapuolten allekirjoittamalla asiakirjalla, ja se olisi avioliitosta erillinen oikeudellinen instituutio. Kuitenkin parisuhteen virallistaminen toisi joitakin poikkeuksia lukuun ottamatta samat oikeusvaikutukset kuin avioliitto.¹⁸ Lakivaliokunta puolsi hallituksen esitystä tiettyin muutoksin kesäkuussa 2001 vain yhden äänen enemmistöllä. Lakivaliokunnan mukaan uusi laki tukisi erilaisten perhemuotojen yhdenvertaista kohtelua sekä myös avioliittoinstituutiota, koska nyt avioliittoon kuuluva sitoutumisen ja vastuun ajatus ulotettaisiin myös samaa sukupuolta olevien parisuhteisiin. Lain nimeksi valiokunta ehdotti *virallistetun parisuhteen* sijaan *rekisteröity parisuhde*.¹⁹ Myös perustuslakivaliokunta tuki hallituksen esitystä.²⁰

Eduskunta äänesti rekisteröidyn parisuhteen puolesta syyskuussa 2001 äänin 99–84. Laki rekisteröidystä parisuhteesta tuli voimaan vuonna 2002. Parisuhteen rekisteröinnillä oli samat oikeusvaikutukset kuin avioliitolla lukuun ottamatta erikseen laissa säädettyjä poikkeuksia. Nämä poikkeukset rajoittavat rekisteröidyssä

---

10 Perustuslaki (1999/731) korostaa ihmisten yhdenvertaisuutta.

11 Työsopimuslaki (2001/55) kieltää syrjinnän työssä tai työhönotossa seksuaalisen suuntautumisen perusteella.

12 Yhdenvertaisuuslaki (1325/2014) laajentaa ja terävöittää seksuaalivähemmistöjen syrjintäsuojaa.

13 Laki hedelmöityshoidoista (2006/1237).

14 LA 26/1996 vp.

15 LaVM 10/1997 vp.

16 EK 17/1997.

17 HE 200/2000 vp.

18 HE 200/2000 vp.

19 LaVM 15/2001 vp.

20 PeVL 15/2001 vp.

parisuhteessa elävien oikeuksia aviopuolisoihin verrattuna. Rekisteröidyssä parisuhteessa olevien ei ole mahdollista adoptoida lasta, ellei lapsi ole toisen puolison oma, eikä parisuhteeseen sovelleta nimilain säännöksiä puolison sukunimestä.²¹ Perheensisäinen adoptio tuli mahdolliseksi vuonna 2009.²²

Laki rekisteröidystä parisuhteesta oli iso askel homoseksuaalisten parisuhteiden aseman parantamisessa, mutta keskustelu samaa sukupuolta olevien avioliitosta oli jo alkanut. Parisuhdelaki nähtiin jo voimaan tullessaan syrjivänä, koska se ei sisältänyt kaikkia samoja oikeuksia kuin avioliitto.²³ Kuten rekisteröidyn parisuhteen säätäminen myös avioliittolain muuttaminen sukupuolineutraaliksi oli vuosien prosessi. Sukupuolineutraali avioliittolaki oli ensimmäinen Suomessa hyväksytty laki, joka lähti liikkeelle kansalaisaloitteesta.²⁴ Mahdollisuus tehdä kansalaisaloite lainsäädännön muuttamiseksi tuli voimaan vuonna 2012, ja samana keväänä 21-vuotias Ida Bergmann alkoi kerätä ihmisten nimiä kansalaisaloitteeseen, jossa vaadittiin avioliittolain muuttamista sukupuolineutraaliksi. Toukokuussa 2012 perustettiin yhdistys *Tasa-arvoinen Suomi ry*, ja myöhemmin avioliittolain muutosta ajanut kampanja sai nimekseen *Tabdon2013*.²⁵ Yhteensä yli 160 000 allekirjoitusta sisältävä kansalaisaloite luovutettiin eduskunnan puhemiehelle joulukuussa 2013.²⁶ Helmikuussa 2014 käydyn lähetekeskustelun päätteeksi asia lähetettiin lakivaliokuntaan.²⁷ Lakivaliokunta antoi asiasta mietinnön marraskuussa 2011. Lakivaliokunta päätyi hylkäämään lakiehdotuksen.²⁸ Mietintöön liittyi yksi vastalause.²⁹ Marraskuussa 2014 eduskunta äänesti sukupuolineutraalin avioliittolain puolesta äänestystuloksen ollessa 105–92.³⁰ Myös suuri valiokunta päätyi kannattamaan lakiehdotusta joulukuussa 2014. Silloin pidetyssä äänestyksessä eduskunta hyväksyi ensimmäisessä käsittelyssä sisällöltään päätetyn lakiehdotuksen äänin 101–90.³¹

Sukupuolineutraali avioliitto yritettiin kumota kansalaisaloitteella, jota kutsuttiin nimellä *Aito avioliitto. Kansalaisaloite avioliiton säilyttämisestä aidosti tasa-arvoisena, miehen ja naisen välisenä liittona ja sukupuolineutraalin avioliittolain kumoamisesta* sai taakseen yli 106 000 allekirjoitusta.³² Eduskunnan lakivaliokunta käsitteli kansalaisaloitetta maaliskuussa 2017 ja ehdotti, että eduskunta hylkää

21 Laki rekisteröidystä parisuhteesta (950/2001).

22 Laki rekisteröidystä parisuhteesta (950/2001), 9 §.

23 Juvonen 2002, 257.

24 KAA 3/2013 vp.

25 Sarhimaa 2015.

26 LaVM 14/2014 vp – M 10/2013.

27 PTK 12/2014 vp.

28 LaVM 14/2014.

29 PTK 120/2014 vp.

30 Kansalaisaloite (KAA 3/2013 vp).

31 SuVM 2/2014.

32 KAA 2/2016 vp.

lakiehdotuksen.³³ Helmikuussa 2017 eduskunta hylkäsi kansalaisaloitteeseen sisältyvän lakiehdotuksen.³⁴

Maaliskuussa 2017 voimaan astunut avioliittolaki merkitsee sitä, että samaa sukupuolta olevat parit saavat siviilivihkimyksen samoin edellytyksin kuin heteroparit. Samalla pareille tulee adoptio-oikeus sekä oikeus ottaa puolison sukunimi itselleen.³⁵ Avioliittolain muutos liittyy selvästi suomalaisessa yhteiskunnassa 1960-luvulla alkaneeseen murrokseen, joka 2000-luvulle tultaessa jatkui seksuaalivähemmistöjen oikeuksien kohentamisella lain tasolla. Yhteiskunnallinen käsitys avioliitosta on sukupuolineutraalin avioliittolain myötä muuttunut. Vaikka Suomi hyväksyi muihin Pohjoismaihin verrattuna jälkijunassa niin rekisteröidyn parisuhteen kuin sukupuolineutraalin avioliitonkin³⁶, muutos on ollut nopea sekä lainsäädössä että suomalaisten asenteissa.

2.2 Samaa sukupuolta olevien parisuhteet ja Suomen evankelis-luterilainen kirkko

Suomen evankelis-luterilaisen kirkon edustajat ovat osallistuneet aktiivisesti keskusteluun samaa sukupuolta olevien parisuhteiden virallistamisesta. Etenkin avioliiton avaaminen samaa sukupuolta oleville pareille on aiheuttanut kirkossa vilkasta keskustelua. Tässä luvussa kuvataan, kuinka kirkossa on virallisella tasolla otettu kantaa homoseksuaalisuuteen sekä rekisteröityyn parisuhteeseen ja sukupuolineutraaliin avioliittoon. Kirkkoa on perinteisesti pidetty seksuaalisuuteen liittyvissä kysymyksissä konservatiivisena. Yleensä se on vastustanut tai ainakin pyrkinyt jarruttamaan yhteiskunnallista kehitystä esimerkiksi seksuaalivähemmistöjen oikeuksien ajamisessa. Kuitenkin kirkko on aina – vaikkakin vuosien viiveellä – reagoinut yhteiskunnassa tapahtuviin muutoksiin tavalla tai toisella.

Piispojen puheenvuoroissaan esittämät käsitykset homoseksuaalisuudesta

Samaa sukupuolta olevien parisuhteita koskeva keskustelu on liittynyt kirkossa keskusteluun homoseksuaalisuudesta seksuaalisena suuntautumisena, kristillisestä ihmiskuvasta ja raamatuntulkinnasta. Ennen 2000-luvun kiivasta keskustelua

---

33 LaVM 1/2017 vp.

34 EK 3/2017 vp.

35 KAA 3/2013 vp.

36 Rekisteröity parisuhde tuli voimaan Tanskassa vuonna 1989, Norjassa 1993, Ruotsissa 1994, Islannissa 1996 ja Suomessa 2002. Sukupuolineutraali avioliitto tuli voimaan Norjassa ja Ruotsissa vuonna 2009, Islannissa 2010, Tanskassa 2012 ja Suomessa 2017.

avioliitosta kirkon virallinen kanta homoseksuaalisuuteen on nähtävissä piispojen puheenvuoroissa *Ajankohtainen asia*³⁷ ja *Kasvamaan yhdessä*³⁸. Kolmas piispojen yhteinen puheenvuoro *Rakkauden lahja*³⁹ julkaistiin vuonna 2008, kun keskustelu rekisteröidyn parisuhteen seurauksista oli kirkossa kuumimmillaan.

Vuonna 1966 julkaistussa *Ajankohtaisessa asiassa* homoseksuaalisuuteen suhtaututaan syntinä ja sairautena, jonka hoitaminen kuuluu lääketieteen alaan. Piispojen mukaan homoseksuaalinen taipumus on mahdollista hillitä kristillisen uskon ja sopivan lääkärinhoidon avulla, vaikka sitä ei saataisikaan kokonaan häviämään. Piispat myöntävät, että ihminen ei ole aina itse vastuussa taipumuksensa synnystä, mutta jokainen on velvollinen pidättäytymään sen toteuttamisesta.⁴⁰

Vuonna 1984 julkaistussa *Kasvamaan yhdessä*-asiakirjassa piispat kommentoivat homoseksuaalisuutta jo selkeästi *Ajankohtaista asiaa* hienovaraisemmin, mutta ilmaisevat kuitenkin selvästi, että homoseksuaalisissa parisuhteissa eläminen ei ole kirkon opetuksen mukaista. Piispat toteavat, että jokainen ihminen on seksuaalisesta suuntautumisestaan riippumatta vastuussa käyttäytymisestään, mutta ei taipumuksensa olemassa olosta.⁴¹ Piispojen mukaan naimattomuuden ja yksin elämisen myönteiset mahdollisuudet koskevat myös homoseksuaaleja.⁴²

Vuoden 2008 *Rakkauden lahjassa* suhtautuminen homoseksuaalisuuteen on muuttunut selvästi aiempia kannanottoja varovaisemmaksi. Piispat huomauttavat, että homoseksuaalisuus ei ole vain ilmiö tai asia, vaan se koskettaa oikeita ihmisiä. Homoseksuaalisesti suuntautuneille ihmisille kysymys on oman itseymmärryksen kannalta merkityksellinen.⁴³ *Rakkauden lahjassa* piispat ottavat huomioon 2000-luvun aktiivisen keskustelun homoseksuaalisuudesta ja sen, että kysymys jakaa kirkkoja ja myös luterilaisen kirkon jäsenten näkemyksiä. Piispat kirjoittavat niin yksilön arvosta ja ihmisestä Jumalan kuvana kuin raamatuntulkinnasta ja tieteellisestä tutkimuksesta.⁴⁴

Yhteenvetona piispojen kannanotoista voi todeta, että uusi kannanotto on ollut aina edeltäjänsä sallivampi erilaisille tavoille toteuttaa seksuaalisuutta. Siinä missä 1960-luvulla piispat julistivat homoseksuaalisuuden selkeästi synniksi, uusimmassa kannanotossa piispat asettelevat sanansa hyvin väljästi. On syytä ottaa huomioon, että kannanottojen välillä piispat ovat vaihtuneet. Lisäksi voi olettaa, että

37 Ajankohtainen asia 1966.

38 Kasvamaan yhdessä 1984. Puheenvuoron ovat allekirjoittaneet piispat John Vikström, Yrjö Sariola, Paavo Kortekangas, Kalevi Toiviainen, Olavi Rimpiläinen, V. J. Malmivaara, Samuel Lehtonen ja Erik Vikström.

39 Rakkauden lahja 2008. Puheenvuoron ovat allekirjoittaneet piispat Jukka Paarma, Voitto Huotari, Samuel Salmi, Simo Peura, Eero Huovinen, Juha Pihkala, Mikko Heikka ja Gustav Björkstrand. Kari Mäkinen ja Wille Riekkinen eivät allekirjoittaneet sitä.

40 Ajankohtainen asia 1966.

41 Kasvamaan yhdessä 1984, 60.

42 Kasvamaan yhdessä 1984, 63.

43 Rakkauden lahja 2008, 58.

44 Rakkauden lahja 2008, 58–60.

yhteiskunnallinen tilanne sekä homoseksuaalisuudesta saatu uusi tutkimustieto ovat osittain muuttaneet piispojen näkemyksiä.

Rekisteröidyn parisuhteen vaikutukset kirkkoon

Keskustelu samaa sukupuolta olevien avioliitosta alkoi kirkossa 2000-luvun alussa lain rekisteröidystä parisuhteesta tultua voimaan. Rekisteröityyn parisuhteeseen liittyvän keskustelun ollessa vilkkaimmillaan vuosituhannen taitteessa oikeusministeriö pyysi kirkkohallitukselta lausuntoa asiasta. Lausunnonaan kirkkohallitus toteaa, että asiaan sisältyy periaatteellisesti ja eettisesti merkittäviä kysymyksiä. Kirkkohallitus pitää miehen ja naisen välistä avioliittoa erityisenä parisuhteen muotona, jota myös yhteiskunnan tulisi vahvistaa. Tätä kirkkohallitus perustelee sillä, että avioliitto mahdollistaa yhteiskunnan jatkuvuuden ja lasten tasapainoisen kehityksen. Lisäksi lausunnona nousee esiin pelko, että yleisessä kielenkäytössä rekisteröidyistä parisuhteista puhuttaisiin ”homoavioliittoina”. Kirkkohallituksen mielestä on ongelmallista, että valtio tukee erityistoimin yhtä vähemmistöryhmää. Lausuntonsa johtopäätöksenä kirkkohallitus toteaa, että avioliiton rinnalle ei tule perustaa mitään siihen rinnastuvia instituutioita.⁴⁵ Kirkko siis vastusti lakia rekisteröidystä parisuhteesta ennen kaikkea sen takia, että se näki lain olevan hyvin yhdenmukainen avioliittolain kanssa ja pelkäsi ihmisten sekoittavan rekisteröidyn parisuhteen ja avioliiton keskenään. Kirkko on halunnut säilyttää perinteisen kristillisen käsityksen avioliitosta miehen ja naisen välisenä liittona. Kysymystä homoseksuaalisuudesta ei ole haluttu liittää kysymykseen avioliitosta, vaan siihen on pyritty vastaamaan erikseen. Kuitenkin kirkko on painottanut, että homoseksuaalisuutta käsitellään lähimmäisenrakkauden pohjalta.⁴⁶

Eduskunta äänesti parisuhdelain puolesta syyskuussa 2001. Heti seuraavana arkipäivänä äänestyksen jälkeen piispat antoivat tiedotteen, jossa todettiin, että rekisteröity parisuhde on avioliitosta erillinen instituutio eikä kirkko toteuta samaa sukupuolta olevien parisuhteisiin liittyviä vastaavia kirkollisia toimituksia. Työntekijöiltään kirkko edellyttää perinteisen opetuksen mukaista käyttäytymistä. Piispat totesivat, että homoseksuaalisen taipumuksen omaaviin tulee niin yhteiskunnassa kuin kirkossakin suhtautua heidän ihmisarvoaan kunnioittaen. Yhteiskunnassa on tuettava sellaista opetusta sekä lasten ja nuorten kasvua, jotka vahvistavat naisen ja miehen keskinäistä parisuhdetta. Kirkossa tämä tapahtuu avioliittoon vihkimisessä ja siunaamisessa.⁴⁷ Piispojen viestiä voi pitää ristiriitaisena. Toisaalta he esittävät selkeän kannan, jonka mukaan naisen ja miehen välinen parisuhde, mieluiten avioliitto, on tavoiteltava parisuhteen muoto. Kuitenkin

45 Kirkkohallituksen lausunto oikeusministeriölle 1999.

46 Yli-Opas 2016, 47.

47 Suhonen 2002, 77.

homoseksuaalien ihmisarvoa tulee kunnioittaa. Avoimeksi jää, kuinka homoseksuaalit kokevat tulevansa kunnioitetuiksi, jos heillä ei ole samanlaista oikeutta parisuhteen solmimiseen kuin heteroseksuaaleilla. Erityisen ristiriitainen tilanne on kirkon työntekijälle. Kirkon virassa homoseksuaalin täytyy käytännössä salata ja yrittää tukahduttaa taipumuksensa, mikäli haluaa toimia piispojen toiveen mukaan.

Entistä voimakkaammaksi keskustelu homoseksuaalisuudesta kävi kirkossa vuoden 2002 jälkeen, jolloin laki rekisteröidystä parisuhteesta tuli voimaan.⁴⁸ Heti parisuhdelain hyväksymisen jälkeen kirkolliskokouksessa tehtiin asiasta kaksi aloitetta. Ensimmäisessä vaadittiin, että rekisteröidyssä parisuhteessa elävä ei saisi työskennellä kirkossa. Toisen aloitteen mukaan parisuhteensa rekisteröineiden tulisi saada kirkollinen siunaus. Kirkolliskokous jätti molemmat aloitteet raukeamaan, mutta päätti lähettää asian piispainkokoukselle selvitettäväksi.⁴⁹ Piispainkokous asetti työryhmän, jonka tehtävänä oli valmistella piispainkokouksen kannanottoa parisuhdelain seurauksista kirkossa. Työryhmä järjesti vuonna 2007 kaksi parisuhdelakiseminaaria, joiden tarkoituksena oli selvittää kirkon kantaa homoseksuaalisuuteen. Seminaareihin kokoontuivat kirkon piispat, hiippakuntien edustajat ja kirkkohallituksen eri yksiköiden nimeämät edustajat sekä ryhmä asiantuntijoita.⁵⁰ Ensimmäisen seminaarin aiheina olivat homoseksuaaliset parisuhteet raamatuntulkinnan, kristillisen etiikan ja ekumeenisten yhteyksien kannalta.⁵¹ Toisessa seminaarissa käsiteltiin ihmiskuvaan liittyviä kysymyksiä kirkon hallinnossa ja seurakuntien toiminnassa.⁵²

Laki rekisteröidystä parisuhteesta aiheutti paljon keskustelua kirkossa, mutta konkreettisia asiaan liittyviä päätöksiä jouduttiin odottamaan pitkään. Vasta vuonna 2010 – kahdeksan vuotta rekisteröidyn parisuhteen voimaantumisen jälkeen – piispainkokous julkaisi selvityksensä. Selvityksessä se nosti esiin kuusi erilaista vaihtoehtoa, kuinka kirkko voisi reagoida rekisteröidyn parisuhteen olemassaoloon. Vaihtoehdot olivat: *liiton siunaaminen, ihmisten siunaaminen, kodin siunaaminen,*

48 Parisuhdelain seuraukset kirkossa 2010, 2.

49 Parisuhdelain seuraukset kirkossa 2010, 3–4.

50 Kirkko keskustelee homoseksuaalisuudesta 2007.

51 Saarelma 2007, 6.

52 Saarelma 2009, 6.

*vapaamuotoinen rukous, yksityisen elämän piiri ja erillinen kielto.*⁵³ Piispainkokous päätyi kannattamaan vapaamuotoista rukousta perustellen sitä kirkon yhteisellä uskolla, kirkon aiemmillä kannanotoilla sekä tekemällään selvityksellä.⁵⁴

Vuonna 2011 piispainkokous laati ohjeen vapaamuotoisesta rukoushetkestä parisuhteensa rekisteröineiden kanssa ja heidän puolestaan. Kyse ei ole avioliittoon rinnastettavan parisuhteen siunaamisesta. Ohjeen mukaan ”pastoraalisen kohtaamisen piiriin voi kuulua myös rukous parisuhteensa rekisteröineiden kanssa ja heidän puolestaan”. Rukouksessa kiitetään Jumalaa elämän lahjoista ja pyydetään Jumalan huolenpitoa ja johdatusta. Ohjeessa painotetaan, että rukouksessa ei tule käyttää avioliittoon vihkimiseen tai siunaamiseen kuuluvia erityisiä osia.⁵⁵

Laki rekisteröidystä parisuhteesta toi esiin myös kysymyksen, voiko kirkon työntekijä elää rekisteröidyssä parisuhteessa. Piispainkokous linjasi vuonna 2010, että rekisteröidyssä parisuhteessa elävä voi toimia kirkon palveluksessa.⁵⁶ Vielä yhdeksää vuotta aikaisemmin piispat olivat todenneet, että kirkon työntekijän on pitädyttävä perinteisessä parisuhdekäsityksessä.⁵⁷

Kirkolliskokouksen ja piispainkokouksen lausunnot avioliitosta

Rekisteröidyn parisuhteen yhteydessä käytyä keskustelua leimasi se, että kirkko halusi säilyttää avioliiton ainoana virallisena parisuhteen muotona, jonka rinnalle ei tulisi perustaa muita instituutioita. Sukupuolineutraalin avioliittolain myötä kirkko on keskittynyt ennen kaikkea korostamaan avioliittoa miehen ja naisen välisenä parisuhteen muotona. Kirkon edustajat ovat osallistuneet yhteiskunnalliseen keskusteluun avioliitosta. Asiasta on keskusteltu virallisesti piispainkokouksessa ja

---

53 Parisuhdelain seuraukset kirkossa 2010, 118. Selvityksessä rekisteröidyn parisuhteen siunaamisesta puhutaan harhaanjohtavasti ”liiton siunaamisena”. *Liiton siunaaminen* tarkoittaa selvityksen mukaan sitä, että kirkolliskokouksen erillisellä päätöksellä otetaan kirkkokäsikirjaan tai sen rinnalle käyttöön erityinen kirkollinen toimitus rekisteröidyn parisuhteen siunaamista varten. *Ihmisten siunaaminen* tarkoittaa, että otetaan kirkolliskokouksen päätöksellä kirkkokäsikirjaan tai sen rinnalle erityinen rukoushetki, joka on tarkoitettu parisuhteensa rekisteröineiden puolesta rukoilemiseen ja heidän siunaamiseensa. *Kodin siunaaminen* tarkoittaa, että piispainkokous tai piispa antaa pastoraalisen ohjeen, jonka mukaan käytetään olemassa olevia kirkollisia toimituksia, erityisesti kodin siunausta. *Vapaamuotoinen rukous* tarkoittaa, että piispainkokous tai piispa antaa pastoraalisen ohjeen, jonka mukaan parisuhteensa rekisteröineiden puolesta rukoillaan vapaasti tai käyttämällä olemassa olevaa aineistoa.

Yksityisen elämän piiri tarkoittaa, että piispainkokous tai piispa antaa pastoraalisen ohjeen, jonka mukaan asia kuuluu sielunhoidon ja henkilökohtaisen kohtaamisen piiriin. *Erityinen kielto* tarkoittaa, että kirkolliskokous tai piispainkokous toteaa, että parisuhteensa rekisteröineiden puolesta ei voida rukoilla eikä heitä voida siunata.

54 Parisuhdelain seuraukset kirkossa 2010, 128.

55 Pastoraalinen ohje 2011.

56 Parisuhdelain seuraukset kirkossa 2010, 131–132.

57 Kasvamaan yhdessä 1984, 63.

kirkolliskokouksessa. Yksittäisiä puheenvuoroja avioliitosta ovat käyttäneet piispat, papit ja seurakuntalaiset.⁵⁸

Suomen eduskunta äänesti sukupuolineutraalin avioliittolain voimaan marraskuussa 2014.⁵⁹ Kirkko otti virallisesti kantaa asiaan syksyllä 2015, kun kirkolliskokouksen yleisvaliokunta julkaisi laajahkon mietinnön uudesta avioliittolaista. Mietinnön mukaan avioliittolain muutos ei aiheuta muutoksia kirkon vihkimiskäytännöissä. Papeilla säilyy oikeus vihkiä avioliittoon mies ja nainen kirkkojärjestyksen ja kirkkokäsikirjan mukaisesti. Papeilla ei ole oikeutta vihkiä samaa sukupuolta olevia pareja avioliittoon.⁶⁰

Piispainkokous antoi kirkolliskokouksen siltä pyytämän selonteon avioliitosta syksyllä 2016. Selonteon mukaan kirkollinen avioliitto tarkoittaa miehen ja naisen välistä avioliittoa. Papit eivät voi vihkiä samaa sukupuolta olevia pareja. Kirkko haluaa seistä jokaisen ihmisen rinnalla, mutta se ei muuta käsitystään avioliitosta. Selonteossa painotetaan, että jokainen ihminen on yhtä arvokas ja Jeesus suhtautui kaikkiin ihmisiin kunnioittaen. Lisäksi piispat muistuttavat, että jokainen ihminen on Jumalan kuva ja jokaista lähimmäistä tulee rakastaa kultaisen säännön mukaisesti.⁶¹ Piispojen mukaan avioliittoa tulisi tarkastella historiallisesta perspektiivistä: Vaikka avioliitto on muuttunut historian aikana ja se on osittain kulttuuriin sidottu, se on kuitenkin aina merkinnyt miehen ja naisen välistä yhteiselämän muotoa. Sukupuolten erilaisuudelle annetaan vahva symboliikka, ja avioliitto saa jopa sakramentaalisia merkityksiä.⁶²

Piispainkokous teetätti professori emerita Eila Helanderilla selvityksen kirkon vihkiöoikeudesta luopumisesta, avioliittoon vihkimisen merkityksestä kirkon identiteetille ja siitä, millaisia vaihtoehtoja kirkolla on edessään. Selvitys julkaistiin syksyllä 2017. Helanderin mukaan kirkolla ei ole aihetta luopua vihkiöoikeudestaan, koska se vaikuttaisi muun muassa kastettujen ja rippikouluun osallistuvien määrän vähenemiseen ja näin ollen kirkon jäsenmäärän laskuun sekä ohentaa jäseniään palvelevan kirkon identiteettiä ja vihkiöoikeudesta luopumisen seurauksena siviilivihkiöiden määrää tulisi lisätä merkittävästi. Vain harva kirkon jäsen kannattaa vihkiöoikeudesta luopumista. Helander esittää selvityksessään kompromissiratkaisun, jossa kirkko pitäytyisi avioliittoon vihkimisessä nykyiseen käytäntöön, jossa avioliitto on miehen ja naisen välinen liitto, mutta hyväksyy samalla, että kirkon sisällä voi olla myös toinen teologisesti perusteltu toimintamalli. Näin ollen ne papit, jotka kokevat omantuntonsa mukaisesti voivansa vihkiä samaa sukupuolta

58 Yksittäisten piispojen lausuntoja tarkastellaan tässä luvussa myöhemmin.

59 Orjala 2014.

60 Yleisvaliokunnan mietintö 3/2015, 18–19.

61 Piispainkokouksen selonteko avioliittolain muutoksen johdosta 2016, 1–2.

62 Piispainkokouksen selonteko avioliittolain muutoksen johdosta 2016, 4.

olevan parin tai siunata heidän siviilivihkimisellä solmitun avioliittonsa, voivat niin toimia.⁶³

Sekä kirkolliskokouksen että piispainkokouksen asiakirjoissa myönnetään, että kirkossa on erilaisia näkemyksiä avioliitosta. Kuitenkin virallinen opetus avioliitosta näyttäytyy hyvin selkeänä. Kirkolliskokouksen yleisvaliokunta ehdotti mietinnössään, että kirkkoon kehitettäisiin Skotlannin episkopaalisen kirkon mallin mukainen keskustelumenetelmä eri tavoilla ajattelevien välille.⁶⁴ Tämän seurauksena kirkossa on julkaistu *Kunnioittava keskustelu*, keskusteluasetelma, jonka avulla ristiriitoihin ajautuneet ihmiset voivat keskustella rakentavasti, kuulla toisiaan ja ymmärtää toistensa erilaisuutta. Kunnioittavaan keskusteluun kuuluvat avoimuus, luottamus, myötätunto ja yhteys.⁶⁵

Piispojen lausunnot samaa sukupuolta olevien avioliitosta

Yhteisten asiakirjojen lisäksi piispat⁶⁶ ovat antaneet yksittäisiä lausuntoja sukupuolineutraalista avioliitosta. Kaikissa hiippakunnissa on annettu papistolle suunnattu ohje, jossa käsitellään uuden avioliittolain vaikutuksia seurakuntiin. Piispojen papistolleen kirjoittamat kirjeet ovat hyvin samankaltaisia. Useissa kirjeissä piispat viittaavat kirkolliskokouksen ja piispainkokouksen asiakirjoihin. Koska näiden dokumenttien mukaan papeilla ei ole oikeutta vihkiä samaa sukupuolta olevia pareja avioliittoon, piispat keskittyvät kirjeissään siihen, kuinka seurakunnissa voidaan muutoin palvella samaa sukupuolta olevia pareja. Esimerkiksi Lapuan hiippakunnan piispa Simo Peura kirjoittaa, että seurakuntien jäsenet odottavat kirkolta erilaisia asioita, eikä kaikkia toiveita voida täyttää. Tärkeintä näissä tilanteissa on kohdata jokainen ihminen kunnioittavasti ja kertoa avoimesti ja rehellisesti, millaiset toimitukset ovat seurakunnissa mahdollisia.⁶⁷

Kirjeissään piispat muistuttavat mahdollisuudesta käyttää vuonna 2011 käyttöön otettua pastoraalista rukousohjetta. Peura korostaa, että näihin rukouksiin ei kuitenkaan voi sisällyttää erityisiä vihkimiseen kuuluvia osia.⁶⁸ Turun arkkihiippakunta on julkaissut ohjeen, jonka mukaan pappi tai muu kirkon työntekijä voi suunnitella ja toteuttaa toimituksen, joka on osa vihkimistä. Kun ihminen pyytää seurakunnan työntekijää rukoilemaan puolestaan, hän olettaa työntekijän voivan tehdä tämän aidosti vihkiparin puolesta iloiten. Siksi on tärkeää, että seurakunnat

---

63 Helander 2017, 98, 100.

64 Yleisvaliokunnan mietintö 3/2015, 13.

65 Kunnioittava keskustelu 2017.

66 Tässä luvussa piispoilla tarkoitetaan niitä piispoja, jotka olivat virassa sukupuolineutraalin avioliittolain tullessa voimaan.

67 Peura 2017.

68 Peura 2017.

täyttävät nämä toiveet. Jos seurakunnassa ei ole pappia, joka voi luontevasti toimittaa tämän kaltaisia rukouksia, hyvän tavan mukaista on ohjata ihmiset sellaiseen seurakuntaan, jossa heitä voidaan palvella.⁶⁹ Helsingin hiippakunnan piispa Irja Askolan⁷⁰ mukaan papit voivat osallistua avioliittoseremoniaan ja antaa näin viestin, että kirkko hyväksyy samaa sukupuolta olevien parisuhteet. Askola kirjoittaa luottavansa pappien ammatilliseen osaamiseen, luovuuteen ja tilannetaajuun.⁷¹

Samaa sukupuolta olevien avioliitto on aiheuttanut myös pohdintaa siitä, voidaanko yleisessä esirukouksessa rukoilla maistraatissa solmitun avioliiton puolesta, jossa osapuolina ovat kaksi miestä tai kaksi naista. Tämä on mahdollista samalla tavalla kuin muidenkin siviilivihkimisellä solmittujen avioliittojen puolesta. Oulun hiippakunnan piispa Samuel Salmi muistuttaa, että rukouksen sanamuotojen tulee olla korrekteja, eikä esirukouksessa tulisi käyttää kirkkokäsikirjan vaihtoehtoja, joissa mainitaan *mies* ja *nainen*.⁷² Peura korostaa, että yhteinen esirukous ei ole kannanoton paikka samaa sukupuolta olevien avioliiton puolesta tai sitä vastaan.⁷³ Piispat myös selventävät, että kirkkotilat eivät ole avoimia siviilivihkimiselle, mutta esimerkiksi rukous samaa sukupuolta olevan parin puolesta voidaan järjestää kirkossa.⁷⁴

Useat piispat toivovat, että papisto työskentelee vallitsevassa tilanteessa kärsivällisesti ja kunnioittaa kaikkia ihmisiä. Espoon hiippakunnan piispan Tapio Luoman⁷⁵ mukaan on haastavaa keskustella asiasta, joka on sekä periaatteellisesti merkittävä kysymys että koskettaa yksittäisiä ihmisiä. Hän ajattelee, että pappien on oltava valmiita keskustelemaan avioliitosta riippumatta siitä, mitä mieltä he itse ovat asiasta.⁷⁶ Kuopion hiippakunnan piispa Jari Jolkkonen on vakuuttunut pappien kanssa käydyistä keskusteluista ja uskoo, että teologisesti ja inhimillisesti haastavasta asiasta on mahdollista puhua.⁷⁷ Askola painottaa, että puhumme koko ajan seurakuntien jäsenistä, ”omista ihmisistämme” ja heidän elämästään. Hän kertoo olevansa surullinen siitä, että kirkossa käytävä keskustelu on keskittynyt liiaksi juridiikkaan ja pappien oikeuksiin. Askolan mielestä tunteet ja ihmisten todellinen elämä ovat jääneet sivurooliin. Hänen mukaansa sukupuolineutraalin avioliiton voimaantulo oli ikimuistoinen päivä sadoille ihmisille Helsingin hiippakunnassa.⁷⁸

69 Avioliittolain muutoksen vaikutus seurakuntiin 2017.

70 Helsingin hiippakunnan piispana on ollut marraskuusta 2017 alkaen Teemu Laajasalo.

71 Askola 2016.

72 Salmi 2017.

73 Peura 2017.

74 Esim. Peura 2017.

75 Espoon hiippakunnan piispana on ollut helmikuusta 2019 alkaen Kaisamari Hintikka.

76 Luoma 2017.

77 Jolkkonen 2017.

78 Askola 2016.

Edellä esitellyt piispojen kirjeiden pääpiirteet osoittavat, että piispoilla on melko yhteneväinen linja siitä, kuinka vallitsevassa tilanteessa tulee toimia. Kuitenkin erityisesti Askola näyttää antavan muihin piispoihin verrattuna enemmän vapauksia papistolleen. Vaikka piispojen suhtautumisessa samaa sukupuolta olevien avioliittoon on eroja, kaikki piispat painottavat kohteliasta käyttäytymistä ja kaikkien kirkon jäsenten palvelemista. Koska kirkollinen vihkiminen ei piispojen mukaan ole mahdollista, he pyrkivät osoittamaan, että kirkko voi palvella samaa sukupuolta olevia pareja muun muassa rukouksella.

Seurakuntiin lähettämiensä kirjeiden lisäksi piispat ovat ottaneet kantaa samaa sukupuolta olevien avioliittoon myös muissa yhteyksissä. Askola oli ainoa virassa oleva piispa, jolta eduskunnan lakivaliokunta pyysi lausuntoa sukupuolineutraalista avioliitosta. Lausunnossaan Askola kirjoittaa kannattavansa kansalaisaloitetta sukupuolineutraalista avioliittolaista, koska eduskunnan tulee säätää lakeja, jotka kohtelevat ihmisiä tasa-arvoisesti. Kansalaisten yhdenvertainen kohtelu ja tasa-arvoisten ihmisoikeuksien vaatimus ovat Askolalle myös kristinuskosta nousevia arvoja. Askola kertoo arvostavansa sitä, että kansalaisaloite ei määrittele kirkollisen vihkimisen ehtoja ja muotoa, mutta muistuttaa luterilaisessa maailmassa olevan erilaisia malleja avioliiton ja perheen tukemiseen. Myös Suomen evankelis-luterilaisen kirkon avioliitonäkemyksissä ja käytännöissä on tapahtunut muutoksia eri vuosikymmenten aikana. Askolan mukaan kirkon intressi on pysyvien parisuhteiden tukeminen ja erilaisten perheiden rinnalla kulkeminen.⁷⁹

Porvoon hiippakunnan piispa Björn Vikström⁸⁰ julkaisi vuoden 2016 lopussa kirjan *Monta rakkautta: Seksuaalisuuden, parisuhteen ja avioliiton teologia*. Kirjassaan Vikström esittää, että kirkko voisi luopua vihkiöikeudestaan. Tällöin avioliittoon vihkiminen tapahtuisi maistraatissa ja siunaaminen kirkossa. Tämä sopisi Vikströmin mukaan yhteen Lutherin näkemysten kanssa.⁸¹ Siunaamisessa pappi voisi tuoda rohkeammin esille kirkon uskosta ja perinteestä nousevia ihanteita ja tavoitteita, koska vihkiminen ei samalla olisi juridinen toimenpide. Näin ollen siunaamista ei myöskään tarvitsisi edellyttää kaikilta papeilta.⁸² Hän painottaa, että kirkon tulkintojen mahdolliset muutokset avioliittoon liittyen tulisi tapahtua perusteellisen teologisen työn tuloksina. Kirkon uskottavuutta ei Vikströmin mielestä lisää se, että muutokset tapahtuvat ulkoisen paineen tai yleisen mielipiteen seurauksena.⁸³ Hänen mukaansa kirkossa vallitsee ristiriita opillisten kannanottojen ja työntekijöiden pastoraalisten kohtaamisten välillä, sillä käytännöt muuttuvat

---

79 Piispa Irja Askolan puheenvuoro eduskunnan lakivaliokunnassa 22.5.2014.

80 Porvoon hiippakuntaan valitaan keväällä 2019 uusi piispa Vikströmin siirtyessä Åbo Akademiin teologisen etiikan ja uskonnonfilosofian opettajan tehtävään.

81 Vikström 2016, 266–267.

82 Vikström 2016, 266–267.

83 Vikström 2016, 80.

nopeammin kuin oppi.⁸⁴ On ongelmallista, jos kirkon oppi ja ihmisten kysymykset eristetään toisistaan, vaikka niiden päinvastoin tulisi sopia yhteen.⁸⁵

Askolan ja Vikströmin lisäksi erityisesti arkkipiispa Kari Mäkinen⁸⁶ on profiloitunut julkisuudessa kannattamaan samaa sukupuolta olevien avioliittoa. Eduskunnan äänestettyä sukupuolineutraalin avioliittolain puolesta Mäkinen totesi iloitsevansa täydestä sydämestään sateenkaariväen puolesta ja heidän kanssaan. Mäkisen mukaan kirkon on omista perusteistaan käsin uudelleenarvioitava avioliittokäsitystään.⁸⁷ Piispainkokouksen avauspuheessaan tammikuussa 2017 Mäkinen painotti kirkolla olevan vastuu ihmisistä, myös heistä, jotka solmivat avioliiton samaa sukupuolta olevan kumppanin kanssa. Mäkisen mukaan sukupuolineutraali avioliitto on iloa ja helpotusta tuova askel pitkällä tiellä pois häpeän, arkuuden ja kätkeytymisen maailmasta. Mäkinen huomauttaa, että avioliitto on iloinen asia, ja kehottaa iloitsemaan iloitsevien kanssa. Mäkisen mukaan on epärealistista olettaa, että kaikki säilyy kirkossa ennallaan. Hänen mukaansa kirkossa keskeinen kysymys ei ole se, mitä papit saavat ja eivät saa tehdä, vaan se, kuinka kirkko voi palvella kaikkia jäseniään. Jokaista tilannetta on arvioitava sen perusteella, miten niissä toteutuu pastoraalinen vastuu ihmisistä ja ihmisten palvelemisesta.⁸⁸

Piispat Askola ja Vikström ja arkkipiispa Mäkinen ovat tuoneet piispoina ollessaan selkeästi ilmi, että sukupuolineutraali avioliitto ei voi olla vaikuttamatta kirkolliseen avioliittoon. Selkeimmin kirkon perinteistä avioliittokantaa ovat julkisesti puolustaneet Mikkelin hiippakunnan piispa Seppo Häkkinen sekä Jolkkonen. Häkkisen mukaan kirkkojärjestyksen ja kirkkolain intentiona on, että avioliitto on miehen ja naisen välinen suhde, vaikka sitä ei erikseen niissä lausutakaan. Häkkisen mielestä asia on niin itsestään selvä, että sitä ei ole tarvinnut mainita. Häkkinen ei keväällä 2016 antamassaan haastattelussa uskonut, että kirkolliskokous päättäisi ainakaan lähitulevaisuudessa muuttaa kirkon käsitystä avioliitosta.⁸⁹ Lisäksi Häkkinen on ilmaissut selvästi, että samaa sukupuolta olevan parin vihkivä pappi syyllistyy rangaistavaan virkavirheeseen.⁹⁰ Jolkkosen mukaan sukupuolineutraalilla avioliittolailla ei ole välittömiä vaikutuksia kirkkoon. Pappien tulee niin opetustehtävissään kuin avioliittoon vihkiessäänkin pitäytyä kirkon viralliseen avioliittoa koskevaan opetukseen. Kirkko on kannanotoissaan johdonmukaisesti puolustanut jokaisen ihmisarvoa ja pitänyt avioliittoa miehen ja naisen välisenä liittona. Jolkkosen mukaan on tärkeää turvata se, että perinteistä avioliittokäsitystä kannattavat kansalaiset, viranhaltijat ja kirkot eivät joudu syrjityiksi vakaumuksensa

84 Vikström 2016, 83.

85 Vikström 2016, 252–263.

86 Arkkipiispana on ollut kesäkuusta 2018 alkaen Tapio Luoma.

87 Mäkinen 2014.

88 Mäkinen 2017.

89 Kivimäki 2016.

90 Suolanen 2017.

tai vihkimiskäytäntöjensä takia.⁹¹ Kuopion hiippakunnan synodaalikokouksessa syksyllä 2016 pitämässään puheessa Jolkkonen muistutti hiippakuntansa papistoa velvollisuudesta pitää pappislupaus. Jos työntekijä missä tahansa työyhteisössä toimii vastoin yleisiä ohjeita, sillä on aina seurauksia. Kirkko ei ole tästä poikkeus.⁹² Lausunnollaan Jolkkonen viittaa siihen, että vihkiessään samaa sukupuolta olevan parin avioliittoon pappi toimii vastoin kirkon ohjeita, ja siitä on seurattava rangaistus.

Piispat Salmi, Luoma ja Peura sekä Turun arkkihiippakunnan piispa Kaarlo Kalliala ja Tampereen hiippakunnan piispa Matti Repo ovat esiintyneet mediassa huomattavasti edellä mainittuja vähemmän sukupuolineutraaliin avioliittoon liittyvän keskustelun osalta. Joko hiippakuntiansa papistolle lähettämien kirjeiden, tiedotusvälineissä annettujen kommenttien tai molempien perusteella kuitenkin näyttää siltä, että he haluavat pitäytyä kirkon perinteisessä avioliittokäsityksessä tai haluavat ainakin antaa tilaa niiden äänelle, jotka perinteistä avioliittokäsitystä kannattavat.⁹³

Kuten edellä on käynyt ilmi, sukupuolineutraali avioliitto ja sen vaikutukset kirkkoon jakavat osittain piispojen näkemykset. Huomattavaa on, että julkisuudessa nousivat esille erityisesti Askola ja Mäkinen, jotka kertoivat kannattavansa sukupuolineutraalia avioliittoa ja myös samaa sukupuolta olevien vihkimistä. Vikströmin näkemys kirkon mahdollisuudesta luopua vihkioikeudestaan on poikennut muiden piispojen näkemyksistä ja saanut näin ollen huomiota mediassa. Huomattavasti vähemmän esillä ovat olleet ne piispat, jotka haluavat pitäytyä käsityksessä, jonka mukaan avioliitto on ainoastaan miehen ja naisen välinen suhde.

2.3 Aikaisempi tutkimus

Tutkimuksemme sijoittuu käytännöllisessä teologiassa perheen ja avioliiton tutkimusalueisiin. Tutkimuksemme on selkeästi teologinen, vaikka se liikkuu myös yhteiskuntatieteiden ja sukupuolentutkimuksen rajamaastoissa. Aihepiiriä on tutkittu kaikilla edellä mainituilla tieteenaloilla. Lisäksi etenkin ihmisen seksuaaliseen suuntautumiseen liittyviä kysymyksiä on tutkittu myös psykologiassa ja biologiassa. Tässä luvussa kuvataan tutkimuksemme kannalta keskeisimpiä suomalaisia ja kansainvälisiä teologisia tutkimuksia. Lisäksi luodaan lyhyt katsaus tutkimustamme lähelle tuleviin yhteiskuntatieteellisiin tutkimuksiin.

Avioliiton teologiaa on tutkittu Suomessa vähän. Antti Yli-Oppaan systemaattisen teologian alaan kuuluva väitöskirja *Avioliiton teologia Englannin kirkossa ja Suomen evankelis-luterilaisessa kirkossa vuosina 1963–2006* on ainoa laaja

---

91 Jolkkonen 2014.

92 Jolkkonen 2016.

93 Esim. Hannus 2014; Repo 2013; Kalliala 2017; Patronen 2016; Nykänen 2014.

suomalaiseen avioliittoteologiaan keskittyvä tutkimus. Yli-Opas on tutkinut kirkkojen avioliittoon liittyviä asiakirjoja, ja tutkimus antaa selkeän kuvan Suomen evankelis-luterilaisen kirkon avioliittoteologiasta.⁹⁴ On kuitenkin syytä muistaa, että tutkimusajanjaksona samaa sukupuolta olevien avioliitto ei ollut ajankohtainen kysymys kirkossa, joten siihen liittyvät asiakirjat jäävät tutkimuksen ulkopuolelle.

Jyrki Knuutila on tutkinut oikeus- ja kirkkohistoriallisessa väitöskirjassaan yhteiskunnan ja kirkon välisiä suhteita Suomessa avioliiton ja vihkimiskäytäntöjen näkökulmasta. Knuutilan tutkimus *Avioliitto oikeudellisena ja kirkollisena instituutiona Suomessa vuoteen 1629* antaa merkittävää tietoa siitä, kuinka yhteiskunnallinen ja kirkollinen avioliittoinstituutio ovat historian aikana välillä olleet jänniteisissä suhteissa keskenään.⁹⁵

Pappien ja teologien käsityksiä perheestä, parisuhteista ja seksuaalisuudesta ovat aiemmin tutkineet käytännöllisen teologian alalla Jouko Kiiski ja Maria Buchert. Kiiski selvitti tutkimukseen *Rajallinen rakkaus: suomalaisten teologien käsitykset parisuhteesta* muun muassa teologien suhtautumista homoseksuaalisuuteen ja rekisteröityyn parisuhteeseen. Kiiski on jakanut teologit neljään ryhmään sen perusteella, miten he asennoituvat rekisteröityyn parisuhteeseen. Kirkon vanhaan perinteeseen pitäytyjillä on kielteinen suhtautuminen homoseksuaalisuuteen. Heidän mukaansa homoseksuaalisuuden harjoittaminen on Raamatun vastaista. Kirkon nykyiseen opetukseen sitoutuvat ajattelevat niin ikään, että homoseksuaalisuus on Raamatun opetuksen vastainen elämäntapa. Kirkon nykyistä opetusta avartavat suhtautuvat homoseksuaalisuuteen varauksellisesti. He pitävät homoseksuaalisuutta ymmärrettävänä asiana, mutta heidän mielestään kirkon tulisi syvällisesti pohtia kantaansa rekisteröityihin parisuhteisiin. Homoseksuaalisuuteen suhtautuvat myönteisesti nykykulttuurin käsityksen omaavat. He painottavat, että homoseksuaalien on parempi elää pysyvissä parisuhteissa tilapäisten suhteiden sijaan. Heidän mukaansa kirkon tulisi tukea rekisteröidyssä parisuhteessa eläviä.⁹⁶ Kiiskin tutkimus antaa hyvää vertailupohjaa sille, kuinka pappien asenteet ovat muuttuneet viimeisen vuosikymmenen aikana.

Buchert on tutkinut väitöskirjassaan *Rakkauten välittäjä vai moraalinen vartija? Narratiivinen tutkimus Suomen evankelis-luterilaisen kirkon papeista perhe- ja seksuaalikysymysten äärellä* sitä, miten papit rakentavat identiteettiään perhe- ja seksuaalikysymysten kohtaajina omaa työskentelyä ja siihen vaikuttavia tekijöitä kuvaavissa kertomuksissa. Buchertin mukaan papin työssä henkilökohtaisilla merkityksenannoilla ja konteksteilla on merkitystä siihen, miten pappi suhtautuu perhe- ja seksuaalikysymyksiin. Elämässä tapahtuvat käännekohtat haastavat

94 Yli-Opas 2010.

95 Knuutila 1990.

96 Kiiski 2006, 227–229.

pappien näkemyksiä. Sen sijaan kirkon virallisilla kannanotoilla on vain vähän vaikutusta pappien näkemyksiin.⁹⁷

Hengellinen tausta vaikuttaa usein ihmisten käsityksiin ja mielipiteisiin. Monella papilla on kosketus johonkin perinteiseen herätysliikkeeseen. Monet kokevat myös saaneensa vaikutteita uudemmissa hengellisistä yhteisöistä. Eetu Kejonen on selvittänyt teologisen etiikan ja uskonnonfilosofian alaan kuuluvassa väitöskirjassaan *Sexualitet i en brytningstid: En etisk analys av två finländska väckelserörelsers syn på samhälle, kyrka och homosexualitetet åren 1970–2011* vanhoillislestadiolaisuuden ja herännäisyyden käsityksiä homoseksuaalisuudesta.⁹⁸ Kejosen tutkimusaineiston muodostavat kyseisten herätysliikkeiden lehdet Päivämies, Siionin Lähetyslehti, Hengellinen Kuukauslehti ja Nuori Yty sekä vuosikirjat ja kesäjuhlien puheet.⁹⁹ Kejosen väitöskirjasta selviää, että herännäisyydessä homoseksuaalien oikeuksia on puolustettu tutkimusajanjaksona aktiivisesti. Vanhoillislestadiolaiset puolestaan ovat kritisoineet homoseksuaalisuutta koskevia uusia lähestymistapoja omista uskonnollisista lähtökohdistaan käsin.¹⁰⁰

Gustav Strömsholmin väitöskirja tuo esiin homoseksuaalisuudesta 1990-luvulla käytyä kirkollista keskustelua. Strömsholmin tutkimus *De homosexuella som kyrklig spelbricka: en analys av aktörerna, aktionerna och debatten i Finland år 1993* avaa tilannetta, jossa arkkipiispa John Vikströmistä kanneltiin tuomiokapituliin harhaoppisuudesta. Vikström sanoi radiohaastattelussa homoseksuaalisuudesta, että siihen ei pidä puuttua, mitä yksityinen ihminen kokee omantuntonsa avulla oikeaksi.¹⁰¹ Tutkimus tuo selkeästi esiin, että keskusteluissa ja kiistoissa itse asia voi jäädä taustalle. Strömsholmin mukaan Vikströmin tapauksessa kyse oli ennen kaikkea raamatuntulkinnasta ja homoseksuaalisuus jäi lähinnä taustalle.¹⁰²

Kirkon tutkimuskeskus on julkaissut artikkelikokoelman *Perhe ja avioliitto muutoksessa*¹⁰³, jossa useat eri alojen asiantuntijat käsittelevät perheen käsitteen ja muodon muutoksia ja perheen asemaa Suomessa. Tutkimuksemme aiheen kannalta mielenkiintoinen on esimerkiksi teologian maisteri Emma Audaksen artikkeli, jossa hän analysoi samaa sukupuolta olevien parien vihkimistä puoltavia ja vastustavia tausta-argumentteja Suomen evankelis-luterilaisessa kirkossa. Audas kyseenalaistaa sen, että kirkon olisi valittava joko oppi tai etiikka, ajatuksen seksuaalisesta vähemmistöstä, sukupuolten keskinäisestä komplementaarisuudesta sekä sen, että kirkko tietää, mitä se siunaa.¹⁰⁴

---

97 Buchert 2010, 219.

98 Kejonen 2014, 11.

99 Kejonen 2014, 23.

100 Kejonen 2014, 249–250.

101 Strömsholm 1997, 100.

102 Strömsholm 1997, 5.

103 Hytönen 2017.

104 Audas 2017, 104.

Yhteiskuntatieteellistä tutkimusta homoseksuaalisuuteen liittyvästä suomalaisesta keskustelusta ovat julkaisseet Sari Charpentier ja Anna Moring. Charpentier on selvittänyt yhteiskuntapolitiikan lisensiaatintyössään *Sukupuoliusko – valta, sukupuoli ja pyhä avioliitto lesbo- ja homoliittokeskustelussa* argumentoinnin tapoja ja uskomuksia, joilla samaa sukupuolta olevien liittoja puolustetaan ja vastustetaan. Charpentier on tutkinut Aamulehdessä, Helsingin Sanomissa, Ilkassa, Iltalehdessä, Kirkko ja kaupunki -lehdessä sekä Kotimaassa julkaistuja mielipidekirjoituksia vuodelta 1996.¹⁰⁵ Charpentierin aineistosta esiin nousevia teemoja ovat homoseksuaalisen ihmisen luominen, sukupuolten pyhä järjestys sekä ruumis, suomalaisuus ja laki.¹⁰⁶ Moring on puolestaan tutkinut sukupuolentutkimuksen väitöskirjassaan *Oudot perheet: Normeja ja ihanteita 2000-luvun Suomessa* sateenkaariperheitä koskevaa keskustelua.¹⁰⁷ Moringin lähdeaineistona ovat olleet perhelainsäädännölliset lakitekstit ja valmisteluasiakirjat, valikoima seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjä ja niihin liittyviä aiheita käsitteleviä aikakauslehtiartikkeleita vuosilta 1996–2006 sekä Suomessa ja Ruotsissa vuosina 1999–2006 julkaistut ohjeet ja oppaat, jotka on suunnattu sateenkaariperhettä perustaville tai sellaisessa eläville.¹⁰⁸ Moringin väitöskirjasta selviää, että isyyttä koskeva julkinen keskustelu keskittyy isäksi tulemisen ehtoihin ja isyyden toteutumiseen. Äitiydestä keskusteltaessa esiin nousevat synnyttäneen äidin ensisijaisuus, luonnollisuus ja normatiivisuus sekä muiden vanhempien, etenkin sosiaalisen äidin, suhtautuminen ja sopeutuminen tilanteeseen.¹⁰⁹ Tutkimukselle leimaa-antava teema ovat myös sukupuolittuneet ihanteet, jotka näkyvät sateenkaariperheissä omaleimaisella tavalla.¹¹⁰

Kansainvälisistä tutkimuksista Suomen tilanteeseen vertailukelpoisia ovat ennen kaikkea pohjoismaiset tutkimukset. Sukupuolentutkimuksen professori ja historian dosentti Jens Rydström on tutkinut teoksessaan *Odd Couples: A History of Gay Marriage in Scandinavia* skandinaavista homoseksuaalien historiaa ja avioliittoa. Hän keskittyy ennen kaikkea kuvaamaan Tanskan, Ruotsin ja Norjan kehitystä kohti sukupuolineutraalia avioliittoa, mutta huomioi myös Skandinavian reuna-alueita Suomi mukaan luettuna.¹¹¹ Daniel Enstedt on haastatellut uskontotieteen väitöskirjassaan *Detta är min kropp: Kristen tro, sexualitet och samlevnad* kymmentä ruotsalaista pappia ja yhtätoista seksuaalivähemmistöihin kuuluvaa ihmistä selvittääkseen sen ajattelun kehitystä, joka mahdollisti samaa sukupuolta olevien pariin siunaamisen Ruotsin kirkossa vuonna 2005. Haastattelujen lisäksi

105 Charpentier 2001, 148.

106 Charpentier 2001, 5.

107 Moring 2013, 14.

108 Moring 2013, 13.

109 Moring 2013, 242.

110 Moring 2013, 243.

111 Rydström 2011.

tutkimusaineiston ovat muodostaneet Ruotsin kirkon dokumentit.¹¹² Ola Nilsson on tutkinut Ruotsissa käytyä keskustelua samaa sukupuolta olevien avioliitosta teoksessaan *För äktenskapet – i tiden: analys och argument i debatten*. Nilsson tarkastelee paitsi perusteluja, joilla samaa sukupuolta olevien avioliittoa puolustetaan ja vastustetaan, myös avioliiton historiallista kehitystä ja tarkoituksia. Tutkimus antaa tietoa avioliitosta niin politiikan, filosofian, kirkon kuin kirjallisuudenkin valossa.¹¹³

Edellä esitetyt tutkimukset antavat pohjan käsityksille avioliitosta kirkollisena instituutiona ja kirkon suhtautumisesta homoseksuaalisuuteen. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon pappien käsityksiä samaa sukupuolta olevien parisuhteista ei ole juurikaan tutkittu. Professori Kati Tervo-Niemelä sivuaa samaa sukupuolta olevien parisuhteita Kirkon akateemisten jäsenkyselyissä vuosina 2014 ja 2018. Tutkimuksissa tulee suppeasti tilastollisesta näkökulmasta esiin pappien suhtautuminen rekisteröityjen parisuhteen siunaamiseen, sukupuolineutraaliin avioliittoon, kirkolliseen vihkimiseen ja kirkon vihkioikeudesta luopumiseen.¹¹⁴ Tätä laajempaa tutkimusta ei ole aiheesta aikaisemmin julkaistu.

---

112 Enstedt 2011, 5.

113 Nilsson 2007.

114 Niemelä 2014, 75–78; Tervo-Niemelä 2018, 91–97.

3 TUTKIMUSPROSESSI

3.1 Tutkimustehtävä

Tutkimustehtävämme on selvittää, millaisia asenteita Suomen evankelis-luterilaisen kirkon papeilla on homoseksuaalisuutta kohtaan ja millaisia käsityksiä papeilla on avioliitosta yleensä sekä samaa sukupuolta olevien parisuhteista. Lisäksi selvitämme pappien halukkuutta vihkiä samaa sukupuolta olevia pareja avioliittoon tai siunata samaa sukupuolta olevien parien maistraatissa solmittuja avioliittoja. Tutkimuksen päämetodi on kvantitatiivinen analyysi. Näin saatuja tuloksia havainnollistetaan kvalitatiivisella aineistolla, joka on koottu pappien vapaista vastauksista.

Tutkimuksen pääkysymys on seuraava: *Mitä Suomen evankelis-luterilaisen kirkon papit ajattelevat samaa sukupuolta olevien parisuhteista ja oikeudesta kirkollisesti solmittuun avioliittoon?*

Pääkysymys jakaantuu seuraaviin alakysymyksiin:

- 1) Millaisia asenteita papeilla on homoseksuaalisuutta kohtaan?
- 2) Millaisia käsityksiä papeilla on samaa sukupuolta olevien parisuhteista, avioliittoinstituutiosta ja kirkon vihkioikeudesta?
- 3) Miten papit suhtautuvat samaa sukupuolta olevien avioliittoon vihkimiseen ja avioliiton siunaamiseen?

Ensimmäisen alakysymyksen tarkoituksena on selvittää, miten papit suhtautuvat homoseksuaalisuuteen seksuaalisena suuntautumisena, millaisia tunteita homoseksuaalisuus papeissa herättää sekä sitä, millaisissa tilanteissa papit ovat kohdanneet homoseksuaalisesti suuntautuneita ihmisiä. Ensimmäinen alakysymys luo perustan toiselle ja kolmannelle alakysymykselle. Toisella alakysymyksellä selvitetään pappien käsityksiä rekisteröidystä parisuhteesta ja samaa sukupuolta olevien avioliitosta sekä pappien suhtautumista kirkon vihkioikeudesta luopumiseen. Kolmannen alakysymyksen tarkoituksena on selvittää pappien halukkuutta vihkiä samaa sukupuolta olevia pareja avioliittoon ja siunata samaa sukupuolta olevien avioliittoja, suhtautumista omantunnonvapauteen vihkimis- ja siunaamiskysymyksissä sekä sitä kannattavatko tai vastustavatko papit julkisesti samaa sukupuolta olevien avioliittoja.

3.2 Kyselytutkimuksen suorittaminen, aineiston analyysi ja tutkimuksen luotettavuus

Tämän tutkimuksen aineisto on kerätty sähköisellä kyselylomakkeella. Kysely toteutettiin yhteistyössä Suomen kirkon pappisliiton ja Kirkon tutkimuskeskuksen

kanssa. Kyselylomakkeeseen on sovellettu osia Kirkon Akateemisten jäsenkyselystä 2014 ja Seurakuntien työntekijäkyselystä 2015 sekä kyselylomaketta, jolla on karotoitettu Joensuun evankelis-luterilaisen seurakuntayhtymän pappien näkemyksiä ”sateenkaaripareista” vuonna 2007. Kyselylomakkeen ovat laatineet tämän tutkimuksen tekijät, ja sen muotoilemiseen ovat osallistuneet useat tutkijat Itä-Suomen yliopistossa sekä Kirkon tutkimuskeskuksessa. Kyselylomake esitettiin syksyllä 2016. Esitetaukseen osallistui viisi seurakuntatyössä olevaa pappia. Papeilta saadun palautteen pohjalta lomakkeeseen tehtiin pieniä muutoksia. Kyselylomake sisältää sekä suljettuja että avoimia kysymyksiä. Tässä tutkimuksessa esitetään kyselylomakkeen suljettuihin kysymyksiin tulleet vastaukset, ja pääpaino on suoritetun kyselyn tulosten esittelyssä, joten tuloksia esitettäessä niitä reflektoidaan vain vähän aikaisempaan tutkimukseen.

Tutkimuksen aineisto kerättiin sähköpostitse e-lomakkeella.¹ Osoitetietona käytettiin Suomen kirkon pappisliiton jäsenrekisteriä.² Tavoitteena oli tavoittaa mahdollisimman laajasti koko Suomen papisto. Kysely lähetettiin maaliskuussa 2017 yhteensä 2 656 papille, jolla on pappisoikeudet Suomen evankelis-luterilaisessa kirkossa. Onnistuneesti tavoitettiin 2 639 pappia. Heistä 2 135 oli Pappisliiton työelämäjäseniä ja 517 eläkeläisiä. Vastausaikaa annettiin noin kaksi viikkoa, jonka jälkeen papeille lähetettiin muistutusviesti kyselyyn vastaamisesta. Sen jälkeen vastausaikaa oli vielä kolme viikkoa. Yhteensä vastausaikaa oli siis viisi viikkoa. Tänä aikana kyselyyn vastasi 534 pappia. Vastausprosentti oli 20,2.

Sähköisellä lomakkeella saatu informaatio siirrettiin SPSS-ohjelmaan, jonka avulla suoritettiin aineiston tilastollinen analyysi. Analyysimenetelminä käytettiin suoria jakaumia, prosenttilukuja, ristiintaulukointia, Khiin neliötestiä, keskiarvoja ja -hajontoja, korrelaatiokertoimia, t-testiä ja yksisuuntaista varianssianalyysia täydennettynä Scheffen testillä. Vastaajien kirjoituksia ei tässä tutkimuksessa analysoitu perusteellisesti, mutta vapaista vastauksista poimittiin kirjoituskatkelmia, jotka täydentävät tilastollista tutkimusta.

Tähän tutkimukseen saatiin runsaasti vastauksia, mutta tästä huolimatta palautusprosentti jäi melko alhaiseksi. Tämä on yleinen ongelma e-lomakkeella kerätyissä aineistoissa. Tutkimusaineisto edustaa hyvin eri ikäisiä ja eri hiippakunnissa olevia pappeja. Myös eri virka-asemissa olevat papit ovat hyvin edustettuina. Tulosten tarkastelussa on otettava huomioon, että kysely lähetettiin myös eläkkeellä oleville papeille, joten aineisto ei muodostu vain työelämässä olevista papeista. Myös se on otettava huomioon, että kysely lähetettiin vain Suomen kirkon pappisliiton jäsenille. Tulosten luotettavuutta lisää se, että vastaajat olivat täyttäneet lomakkeet huolella ja myös vapaisiin vastauksiin tuli runsaasti kirjoituksia. Alhainen vastausprosentti heikentää tulosten yleistettävyyttä. Saatuja tuloksia voidaan kuitenkin varovaisesti yleistää koskemaan kaikkia Suomen evankelis-luterilaisen kirkon pappeja.

---

1 Ks. liite 1.

2 Pappisliittoon kuuluu seurakuntatyössä olevista papeista noin 90 prosenttia. Jäsenistö 2016.

3.3 Taustatiedot vastanneista

Tutkimukseen vastasi määräaikaan mennessä 534 pappia. Heistä miehiä oli 301 (56 % vastanneista) ja naisia 233 (44 %). Vastaajia oli runsaasti kaikista ikäluokista ja kaikista hiippakunnista. Nuorin vastaaja oli 25-vuotias ja vanhin 85-vuotias. Vastaajien ikien keskiarvo oli 52,8 vuotta ja mediaani 54 vuotta. Taulukossa 1 vastaajat on ryhmitelty neljään ikäryhmään.

Taulukko 1. Vastaajien ikäjakaumat (N=534).

ikäryhmä	lukumäärä	%
alle 40-vuotiaat	106	19,9
40–49-vuotiaat	111	20,8
50–59-vuotiaat	139	26,0
yli 59-vuotiaat	178	33,3
yht.	534	100,0

Selvästi eniten kyselyyn vastanneita oli Helsingin hiippakunnasta. Vähiten vastanneita oli Porvoon hiippakunnasta. Taulukossa 2 on esitetty vastaajien ryhmittely hiippakunnittain.

Taulukko 2. Vastaajien ryhmittely hiippakunnittain (N=534).

hiippakunta	lukumäärä	%
Espoo	55	10,3
Helsinki	104	19,5
Kuopio	77	14,4
Lapua	57	10,7
Mikkeli	65	12,2
Oulu	51	9,6
Porvoo	17	3,2
Tampere	54	10,1
Turku	54	10,1
yht.	534	100,0

Seurakunnan jäsenmäärän sijaan papeilta tiedusteltiin heidän työskentelykuntansa/-kaupunkinsa asukasmäärää. Suurin osa vastaajista työskentelee yli 100 000 asukkaan kaupungeissa. Vähiten vastaajia on paikkakunnilta, joissa asuu korkeintaan 5 000 ihmistä. Taulukosta 3 ilmenee vastaajien työskentelykuntien/-kaupunkien asukasmäärä.

Taulukko 3. Vastaajien ryhmittely työskentelypaikkakunnan asukasmäärän mukaan (N=534).

asukasmäärä	lukumäärä	%
alle 5 001	50	9,4
5 000–2 000	112	21,0
20 001–50 000	110	20,6
50 001–100 000	73	13,7
yli 100 000	189	35,4
yht.	534	100,0

Virka-asemaltaan suurin osa vastaajista on seurakuntapastoreita (28 %) tai kappelaisiä (23 %). Kirkkoherroja vastaajien joukossa on 15 prosenttia. Virka-asemaltaan muita pappeja on verrattain vähän. Kuitenkin peräti 20 prosenttia papeista on vastannut olevansa virka-asemaltaan ”muu”. Oletettavaa on, että suurin osa heistä on eläkeläisiä, sillä vastausvaihtoehdoissa ei ollut erikseen ”eläkeläinen”. Taulukosta 4 ilmenee vastaajien virka-asetat.

Taulukko 4. Vastaajien ryhmittely virka-aseman mukaan. Jos vastaajia on ollut alle kymmenen, lukumäärätietoja ei ole raportoitu (N=534).

virka-asema	lukumäärä	%
kirkkoherra	79	14,8
kappalainen	121	22,7
seurakuntapastori	151	28,3
sairaalapastori	19	3,6
kehitysvammaistyön pastori	–	–
vankilapastori	–	–
oppilaitospastori	–	–
sotilaspastori	–	–
perheneuvoja	19	2,2
järjestön pappi	28	5,2
muu	106	19,9
yhteensä	534	100,0

Vastaajien pappisvihkimyksestä on kulunut aikaa yhdestä vuodesta aina 58 vuoteen asti. Keskimäärin pappisvihkimyksestä on kulunut aikaa 21,7 vuotta. Taulukossa 5 vastaajat on ryhmitelty pappisvihkimyksestä kuluneen ajan mukaan.

Taulukko 5. Vastaajien ryhmittely virkaiän mukaan (N=534).

virkaikä	lukumäärä	%
1–9 vuotta	129	24,2
10–19 vuotta	151	28,4
20–29 vuotta	110	20,7
yli 29 vuotta	142	26,7
yhteensä	532	100,0

Papit ovat saaneet vaikutteita useista herätysliikkeistä, kristillisistä järjestöistä, uskonnollisista yhteisöistä tai kirkkokunnista. Eniten tutkimukseen vastanneet papit ovat saaneet vaikutteita herännäisyydestä. Lähes kolmannes (30 %) papeista

on saanut vaikutteita herännäisyydestä paljon tai melko paljon. Toiseksi eniten papit ovat saaneet vaikutteita Kansan Raamattuseurasta ja kolmanneksi eniten hiljaisuuden liikkeestä. Taulukossa 6 näkyy, mistä papit kertovat saaneensa vaikutteita.

Taulukko 6. Vastaajien ryhmittely sen mukaan, miten paljon he ovat saaneet vaikutteita uskonnollisista organisaatioista (N=534).

VAIKUTTEEN ANTAJA	paljon	melko paljon	jossain määrin	vähän	ei lainkaan
Herännäisyys	12,7	16,9	23,8	20,6	26,0
Kansan Raamattuseura	5,2	11,4	21,5	25,7	36,1
Hiljaisuuden liike	4,5	12,0	15,0	21,5	47,0
Tuomasyhteisö	2,2	9,7	19,1	25,1	43,8
Taizélaisuus	2,1	9,9	18,4	24,2	45,5
Kansanlähetys	3,0	9,4	15,2	21,7	50,7
Evankelisuus (SLEY)	3,2	7,5	13,9	28,3	47,2
Suomen Raamattuopisto	2,4	6,7	15,7	21,3	53,7
Ortodoksinen kirkko	1,3	4,3	14,0	31,1	49,3
Katolinen kirkko	1,3	4,3	11,8	27,5	55,1
Karismaattinen liike	2,1	6,4	9,7	21,5	60,3
Vapaat suunnat	1,1	4,7	10,1	23,2	60,9
Muu ns. viides herätysliike	1,1	5,1	11,0	19,5	63,3
Tulkaa kaikki -liike	1,1	6,4	9,2	13,3	70,0
Evankelisuus (ELY)	1,5	2,8	8,8	19,1	67,8
Opiskelija- ja koululaislähetys	0,9	3,9	8,4	16,9	69,9
Vanhoillislestadiolaisuus	3,0	1,9	4,3	15,2	75,7
Muu lestadiolaisuus	1,3	2,4	5,6	16,1	74,5
Länsi-Suomen Rukoilevaisten Yhdistys	0,4	0,9	3,6	8,6	86,5
Luther-säätiö	0,2	1,5	2,2	7,5	88,6
Paavalin synodi	0,6	0,9	1,7	7,7	89,1
Suomen rukoilevaisen kansan yhdistys	0,0	0,7	1,5	5,4	92,3
Kyrkans ungdom	0,2	0,4	1,9	1,5	96,1
Oasrörelsen	0,0	0,4	0,2	1,1	98,3

4 PAPIEN ASEENTEET HOMOSEKSUAALISUUTTA KOHTAAN

Tämän tutkimuksen ensisijainen tavoite on selvittää Suomen evankelis-luterilaisen kirkon pappien käsityksiä samaa sukupuolta olevien avioliittoon vihkimisestä sekä avioliiton siunaamisesta. Käsitusten taustalla vaikuttavat oletettavasti pappien asenteet homoseksuaalisuutta kohtaan. Asenteilla tässä tutkimuksessa tarkoitetaan ”opittua taipumusta ajatella, tuntea ja käyttäytyä erityisellä tavalla tiettyä kohdetta kohtaan”.¹ Papeilta kysyttiin erilaisten väittämien avulla heidän asennoitumistaan homoseksuaalisuuteen seksuaalisena suuntautumisena (luku 4.1). Lisäksi tiedusteltiin, millaisissa tilanteissa ja kuinka paljon papit ovat kohdanneet homoseksuaalisesti suuntautuneita ihmisiä (luku 4.2). Asenteista kertoo myös se, millaisia tunteita ihmisessä herää, kun hän kohtaa homoseksuaalisesti suuntautuneen ihmisen. Näin ollen papeilta kysyttiin myös tunteista, joita homoseksuaalisuus heissä herättää (luku 4.3).

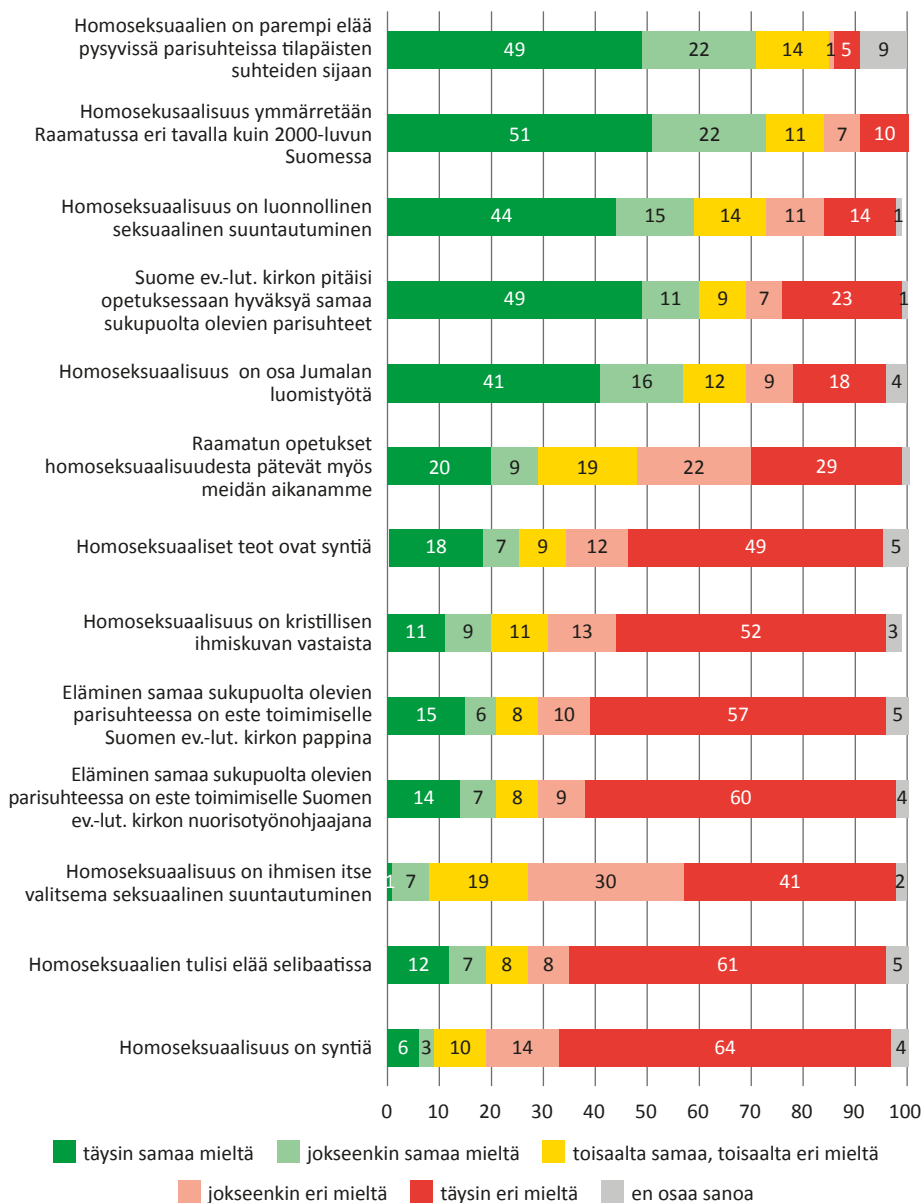
4.1 Pappien suhtautuminen homoseksuaalisuuteen seksuaalisena suuntautumisena

Pappien asenteita homoseksuaalisuutta kohtaan selvitettiin kysymällä, onko homoseksuaalisuus heidän mielestään luonnollinen seksuaalinen suuntautuminen ja voiko ihminen itse valita homoseksuaalisuuden seksuaaliseksi suuntautumisekseen, onko homoseksuaalisuus osa Jumalan luomistyötä ja onko homoseksuaalisuus kristillisen ihmiskuvan vastaista. Pappien raamatuntulkintaa selvitettiin kysymällä pätevätkö Raamatun opetukset homoseksuaalisuudesta meidän ajanamme tai ymmärretäänkö homoseksuaalisuus Raamatussa eri tavalla kuin me sen ymmärrämme. Lisäksi kysyttiin, onko homoseksuaalisuus ja homoseksuaaliset teot pappien mukaan syntiä. Asenteista homoseksuaalisuutta kohtaan kertovat myös pappien suhtautuminen siihen, tulisiko homoseksuaalien elää selibaatissa tai pysyvissä parisuhteissa. Papeilta kysyttiin myös, miten he ymmärtävät kirkon opetuksen homoseksuaalisista teoista ja pitäisikö kirkon hyväksyä samaa sukupuolta olevien parisuhteet sekä sitä, onko homoseksuaalinen identiteetti ja eläminen samaa sukupuolta olevien parisuhteissa este toimimiselle kirkon työssä. Vastausjakaumat näihin väitteisiin on esitetty kuviossa 1.

---

1 Psykologi Gordon W. Allport on esittänyt tämän ehkäpä tunnetuimman asenteen määritelmän teoksessaan *The Nature of Prejudice* (1954).

Kuvio 1. Vastaajien suhtautuminen homoseksuaalisuuteen. Jakaumat prosentteina (N=534).

Yli puolet (59 %) tähän tutkimukseen vastanneista papeista ajattelee, että homoseksuaalisuus on luonnollinen seksuaalinen suuntautuminen. Joka neljännestä (25 %) papin mukaan se ei ole luonnollinen seksuaalinen suuntautuminen. Papeista 15 prosenttia ajattelee, että homoseksuaalisuus toisaalta on, toisaalta ei ole luonnollinen seksuaalinen suuntautuminen. Vain harva pappi (8 %) pitää homoseksuaalisuutta ihmisen itse valitsemana seksuaalisena suuntautumisena. Papeista

71 prosenttia ajattelee, että ihminen ei ole itse voinut valita homoseksuaalisuutta. Joka viides (19 %) pappi toisaalta pitää, ja toisaalta ei pidä homoseksuaalisuutta ihmisen itse valitsemana seksuaalisena suuntautumisenä.

Seuraavissa kirjoituskatkelmissa on pappien käsityksiä siitä, mitä he ajattelevat homoseksuaalisuudesta luonnollisena seksuaalisena suuntautumisenä. Kirjoituksissa tulee esille käsitys homoseksuaalisuuden synnynnäisyydestä, jolloin se on yhtä normaalia kuin heteroseksuaalisuus. Osa vastaajista kuitenkin torjuu käsityksen siitä, että homoseksuaalisuus olisi luonnollinen seksuaalinen suuntaus.

[...] *Homoseksuaalisuus ei ole koskaan ollut ajatuksissani sen kummempaa kuin heteroseksuaalisuuskkaan.* (N60)

Olen yhä selvemmin ymmärtänyt, että suurimmaksi osaksi taipumus ei ole valittua, vaan synnynnäistä. (M67)

[...] *koen sen syvällä sisimmässäni luonnon/luomisen vastaisena.* (N326)

Yli puolet vastaajista (57 %) pitää homoseksuaalisuutta osana Jumalan luomistyötä. Papeista 27 prosenttia ajattelee, ettei se ole sitä, ja 12 prosenttia on toisaalta samaa, toisaalta eri mieltä väitteestä ”Homoseksuaalisuus on osa Jumalan luomistyötä”. Homoseksuaalisuuden luonnollisuus sekä homoseksuaalisuuden mieltäminen osaksi Jumalan luomistyötä linkittyvät pappien ajattelussa yhteen: lähes kaikki homoseksuaalisuutta luonnollisena pitävistä papeista pitävät sitä myös Jumalan luomistyöhön kuuluvana.²

Seuraavissa aineiston lainauksissa on pappien kirjoituksia siitä, mitä he ajattelevat luomisen ja homoseksuaalisuuden välisestä yhteydestä. Osa vastaajista tulkitsee homoseksuaalisuuden kuuluvan Jumalan luomistyöhön. Osa vastaajista ajattelee, että vain heteroseksuaalisuus sisältyy Jumalan luomistyöhön ja homoseksuaalisuus johtuu syntiinlankeemuksesta.

[...] *Ajattelen, että Jumala on luonut kaikki ihmiset omaksi kuvakseen, eikä hän ole luonut homoja vahingossa, vaan jokainen luotu on Jumalan tahdosta täällä.* [...] (M95)

[...] *jostakin syystä Jumala on luonut osan ihmisistä sellaisiksi.* (N55)

2 Väitteiden ”Homoseksuaalisuus on luonnollinen seksuaalinen suuntautuminen” ja ”Homoseksuaalisuus on osa Jumalan luomistyötä” välinen korrelaatio on 0,79 ($p \leq 0,01$).

[...] *Olen kyllä sitä mieltä, että homoseksuaalisuus on syntiä eikä ole osa alkuperäistä luomistyötä, mutta tässä langenneessa maailmassa se on osa todellisuutta [...].* (M532)

Papeilta tiedusteltiin myös, onko homoseksuaalisuus heidän mukaansa kristillisen ihmiskuvan vastaista. Kristilliseen ihmiskuvaan oletetaan yleensä kuuluvan käsityksen ihmisestä Jumalan luomana. Ihmisellä on luomisessa saatu kaikista muista poikkeava asema maailmassa. Luomiskertomuksen yksi teologinen perusajatus on, että ihmiskunta on yksi. Sen vuoksi kukaan ihminen ei ole toista ihmistä ylempi tai alempi. Kristilliseen ihmiskäsitykseen kuuluu ihmisen luominen Jumalan kuvaksi. Teologisesti voidaan toisistaan erottaa ennen lankeemusta alkutilassa ollut turmelematon ihminen sekä syntiin langennut nykyihminen.³ Koska ihminen on langennut, kristilliseen ihmiskäsitykseen kuuluu erottamattomasti myös lunastus. Lunastuksen todellisuudessa eläminen mahdollistaa ihmiselle sen identiteetin kehittymisen, johon Jumalan luomistyö tähtää.⁴ Kaksi kolmasosaa (65 %) tähän tutkimukseen vastanneista papeista ei pidä homoseksuaalisuutta kristillisen ihmiskuvan vastaisena. Joka viides (20 %) pappi puolestaan ajattelee homoseksuaalisuuden olevan kristillisen ihmiskuvan vastaista. Lisäksi 12 prosenttia papeista toisaalta pitää, toisaalta ei pidä homoseksuaalisuutta kristillisen ihmiskuvan vastaisena. Seuraavat katkelmat kirjoittaneet papit pohtivat kristillistä ihmiskäsitystä ja ihmiskuvaa.

[...] *Kristilliseen ihmiskäsitykseen kuuluu ajatus tasa-arvosta. Tasa-arvoinen kohtelu on siis vahvasti luomisteologinen kysymys.* (N520)

[...] *Perehtyminen Raamattuun, kirkon uskoon ja kristilliseen ihmiskuvaan on selkiyttänyt paljon. Korostan, ettei kuitenkaan ole minun asiani olla toisen tuomari, vaan minun tulee rakastaa jokaista, vaikka heidän elämäntapansa ei vastaisikaan käsitystäni kristillisestä elämäntavasta.* [...] (N335)

Raamatussa on laskentatavasta riippuen seitsemästä viiteentoista homoseksuaalisuuteen jollakin tavalla viittaavaa kohtaa. Selkeimmin kahden samaa sukupuolta olevan ihmisen seksuaaliseen suhteeseen viitataan 3. Mooseksen kirjan ”miehenmakaamiskielloissa” (3. Moos. 18:22; 20:13) sekä Paavalin kirjeissä roomalaisille ja korinttilaisille, joissa esitetään ihmisten vaihtaneen luonnonmukaisen sukupuoliyhteyden luonnonvastaiseen (Room. 1:26–27) sekä syntiluettelo, jonka mukaan ”miesten kanssa makaavat miehet” eivät peri Jumalan valtakuntaa (1. Kor. 6:9). Noin puolet (51 %) tähän tutkimukseen vastanneista papeista ajattelee, että

3 Pihkala 2009, 133–135, 138.

4 Kettunen 1990, 63.

Raamatun opetukset homoseksuaalisuudesta eivät päde meidän aikaamme. Papeista 28 prosenttia ajattelee, että ne pätevät. Vastaajista 18 prosentin mielestä Raamatun opetukset toisaalta pätevät, ja toisaalta eivät päde. Papeista 72 prosenttia puolestaan ajattelee, että homoseksuaalisuus ymmärretään Raamatussa eri tavalla kuin 2000-luvun Suomessa, ja 16 prosenttia on sitä mieltä, että sitä ei ymmärretä eri tavalla. Vastaajista 21 prosenttia on asiasta toisaalta samaa, toisaalta eri mieltä.

Kuten seuraavista vastaajien kirjoituskatkelmista käy ilmi, osa vastaajista tulkitsee Raamattua siten, etteivät homoseksuaalisiin tekoihin liittyvät kiellot päde enää nykyään. Osa vastaajista katsoo, että Raamatun kiellot ovat edelleen voimassa.

Raamatun aikasidonnaiset ajatukset eivät ulotu tähän päivään. [...] (M111)

[...] Raamatun käsitys homoseksuaalisuudesta tuntuu tosi vanhanaikaiselta. (N443)

[...] kyseessä on synti, josta Raamatussa selvästi varoitetaan. (M51)

Homoseksuaalisuus ilmiönä on sellainen, että siihen ei voi suhtautua mustavalkoisesti. Mutta on myös turha väittää, että Raamatun opetus siitä ei osuisi enää maaliinsa tänä päivänä. On etsittävä linjaa, joka ottaa Raamatun vakavasti, mutta pyrkii myös ymmärtämään homoseksuaalisuutta ja homoja arvokkaina ihmisinä. (M21)

Suurin osa tähän tutkimukseen vastanneista papeista ei pidä homoseksuaalisuutta tai homoseksuaalisia tekoja syntinä. Tässä tutkimuksessa ensiksi mainitulla tarkoitetaan sitä, että homoseksuaalisuus seksuaalisena suuntautumisena olisi syntiä. Jälkimmäisellä puolestaan tarkoitetaan sitä, onko homoseksuaalisuuden toteuttaminen, avoimesti homoseksuaalina eläminen ja samaa sukupuolta olevien parisuhhteissa eläminen syntiä. Papeista 78 prosenttia ei pidä homoseksuaalisuutta syntinä. Yhdeksän prosenttia vastaajista pitää sitä syntinä. Yhdeksän prosenttia papeista puolestaan ajattelee, että toisaalta homoseksuaalisuus on, ja toisaalta ei ole syntiä. Papeista 61 prosenttia ajattelee, että homoseksuaaliset teot eivät ole syntiä, kun taas joka neljännen (25 %) papin mukaan ne ovat syntiä. Yhdeksän prosenttia vastaajista on sitä mieltä, että homoseksuaaliset teot toisaalta ovat, toisaalta eivät ole syntiä. Oheisessa kirjoituskatkelmassa tulee esille se, miten vastaaja kokee homoseksuaalisuuteen suhtautumisen haasteellisena.

Pappina olen joutunut miettimään tarkemmin omaa mielipidettäni ja suhtautumistani homoseksuaalisuuteen ja homoseksuaalisiin ihmisiin. Ajattelen jotenkin niin, että hyväksyn homoseksuaalisen ihmisen, mutta koen homoseksuaalisuuden toteuttamisen Jumalan tahdon vastaisena. Tiedostan asian ongelmallisuuden. (N337)

Homoseksuaalisiin tekoihin liittyy kysymys siitä, tulisiko homoseksuaalien elää selibaatissa. Noin kaksi kolmasosaa (69 %) papeista on täysin tai jokseenkin eri mieltä väittämästä ”Homoseksuaalien tulisi elää selibaatissa”. Papeista 18 prosenttia puolestaan on täysin tai jokseenkin samaa mieltä väittämästä. Kahdeksan prosenttia papeista on toisaalta samaa, toisaalta eri mieltä, ja viisi prosenttia papeista ei osaa sanoa.

Papeilta tiedusteltiin myös heidän kantaansa siihen, olisiko homoseksuaalien parempi elää pysyvissä parisuhteissa tilapäisten suhteiden sijaan. Noin kaksi kolmasosaa (69 %) papeista ajattelee, että pysyvissä parisuhteissa eläminen on tilapäisiä suhteita parempi vaihtoehto homoseksuaalisesti suuntautuneille ihmisille. Kuusi prosenttia papeista on täysin tai jokseenkin eri mieltä väittämästä, jonka mukaan homoseksuaalien on parempi elää pysyvissä parisuhteissa tilapäisten suhteiden sijaan. Papeista 14 prosenttia on toisaalta samaa, ja toisaalta eri mieltä. Yhdeksän prosenttia ei osaa sanoa kantaansa.

Suurin osa papeista siis ajattelee, että pysyvät parisuhteet olisivat tilapäisiä suhteita parempi ratkaisu. Papeista 15 prosenttia kuitenkin ajattelee, että homoseksuaalien ei tulisi elää ollenkaan parisuhteissa. Papeista 71 prosenttia puolestaan on eri mieltä väitteestä ”Homoseksuaalien ei tulisi elää parisuhteissa”. Yhdeksän prosenttia papeista on toisaalta samaa, toisaalta eri mieltä, ja viisi prosenttia ei osaa sanoa kantaansa.

Väittämien avulla tiedusteltiin myös sitä, millainen käsitys papeilla on siitä, miten kirkko suhtautuu homoseksuaalisiin tekoihin sekä kirkon työntekijään, joka elää avoimesti homoseksuaalina. Vastaukset jakaantuvat hyvin paljon kysyttäessä hyväksyykö kirkko opetuksessaan homoseksuaaliset teot. Papeista 38 prosenttia ajattelee, että kirkko ei hyväksy niitä. 24 prosenttia puolestaan ajattelee, että kirkko hyväksyy opetuksessaan homoseksuaaliset teot. Papeista 27 prosenttia ajattelee kirkon toisaalta hyväksyvän, toisaalta ei. Vastaajista 11 prosenttia ei osaa sanoa, hyväksyykö kirkko opetuksessaan homoseksuaaliset teot. Kirkon moniäänisyys tulee selkeästi esille: papit kirkon työntekijöinä eivät itsekään tiedä, hyväksyykö kirkko homoseksuaaliset teot vai ei, tai papeilla on kirkon opetuksesta keskenään erilaisia tulkintoja.

Papeilla on selkeä kanta siihen pitäisikö Suomen evankelis-luterilaisen kirkon hyväksyä opetuksessaan samaa sukupuolta olevien parisuhteet. Lähes puolet (49 %) papeista on täysin ja 11 prosenttia jokseenkin sitä mieltä, että kirkon pitäisi hyväksyä samaa sukupuolta olevien parisuhteet. Yhteensä siis 60 prosenttia papeista ajattelee, että kirkon tulisi hyväksyä tällaiset parisuhteet. Papeista 30 prosenttia on täysin tai jokseenkin eri mieltä väitteestä ”Kirkon pitäisi hyväksyä samaa sukupuolta olevien parisuhteet”. Yhdeksän prosenttia papeista on toisaalta samaa, ja toisaalta eri mieltä. Ainoastaan yksi prosentti papeista ei tiedä kantaansa. Samaa sukupuolta olevien parisuhteiden hyväksymistä argumentoidaan sillä, että kaikki ihmiset tulee ottaa seurakunnassa tasa-arvoisesti vastaan. Torjumista perustellaan Raamatun opetuksella.

On tärkeä indikaattori sille, onko kirkkomme asiansa takana, eli ovatko kaikki aidosti tervetulleita. (M503)

Samaa sukupuolta olevien parien avioliitossa ja kirkollisessa siunaamisessa tai liiton puolesta rukoilemisessa ydin ei ole siinä, millaisesta toimituksesta on kyse. Ydinkysymys on ymmärrys Raamatusta Jumalan tahdosta. [...] (N7)

Papeilta kysyttiin, onko avoin homoseksuaalinen identiteetti este toimimiselle kirkon työssä yleensä. Lisäksi kysyttiin erikseen, onko se este pappina ja nuorisotyönohjaajana toimimiselle. Noin kaksi kolmasosaa (68 %) papeista ei pidä avointa homoseksuaalista identiteettiä esteenä kirkon työssä toimimiselle. Joka viides (20 %) pappi taas ajattelee, että avoin homoseksuaalinen identiteetti on este kirkon työssä toimimiselle. Yhdeksän prosenttia vastaajista on toisaalta samaa, toisaalta eri mieltä. Joka viides (21 %) pappi ajattelee samaa sukupuolta olevien parisuhteessa elämisen olevan este pappina toimimiselle. Kaksi kolmasosaa (67 %) papeista on sitä mieltä, että se ei ole este pappina toimimiselle. Kahdeksan prosenttia papeista ajattelee, että se toisaalta on, toisaalta ei ole este. Nuorisotyönohjaajien kohdalla suhtautuminen on lähes sama kuin pappien kohdalla. Papeista 21 prosenttia pitää samaa sukupuolta olevien parisuhteessa elämistä esteenä nuorisotyönohjaajana toimimiselle, kun taas 69 prosenttia papeista ei näe siinä estettä. Seitsemän prosenttia ajattelee sen toisaalta olevan este, toisaalta ei. Näin ollen pappien mukaan tehtävä kirkossa ei vaikuta siihen, onko avoin homoseksuaalinen identiteetti este toimimiselle kirkon työssä.

Tässä luvussa esitetyistä homoseksuaalisuuteen liittyvistä asenteita kartoittavista väittämistä voidaan yhteenvetona todeta, että naiset suhtautuvat homoseksuaalisuuteen miehiä hyväksyvämmiin. Jokaisen kuvion 1 väitteen kohdalla eri sukupuolten vastausten keskiarvot eroavat toisistaan tilastollisesti erittäin merkittävästi. Suurimmat erot miesten ja naisten vastausten välillä ovat väitteissä ”Raamatun opetukset homoseksuaalisuudesta pätevät myös meidän ajanamme”⁵ ja ”Eläminen samaa sukupuolta olevien parisuhteissa on este toimimiselle Suomen evankelisluterilaisen kirkon pappina”⁶. Ensimmäisen väitteen kohdalla naisista 13 prosenttia ja miehistä 40 prosenttia on väitteestä täysin tai jokseenkin samaa mieltä. Jälkimmäisen väitteen kohdalla vastaavat prosenttiluvut ovat naisilla kahdeksan ja miehillä 18.

Myös hiippakunta vaikuttaa siihen, miten papit suhtautuvat homoseksuaalisuuteen. Helsingin ja Espoon hiippakunnan papit suhtautuvat keskimääräistä myönteisemmin ja useiden väitteiden kohdalla Oulun hiippakunnan papit kaikista

5 Naisten vastausten keskiarvo on 2,02 ja miesten 3,06 ($t=-8,28$; $df=532$; $p\leq 0,001$).

6 Naisten vastausten keskiarvo on 1,42 ja miesten 2,44 ($t=-7,83$; $df=532$; $p\leq 0,001$).

torjuvammin. Esimerkiksi väitteestä ”Homoseksuaaliset teot ovat syntiä”⁷ Oulun hiippakunnan papeista täysin tai jokseenkin samaa mieltä on 51 prosenttia, ja Helsingin hiippakunnan kohdalla vastaava prosenttiluku on yhdeksän.

Pappien virka-asema vaikuttaa joidenkin väittämien kohdalla. Kirkkoherrat ja kappalaiset suhtautuvat homoseksuaalisuuteen kriittisemmin kuin seurakuntapastorit ja selektiivipapit. Kaikista vahvimmin virka-asema heijastuu seuraavan väitteen kohdalla: ”Homoseksuaalisuus on osa Jumalan luomistyötä”.⁸ Tästä väitteestä täysin tai jokseenkin samaa mieltä on kirkkoherroista 42 prosenttia, kappalaisista 47 prosenttia, seurakuntapastoreista 63 prosenttia ja selektiivipapeista 71 prosenttia. Naispuolisista kirkkoherroista väitteeseen yhtyy 62 prosenttia, kappalaisista 65 prosenttia, seurakuntapastoreista 82 prosenttia ja selektiivipapeista 86 prosenttia. Edellisestä voi päätellä, että myös naiskirkkoherrat ja -kappalaiset suhtautuvat kriittisemmin homoseksuaalisuuteen kuin naispuoliset seurakuntapastorit ja selektiivipastorit.

Herätysliikkeistä, kristillisistä järjestöistä, uskonnollisista yhteisöistä ja kirkkokunnista saatujen vaikutteiden määrä vaikuttaa siihen, miten vastaajat suhtautuvat homoseksuaalisuuteen. Korrelaatioanalyysin mukaan kielteisemmin homoseksuaalisuuteen suhtautuvat ne vastaajat, jotka ovat saaneet paljon vaikutteita Suomen Raamattuopistosta, Kansanlähetyksestä tai evankelisuudesta (SLEY). Keskimääräistä myönteisemmin homoseksuaalisuuteen suhtautumiseen vaikuttaa runsas vaikutteiden määrä Tulkaa kaikki -liikkeestä.⁹

4.2 Homoseksuaalisuuden herättämät tunteet

Homoseksuaalisuuden herättämiä tunteita selvitettiin neljällä väittämällä sekä kysymällä, millaisia tunteita papeissa herää, kun he kohtaavat ihmisen, joka elää parisuhteessa samaa sukupuolta olevan henkilön kanssa. Papeilta tiedusteltiin, onko homoseksuaalisuudesta keskusteleminen heidän mielestään luontevaa vai kiusallista. Lisäksi kahden tapausesimerkin, lapsen kastamisen ja kodin siunaamisen, avulla selvitettiin homoseksuaalisuuden herättämiä tunteita näissä työtehtävissä.

7 Varianssianalyysin mukaan eri hiippakuntien pappien vastausten keskiarvot eroavat toisistaan tilastollisesti erittäin merkittävästi ($F=5,81$; $p\leq 0,001$). Scheffen testin mukaan Helsingin ja Oulun hiippakunnan pappien vastausten keskiarvot eroavat toisistaan tilastollisesti erittäin merkittävästi.

8 Eri virka-asemassa olevien pappien keskiarvot erosivat seuraavasti: kirkkoherroilla keskiarvo 3,05; kappalaisilla 3,16; seurakuntapastoreilla 3,78; selektiivipapeilla 4,00; järjestöpastoreilla 3,43; muilla papeilla 3,68. Varianssianalyysin mukaan vastausten keskiarvot eroavat toisistaan tilastollisesti erittäin merkittävästi ($F=5,03$; $p\leq 0,001$). Scheffen testin mukaan kirkkoherrojen ja selektiivipappien vastausten keskiarvot eroavat toisistaan tilastollisesti melkein merkittävästi.

9 Esimerkiksi väite ”Homoseksuaalisuus on osa Jumalan luomistyötä” on korrelaatioanalyysin mukaan negatiivisessa yhteydessä runsaasiin vaikutteisiin Suomen Raamattuopistosta ($r=-0,41$; $p\leq 0,001$), Kansanlähetyksestä ($r=-0,41$; $p\leq 0,001$) ja SLEY:stä ($r=-0,32$; $p\leq 0,001$) ja positiivisessa yhteydessä runsaasiin vaikutteisiin Tulkaa kaikki -liikkeestä ($r=+0,42$; $p\leq 0,001$).

Homoseksuaalisuudesta keskusteleminen on tähän tutkimukseen vastanneille papeille kohtalaisen luontevaa. Papeista 70 prosenttia on täysin tai jokseenkin samaa mieltä väitteestä ”Homoseksuaalisuudesta keskusteleminen on luontevaa”. Kymmenen prosenttia on täysin tai jokseenkin eri mieltä. Joka viides (20 %) pappi kertoo sen olevan toisaalta luontevaa, toisaalta ei. Vain seitsemän prosenttia vastaajista kertoo homoseksuaalisuudesta keskustelemisen olevan täysin tai jokseenkin kiusallista. Naisille homoseksuaalisuudesta keskusteleminen on luontevampaa kuin miehille.¹⁰ Vanhimpaan ikäryhmään, yli 59-vuotiaat, kuuluville homoseksuaalisuudesta keskusteleminen ei ole niin luontevaa kuin nuorempiin ikäryhmiin kuuluville.¹¹ Papeista 78 prosenttia on täysin tai jokseenkin eri mieltä väitteestä ”Homoseksuaalisuudesta keskusteleminen olisi kiusallista”. Papeista 13 prosenttia kertoo keskustelemisen olevan toisaalta kiusallista, mutta toisaalta ei.

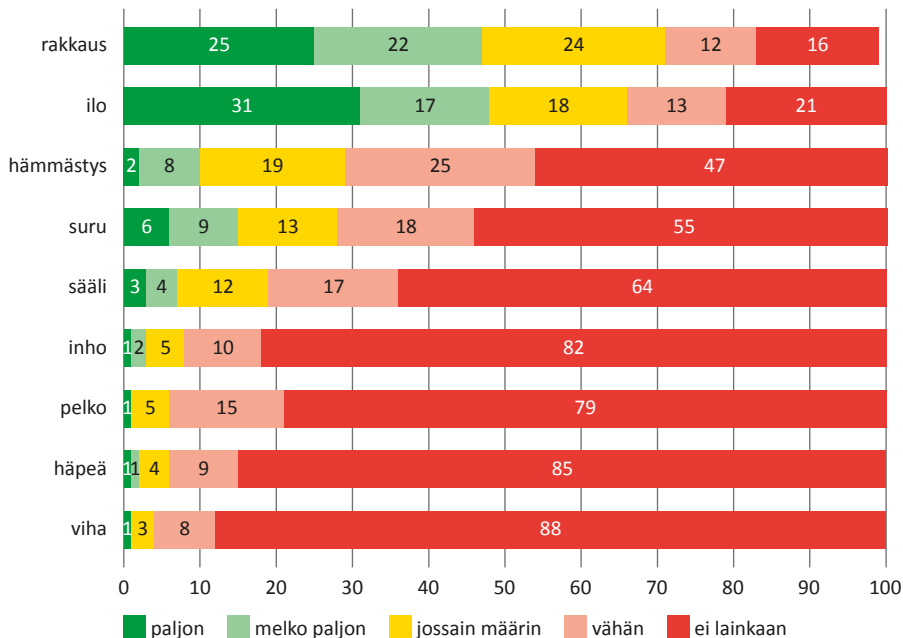
Suurin osa papeista (72 %) ei koe vaikeaksi mennä kastamaan samaa sukupuolta olevan parin lasta. Papeista 13 prosenttia puolestaan on täysin tai jokseenkin samaa mieltä väitteestä ”Koen vaikeaksi mennä kastamaan samaa sukupuolta olevan parin lasta”. Seitsemän prosenttia vastaajista toisaalta kokee, toisaalta ei koe tilannetta vaikeaksi. Suurin osa (73 %) papeista on myös valmis siunaamaan samaa sukupuolta olevan parin kodin. Joka viides (21 %) pappi ei ole siihen valmis. Viisi prosenttia vastaajista kertoo olevansa samaa sukupuolta olevan parin kodin siunaamiseen toisaalta valmis, mutta toisaalta ei. Taustatekijöillä ei ole vahvoja yhteyksiä siihen, miten vaikeaksi pappi kokee kastetilaisuuden, jossa vanhemmat ovat samaa sukupuolta.

Papeilta kysyttiin, millaisia tunteita heissä herää, kun he kohtaavat ihmisen, joka elää parisuhteessa samaa sukupuolta olevan henkilön kanssa (ks. kuvio 2). Kysymyksen tarkoituksena oli kartoittaa sitä, aiheuttaako homoseksuaalisuus seksuaalisena suuntautumisena erityisiä tunteita papeissa. Ymmärrettävästikin erilaiset kohtaamiset erilaisten homoseksuaalisesti suuntautuneiden ihmisten kanssa aiheuttavat erilaisia tunteita, mutta tällä kysymyksellä haluttiin saada selville, millaisia tunteita yleisellä tasolla herättää se, että ihminen on homoseksuaalisesti suuntautunut ja elää parisuhteessa samaa sukupuolta olevan henkilön kanssa.

10 Väitteen ”Minusta on luontevaa keskustella homoseksuaalisuudesta” kohdalla naisten vastausten keskiarvo on 4,21 ja miesten 3,82. Ero on tilastollisesti erittäin merkitsevä ($t=4,10$; $df=532$; $p<0,001$)

11 $F=8,26$; $p<0,001$. Scheffen testin mukaan yli 59-vuotiaiden pappien vastausten keskiarvot eroavat nuorempien pappien vastausten keskiarvoista tilastollisesti merkitsevästi ($p<0,01$).

Kuvio 2. Papeissa heräävät tunteet, kun he kohtaavat ihmisen, joka elää parisuhteessa samaa sukupuolta olevan kanssa. Jakaumat prosentteina (N=534).

Samaa sukupuolta olevan kanssa parisuhteessa elävän homoseksuaalisesti suuntautuneen ihmisen kohtaaminen aiheuttaa papeille eniten ilon ja rakkauden tunteita. Lähes puolet (48 %) papeista kokee ilon tunteita paljon tai melko paljon edellä kuvatussa tilanteessa. Lisäksi 18 prosenttia papeista kokee iloa jossain määrin. Papeista 34 prosenttia kokee iloa vain vähän tai ei lainkaan. Rakkautta kokee paljon tai melko paljon 47 prosenttia papeista ja jossain määrin 18 prosenttia. Vähän tai ei lainkaan rakkautta kokee 29 prosenttia kyselyyn vastanneista papeista. Ilon ja rakkauden ohella muita tunteita papit ovat kokeneet tässä yhteydessä melko vähän. Surua kertoo kokeneensa paljon tai melko paljon 14 prosenttia papeista ja jonkin verran 13 prosenttia. Hämmästyttä on kokenut paljon tai melko paljon 12 prosenttia papeista ja jossain määrin 19 prosenttia. Muita kysytyjä tunteita sääliä, inhoa, pelkoa, häpeää ja vihaa ei ollut koettu juuri lainkaan.

Naiset kokevat miehiä enemmän rakkautta ja iloa kohdatessaan ihmisen, joka elää parisuhteessa samaa sukupuolta olevan kanssa. Tässä yhteydessä naisista kokee paljon tai melko paljon iloa kaksi kolmasosaa (65 %) ja miehistä kolmannes (34 %). Miehet kokevat puolestaan naisia enemmän sääliä, surua ja inhoa.¹² Miehistä kokee

12 T-testin mukaan miesten ja naisten vastausten keskiarvot eroavat toisistaan tilastollisesti erittäin merkitsevästi seuraavien tunteiden kohdalla pappien kohdatessa ihmisen, joka elää parisuhteessa samaa sukupuolta olevan kanssa: rakkaus ($t=6,12$, $df=532$; $p\leq 0,001$), ilo ($t=8,21$, $df=532$; $p\leq 0,001$), suru ($t=-4,83$, $df=532$; $p\leq 0,001$), sääli ($t=-4,83$, $df=532$; $p\leq 0,001$) ja inho ($t=-3,59$, $df=532$; $p\leq 0,001$).

tässä yhteydessä surua 18 prosenttia ja naisista yhdeksän prosenttia. Nuoremmat kokevat näissä kohtaamisissa enemmän iloa kuin vanhemmat.¹³ Alle 40-vuotiaista iloa kokee kohtaamisissa 61 prosenttia ja yli 59-vuotiaista 39 prosenttia.

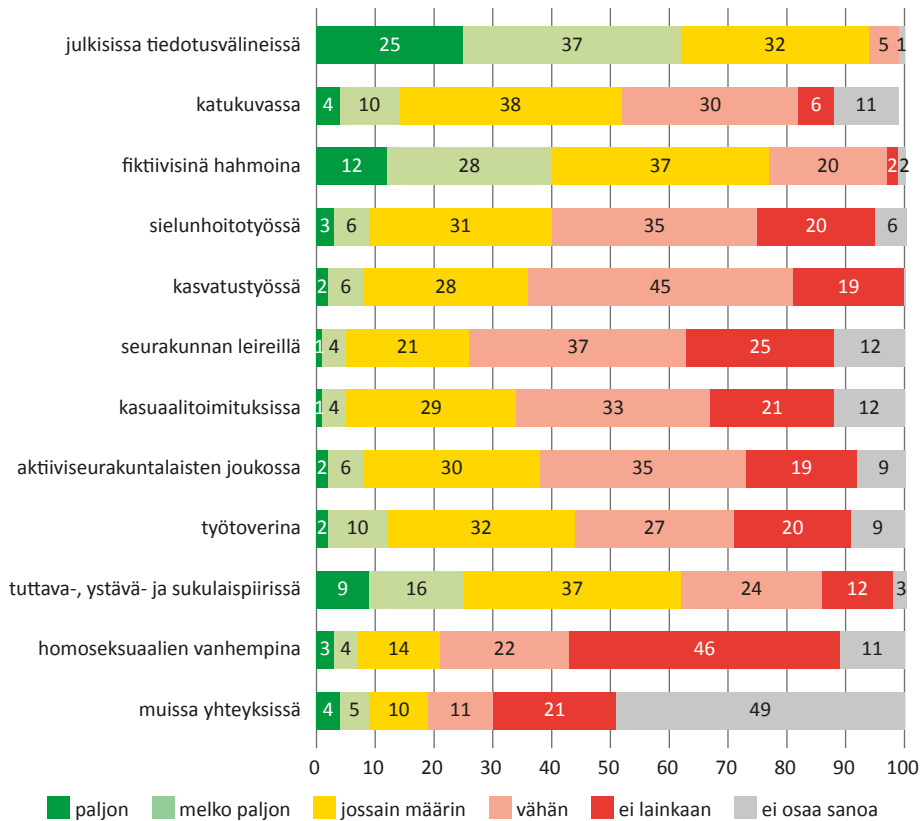
4.3 Kohtaamiset homoseksuaalisesti suuntautuneiden ihmisten kanssa

Papeilta kysyttiin, miten paljon he olivat kohdanneet homoseksuaalisesti suuntautuneita henkilöitä seuraavissa yhteyksissä: julkisissa tiedotusvälineissä, katukuvassa, fiktiivisinä hahmoina, sielunhoitotyössä, kasvatustyössä, seurakunnan leireillä, kasuaalitoimituksissa, aktiiviseurakuntalaisten joukossa, työtovereina, tuttava-, ystävä- ja sukulaispiirissä, homoseksuaalien vanhempina sekä muissa yhteyksissä. Luonnollisestikaan ihmisten kohtaamisissa ei läheskään aina tule ilmi ihmisen seksuaalinen suuntautuminen, mutta tässä kysymyksessä kartoitettiin nimenomaan sellaisia kohtaamisia, joissa homoseksuaalisuus on tullut tavalla tai toisella ilmi. Kuviosta 3 ilmenee, kuinka paljon papit ovat kohdanneet homoseksuaalisesti suuntautuneita henkilöitä erilaisissa yhteyksissä.

---

13 Varianssianalyysin mukaan vastausten keskiarvot eroavat toisistaan tilastollisesti erittäin merkitsevästi ($F=6,69$; $p \leq 0,001$). Scheffen testin mukaan alle 40-vuotiaiden ja yli 59-vuotiaiden ikäryhmiin kuuluvien vastaajien välinen ero on tilastollisesti erittäin merkitsevä.

Kuvio 3. Pappien kohtaamiset homoseksuaalisesti suuntautuneiden henkilöiden kanssa. Jakau-
mat prosentteina (N=534).

Selkeästi eniten papit ovat kohdanneet homoseksuaalisesti suuntautuneita henkilöitä julkisissa tiedotusvälineissä. Yhteensä 62 prosenttia papeista kertoo kohdanneensa heitä julkisissa tiedotusvälineissä paljon tai melko paljon. Seuraavaksi eniten papit ovat kohdanneet homoseksuaalisesti suuntautuneita henkilöitä fiktiivisinä hahmoina (40 %) ja tuttava-, ystävä- ja sukulaisperiirissä (24 %). Vähiten papit kertovat kohdanneensa homoseksuaalisesti suuntautuneita ihmisiä homoseksuaalien vanhempina. Papeista 68 prosenttia on kohdannut heitä vähän tai ei lainkaan homoseksuaalien vanhempina. Seuraavaksi vähiten papit ovat kohdanneet homoseksuaalisesti suuntautuneita ihmisiä seurakunnan leireillä (62 %) ja sielunhoitotyössä (55 %). Yli puolet papeista ei ole kohdannut homoseksuaalisesti suuntautuneita henkilöitä lainkaan tai vain vähän myös kasvatustyössä, kasuaalitoimituksissa ja aktiiviseurakuntalaisten joukossa.

Tutkimusaineiston mukaan naiset ovat kohdanneet homoseksuaalisesti suuntautuneita henkilöitä miehiä enemmän erityisesti kasuaalitoimituksissa¹⁴ ja seurakunnan leireillä¹⁵. Myös työkavereina¹⁶, tuttava- sukulaish- ja ystäväpiirissä¹⁷ sekä homoseksuaalien vanhempina¹⁸ kohtaamia on naisilla miehiä enemmän. Selektiivipapit ovat kohdanneet homoseksuaalisesti suuntautuneita henkilöitä keskimääräistä enemmän sielunhoidossa, mikä on ymmärrettävää, sillä näiden pappien työhön kuuluu yleensä sielunhoitoa muita pappeja enemmän.¹⁹

Hiippakunnittain tarkasteltuna Helsingin hiippakunnan papit ovat kohdanneet keskimäärin eniten homoseksuaalisesti suuntautuneita henkilöitä. Erityisesti työtoverina kohtaamia Helsingin hiippakunnan papeilla on enemmän kuin muiden hiippakuntien papeilla. Helsingin hiippakunnan papit eroavat tässä suhteessa eniten Mikkelin ja Oulun hiippakuntien sekä Turun arkkihiippakunnan papeista.²⁰

Paikkakunnan koko vaikuttaa siihen, miten paljon vastaajat ovat kohdanneet homoseksuaalisesti suuntautuneita henkilöitä katukuvassa, sielunhoitotyössä, aktiiviseurakuntalaisina sekä työkavereina. Pääsääntöisesti suurilla paikkakunnilla työskentelevät papit kohtaavat näissä yhteyksissä keskimääräistä useammin homoseksuaaleja.²¹

Ikä vaikuttaa jonkin verran siihen, miten paljon papit ovat kohdanneet homoseksuaalisesti suuntautuneita ihmisiä. Tyypillisesti 40–49-vuotiailla on ollut eniten kohtaamia, ja kaikista vähiten niitä on ollut yli 59-vuotiailla.²²

Yhteenvetona voidaan todeta, että papit ovat kohdanneet homoseksuaalisesti suuntautuneita ihmisiä enimmäkseen tiedotusvälineissä. Helsingin ja Espoon hiippakunnissa sekä suurilla paikkakunnilla henkilökohtaisia kasvokkain tapahtuneita

14 Naisten vastausten keskiarvo on 2,16 ja miesten 1,80 ($t=3,72$; $df=532$; $p\leq 0,001$).

15 Naisten vastausten keskiarvo on 2,03 ja miesten 1,70 ($t=3,53$; $df=532$; $p\leq 0,001$).

16 Naisten vastausten keskiarvo on 2,44 ja miesten 2,02 ($t=4,10$; $df=532$; $p\leq 0,001$).

17 Naisten vastausten keskiarvo on 3,04 ja miesten 2,55 ($t=4,75$; $df=532$; $p\leq 0,001$).

18 Naisten vastausten keskiarvo on 1,82 ja miesten 1,46 ($t=3,61$; $df=532$; $p\leq 0,001$).

19 Varianssianalyysin mukaan virka-asema on yhteydessä sielunhoidollisiin kohtaamisiin homoseksuaalien kanssa ($F=3,59$; $p\leq 0,01$).

20 $F=3,59$; $p\leq 0,01$. Scheffen testin mukaan Mikkelin hiippakunnan pappien vastausten ($p\leq 0,05$), Oulun hiippakunnan pappien vastausten ($p\leq 0,05$) ja Turun arkkihiippakunnan pappien vastausten keskiarvot eroavat toisistaan tilastollisesti melkein merkitsevästi ($p\leq 0,05$). Scheffen testin mukaan selektiivipappien ja seurakuntapastoreiden vastausten keskiarvot eroavat toisistaan merkitsevästi ja selektiivipappien ja kappalaisten vastausten keskiarvot eroavat toisistaan melkein merkitsevästi.

21 Scheffen testin mukaan yli 100 000 ja 5 001–10 000 asukkaan paikkakunnilla työskentelevät papit eroavat toisistaan tilastollisesti erittäin merkitsevästi sen suhteen, miten paljon he ovat kohdanneet homoseksuaalisesti suuntautuneita ihmisiä katukuvassa ($F=6,73$; $p\leq 0,001$) ja sielunhoitotyössä ($F=5,38$; $p\leq 0,001$). 2000–5000 ja yli 100 000 asukkaan paikkakunnilla työskentelevät papit eroavat toisistaan tilastollisesti erittäin merkitsevästi sen suhteen, miten paljon he ovat kohdanneet homoseksuaalisesti suuntautuneita ihmisiä aktiiviseurakuntalaisina ($p\leq 0,001$) ja työtoverina ($p\leq 0,001$).

22 Varianssianalyysin mukaan eri-ikäisten pappien vastausten keskiarvot eroavat toisistaan tilastollisesti eniten niiden muuttujien kohdalla, joissa käsitellään seurakunnan leireillä ($F=11,8$; $p\leq 0,001$) sekä tuttava- ja ystävä- ja sukulaishpiireissä ($F=14,7$; $p\leq 0,001$) tapahtuvia kohtaamia. Scheffen testin mukaan näiden muuttujien kohdalla 40–49-vuotiaiden vastaukset eroavat yli 59-vuotiaiden vastauksista tilastollisesti erittäin merkitsevästi ($p\leq 0,001$).

kohtaamisia on eniten. Huomattavaa on, että kyselyyn vastanneet papit kohtaavat homoseksuaalisesti suuntautuneita ihmisiä pääosin muissa kuin työhön liittyvissä yhteyksissä. Poikkeuksena ovat selektiivipapit, jotka kertovat kohdanneensa homoseksuaaleja sielunhoitotyössä. Tämän kysymyksen yhteydessä on huomattava, että papit ovat kirjanneet vain sellaiset kohtaamiset, jossa he ovat tienneet ihmisen olevan homoseksuaalisesti suuntautunut.

5 PAPPIEN KÄSITYKSET SAMAA SUKUPUOLTA OLEVIENT PARISUHTEISTA

Tässä luvussa esitellään pappien käsityksiä rekisteröidystä parisuhteesta (luku 5.1) ja samaa sukupuolta olevien avioliitosta (luku 5.2) sekä siitä, tulisiko kirkon luopua vihkioikeudestaan (luku 5.3). Rekisteröityä parisuhdetta käsittelevä luku taustoittaa pappien käsityksiä samaa sukupuolta olevien avioliitosta, sillä jo rekisteröityyn parisuhteeseen liittyneessä kirkollisessa keskustelussa viitattiin voimakkaasti avioliittoon. Kirkossa keskusteltiin ennen kaikkea siitä, pitäisikö rekisteröidyssä parisuhteessa elävältä kieltää toimiminen kirkon virassa ja pitäisikö rekisteröidyt parisuhteet voida siunata kirkossa.¹ Rekisteröidyn parisuhteen osalta kysely perustuu vuotta 2017 edeltäneeseen tilanteeseen, koska sukupuolineutraalin avioliittolain tultua voimaan rekisteröityä parisuhdetta ei ole ollut enää mahdollista solmia. Avioliittoa käsittelevässä luvussa selvitetään pappien avioliittoteologisia näkemyksiä yleisesti sekä pappien suhtautumista samaa sukupuolta olevien avioliittoon vihkimiseen siviilivihkimisenä ja kirkollisena vihkimisenä sekä avioliiton kirkolliseen siunaamiseen. Kirkon vihkioikeudesta luopumista käsittelevässä luvussa kartoitetaan pappien käsityksiä vihkioikeudesta luopumisesta sekä sen mahdollisista seurauksista kirkossa.

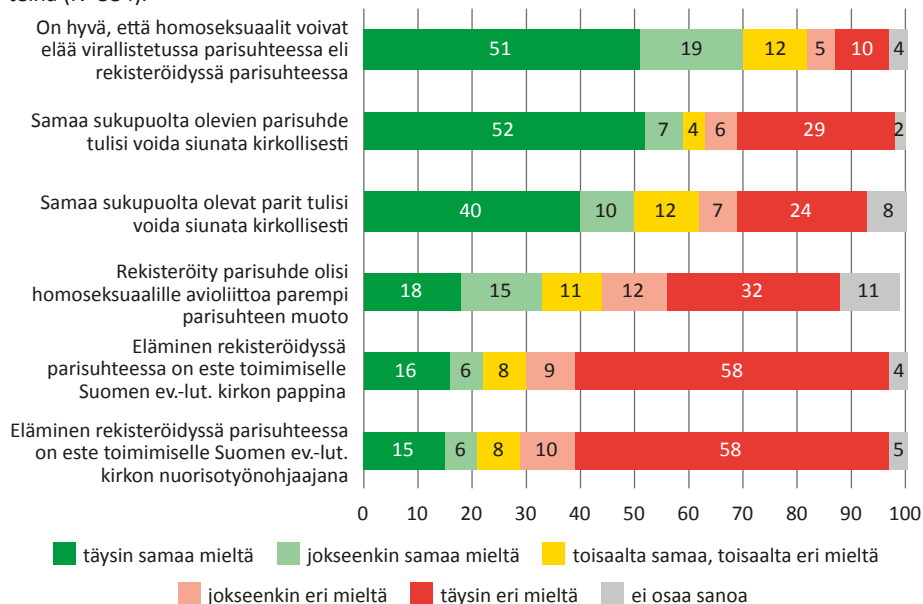
5.1 Pappien käsitykset rekisteröidystä parisuhteesta

Papeilta kysyttiin heidän kantaansa rekisteröidyssä parisuhteessa elämiseen ja siihen, onko rekisteröidyssä parisuhteessa eläminen este toimia kirkon pappina ja nuorisotyönohjaajana. Lisäksi tiedusteltiin sitä, olisiko rekisteröity parisuhde pappien mielestä homoseksuaaleille avioliittoa parempi parisuhteen muoto. Tässä yhteydessä nostetaan esille myös pappien käsitykset samaa sukupuolta olevien parisuhteen sekä samaa sukupuolta olevien parien siunaamisesta. Kuviossa 4 on esitetty pappien näkemykset näistä asioista.

---

¹ Parisuhdelain seuraukset kirkossa 2010, 3–4. Ks. myös luku 2.2.

Kuvio 4. Pappien näkemykset homoseksuaalisuuteen liittyvistä väitteistä. Jakaumat prosentteina (N=534).

Suurin osa (70 %) papeista pitää hyvänä sitä, että homoseksuaalit voivat elää virallistetussa parisuhteessa eli rekisteröidyssä parisuhteessa. Papeista 15 prosenttia ei pidä sitä hyvänä asiana. Vastaajista 11 prosentin mielestä on toisaalta hyvä, mutta toisaalta ei, että homoseksuaalit voivat elää virallistetussa parisuhteessa. Neljä prosenttia ei osaa sanoa mielipidettään tähän asiaan.

Kyselyyn vastanneista papeista kaksi kolmasosaa (67 %) on täysin tai jokseenkin eri mieltä väittämästä ”Eläminen rekisteröidyssä parisuhteessa on este toimimiselle Suomen evankelis-luterilaisen kirkon pappina”. Papeista 22 prosenttia ajattelee, että rekisteröidyssä parisuhteessa elävän ei tulisi toimia pappina. Kahdeksan prosenttia vastanneista on väitteestä toisaalta samaa, toisaalta eri mieltä, ja neljä prosenttia ei osaa sanoa. Niin ikään kaksi kolmasosaa (67 %) papeista ajattelee, että rekisteröity parisuhde ei ole este toimimiselle Suomen evankelis-luterilaisen kirkon nuorisotyönohjaajana. Viidennes papeista (20 %) on sitä mieltä, että rekisteröidyssä parisuhteessa elävän ei tulisi työskennellä nuorisotyönohjaajana. Kahdeksan prosenttia vastaajista on toisaalta samaa, toisaalta eri mieltä, ja viisi prosenttia ei osaa sanoa. Näin ollen pappina ja nuorisotyönohjaajana toimimisen välillä ei nähdä eroa siinä, voiko rekisteröidyssä parisuhteessa elävä toimia näissä tehtävissä. Miehet yhtyvät naisia useammin väitteisiin, jotka koskevat rekisteröidyissä parisuhteissa elävien esteellisyyttä toimia pappina² tai nuorisotyönohjaajana³ Suomen evankelis-luterilaisessa kirkossa.

2 Naisten vastausten keskiarvo on 1,42 ja miesten 2,44 ($t=-7,88$; $df=532$; $p\leq 0,001$).

3 Naisten vastausten keskiarvo on 1,41 ja miesten 2,30 ($t=-7,73$; $df=532$; $p\leq 0,001$).

Vastaajat, jotka ovat saaneet paljon vaikutteita Suomen Raamattuopistosta, evankelisuudesta (SLEY) tai Kansanlähetyksestä, pitävät muita useammin rekisteröidyssä parisuhteessa elämistä esteenä pappina tai nuorisotyönohjaajana toimimiselle.⁴

Papeilta kysyttiin myös, olisiko rekisteröity parisuhde homoseksuaaleille avioliittoa parempi parisuhteen muoto. Vastaajista 44 prosenttia ajattelee, että rekisteröity parisuhde ei olisi avioliittoa parempi vaihtoehto. Papeista 33 prosenttia pitää rekisteröityä parisuhdetta avioliittoa parempana parisuhdemuotona homoseksuaalisesti suuntautuneille ihmisille. Papeista 11 prosenttia on toisaalta samaa, toisaalta eri mieltä, ja saman verran ei osaa sanoa kantaansa. Miehet suosivat naisia enemmän rekisteröityä parisuhdetta homoseksuaalien parisuhdemuotona.⁵ Samoin menettelevät yli 59-vuotiaat.⁶

Papeilta kysyttiin, tulisiko samaa sukupuolta olevien parisuhteet heidän mielestään voida siunata kirkollisesti. Kysymyksessä ei eritelty, millaista parisuhdetta tarkoitetaan. Näin ollen papit ovat voineet ymmärtää kysymyksen tarkoittavan paitsi rekisteröityä parisuhdetta myös muunlaisia parisuhteita, joissa osapuolina ovat kaksi samaa sukupuolta olevaa ihmistä. Kuitenkin kirkollisessa keskustelussa tarkoitetaan samaa sukupuolta olevien parisuhteen siunaamisella yleensä juuri rekisteröidyn parisuhteen siunaamista. Yli puolet (59 %) kyselyyn vastanneista papeista ajattelee, että samaa sukupuolta olevien parisuhde tulisi voida siunata kirkollisesti. Vastaajista 35 prosenttia puolestaan on sitä mieltä, että samaa sukupuolta olevien parisuhdetta ei tulisi voida siunata. Neljän prosentin mielestä toisaalta tulisi voida siunata, toisaalta ei. Kaksi prosenttia vastaajista ei osaa sanoa kantaansa. Samaa sukupuolta olevien parisuhteiden siunaamista vastustavat eniten ne, jotka ovat saaneet paljon vaikutteita Suomen Raamattuopistosta⁷, Kansanlähetyksestä⁸ tai evankelisuudesta (SLEY)⁹. Siunaamista kannattavat keskimääräistä enemmän Tulkaa kaikki -liikkeestä runsaita vaikutteita saaneet.¹⁰

Tervo-Niemelä on selvittänyt pappien suhtautumista rekisteröidyn parisuhteen siunaamiseen Kirkon akateemisten jäsenkyselyssä vuosina 2014 ja 2018. Tulokset ovat hyvin yhdensuuntaiset tämän tutkimuksen tulosten kanssa. Vuonna 2014 papeista 60 prosenttia kannatti rekisteröidyn parisuhteen siunaamista ja

4 Väite ”Eläminen rekisteröidyssä parisuhteessa on este toimimiselle Suomen ev.-lut.kirkon pappina” on yhteydessä runsaasti vaikutteisiin Suomen Raamattuopistosta ($r=0,45$; $p\leq 0,001$), Kansanlähetyksestä ($r=0,34$; $p\leq 0,001$) tai SLEY:stä ($r=0,33$; $p\leq 0,001$). Väite ”Eläminen rekisteröidyssä parisuhteessa on este toimimiselle Suomen ev.-lut. kirkon nuorisotyönohjaajana” on yhteydessä runsaasti vaikutteisiin Suomen Raamattuopistosta ($r=0,43$; $p\leq 0,001$), Kansanlähetyksestä ($r=0,30$; $p\leq 0,001$) tai SLEY:stä ($r=0,33$; $p\leq 0,001$).

5 Naisten vastausten keskiarvo on 1,85 ja miesten 2,81 ($t=-6,65$; $df=532$; $p\leq 0,001$).

6 Varianssianalyysin mukaan eri-ikäisten pappien vastausten keskiarvot eroavat toisistaan tilastollisesti erittäin merkitsevästi ($F=5,81$; $p\leq 0,001$). Scheffén testin mukaan yli 59-vuotiaat eroavat alle 40-vuotiaista tilastollisesti merkitsevästi.

7 $r=-0,43$; $p\leq 0,001$.

8 $r=-0,34$; $p\leq 0,001$,

9 $r=-0,32$; $p\leq 0,001$.

10 $r=+0,43$; $p\leq 0,002$.

30 prosenttia vastusti.¹¹ Vuoden 2018 kyselyssä kannattajien osuus on noussut 69 prosenttiin vastustajien osuuden ollessa 23 prosenttia.¹² Tervo-Niemelän aiemista tutkimustuloksista selviää, että pappien suhtautuminen asiaan on muuttunut 2000-luvun aikana koko ajan myönteisemmäksi.¹³ Huomattavaa on, että Kirkon akateemisten jäsenkyselyissä vastaajat ovat pelkästään työssä olevia pappeja, kun taas tässä tutkimuksessa vastaajina oli myös eläkeläispappeja.

Kyselylomakkeeseen sisältyi väittämä ”Samaa sukupuolta olevat parit (ihmiset, ei parisuhdetta) tulisi voida siunata kirkollisesti”. Ainoastaan puolet (50 %) papeista on väittämästä täysin tai jokseenkin samaa mieltä. Vastaajista 31 prosenttia on täysin tai jokseenkin eri mieltä, 12 prosenttia toisaalta samaa, toisaalta eri mieltä, ja seitsemän prosenttia ei osaa sanoa. On yllättävää, että vain puolet papeista ajattelee, että samaa sukupuolta olevat parit ihmisinä tulisi voida siunata kirkollisesti, kun taas 59 prosenttia ajattelee, että samaa sukupuolta olevien parisuhde tulisi voida siunata. Tämän perusteella pappien mielestä parisuhteiden siunaaminen on tärkeämpää kuin ihmisten siunaaminen. On mahdollista, että ainakin osa papeista on ymmärtänyt kysymyksen eri tavalla kuin mitä kysymyksellä tarkoitettiin. Esimerkiksi Herran siunauksen lausuminen vaikkapa sielunhoitotilanteessa lienee useammalle kuin puolelle papeista mahdollista olipa siunattavien seksuaalinen suuntautuminen mikä tahansa. Voi myös olla, että osa papeista on vastauksellaan halunnut korostaa sitä, että he eivät halua tyytyä vain ihmisten siunaamiseen, vaan myös parisuhde tulisi voida siunata.

5.2 Pappien käsitykset samaa sukupuolta olevien avioliitosta

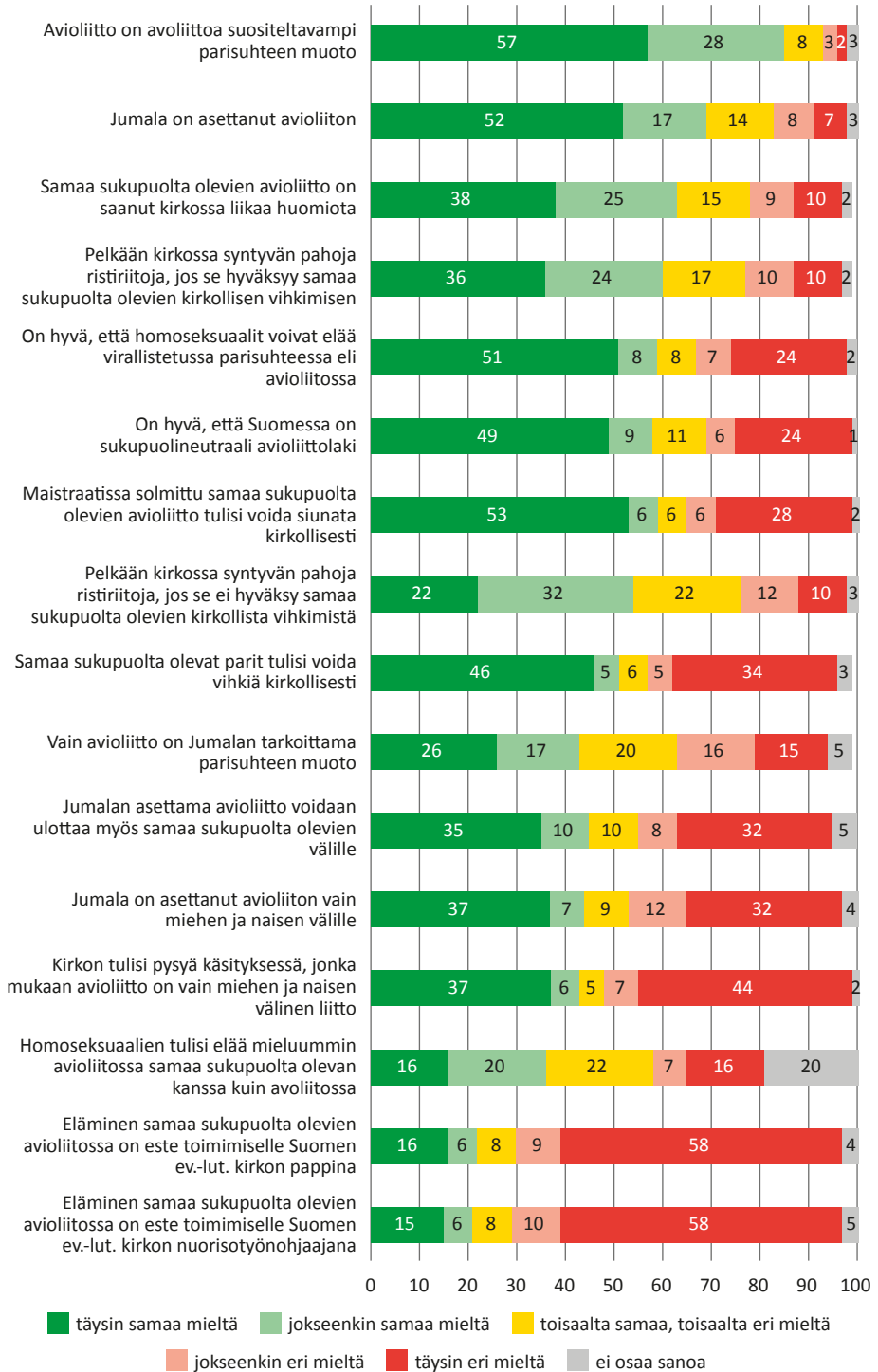
Samaa sukupuolta olevien avioliittoon liittyviä käsityksiä kartoittava luku aloitetaan tarkastelemalla pappien avioliittoteologisia käsityksiä yleisesti. Papeilta kysyttiin väittämien avulla, onko Jumala heidän mielestään asettanut avioliiton ja kenelle Jumala on avioliiton tarkoittanut. Sen jälkeen tarkastellaan pappien ajatuksia avioliiton ja avioliiton suhteesta: onko avioliitto avioliittoa suositeltavampi parisuhteen muoto. Samaa sukupuolta olevien avioliittoon liittyvät kysymykset jakaantuvat sukupuolineutraaliin avioliittolakiin, samaa sukupuolta olevien siviili- ja kirkolliseen vihkimiseen sekä avioliiton siunaamiseen liittyviin väittämiin. Lisäksi papeilta kysyttiin, onko samaa sukupuolta olevien avioliitossa eläminen este toimia kirkon pappina ja nuorisotyönohjaajana. Lopuksi tarkastellaan pappien pelkoja, jotka liittyvät samaa sukupuolta olevien avioliiton aiheuttamiin ristiriitoihin kirkossa. Tässä alaluvussa käsiteltävät väitteet on koottu kuvioon 5.

11 Niemelä 2014, 75.

12 Tervo-Niemelä 2018, 92.

13 Niemelä 2010, 16.

Kuvio 5. Pappien näkemykset avioliittoon liittyvistä väitteistä. Jakaumat prosentteina (N=534).

Luterilainen avioliittoteologia pohjautuu vahvasti ajatukseen Jumalan asettamasta avioliitosta. Kuitenkaan kaikki tutkimukseen vastanneet papit eivät yhdy tähän avioliiton teologian perustaan. Hieman yli puolet (52 %) papeista on täysin ja 16 prosenttia jokseenkin samaa mieltä väitteestä ”Jumala on asettanut avioliiton”. Näin ollen ainoastaan kaksi kolmasosaa papeista pitää avioliittoa Jumalan asettamana. Papeista 15 prosenttia ajattelee, että Jumala ei ole asettanut avioliittoa, ja 14 prosenttia on väitteestä toisaalta samaa, toisaalta eri mieltä. Kolme prosenttia ei osaa sanoa kantaansa.

Papeilta tiedusteltiin kahden väittämän avulla sitä, kenelle Jumala on heidän mukaansa avioliiton asettanut. Papeista 43 prosenttia on täysin tai jokseenkin samaa mieltä väitteestä ”Jumala on asettanut avioliiton vain miehen ja naisen välille”. Papeista 44 prosenttia on väitteestä täysin tai jokseenkin eri mieltä. Näin ollen lähes yhtä suuri osa papeista ajattelee Jumalan asettaneen avioliiton ainoastaan miehen ja naisen välille kuin ajattelee, että näin ei ole. Yhdeksän prosenttia papeista on väitteestä toisaalta samaa, toisaalta eri mieltä. Neljä prosenttia ei osaa sanoa. Papeista 45 prosenttia puolestaan ajattelee, että Jumalan asettama avioliitto on mahdollista ulottaa myös samaa sukupuolta olevien välille. Vastaaajista 40 prosenttia ei pidä tätä mahdollisena. Kymmenen prosenttia on toisaalta samaa, toisaalta eri mieltä, ja viisi prosenttia ei osaa sanoa kantaansa. Huomattavaa on, että vaikka vain 68 prosenttia papeista pitää avioliittoa ylipäänsä Jumalan asettamana, silti yli 40 prosenttia papeista ajattelee Jumalan asettaneen avioliiton vain miehen ja naisen välille, ja suurin piirtein saman verran vastaaajista ajattelee, että Jumalan asettama avioliitto voidaan ulottaa myös samaa sukupuolta olevien välille.

Avioliittokäsityksen laajentamista koskemaan myös samaa sukupuolta olevia pareja perustellaan sillä, että luomiskertomusta ei tarvitse pitää kuvauksena avioliiton asettamisesta. Lisäksi avioliiton käsitteen muuttuminen historian aikana tekee mahdolliseksi myös samaa sukupuolta olevien avioliitot.

[...] Nykyisen avioliittokäsityksen taustalla oleva teologia nojaa liiaksi luomisen teologiaan ja siihen ajatukseen, että luomiskertomus luetaan kertomuksena avioliiton asettamisesta. [...] (M454)

Minusta avioliiton käsite on vuosisatojen aikana muuttunut niin paljon, että se on täysin mahdollista ulottaa koskemaan myös samaa sukupuolta olevia pareja heidän näin toivoessaan. (N65)

Suurin osa papeista pitää avioliittoa avioliittoa suositeltavampana parisuhteen muotona. Väitteessä ei mainittu, tarkoitetaanko avioliitolla ja avoliitolla eri vai samaa sukupuolta olevien liittoja vai molempia. Papeista 85 prosenttia pitää avioliittoa suositeltavampana parisuhteen muotona. Vain viisi prosenttia papeista on täysin tai jokseenkin eri mieltä väittämästä ”Avioliitto on avoliittoa suositeltavampi parisuhteen muoto”. Kahdeksan prosenttia vastaaajista on väitteestä toisaalta samaa, ja

toisaalta eri mieltä. Sen sijaan näkemykset hajaantuvat enemmän, kun tarkastellaan sitä, onko pappien mielestä vain avioliitto Jumalan tarkoittama parisuhteen muoto. Papeista 43 prosenttia pitää vain avioliittoa Jumalan tarkoittamana parisuhteen muotona ja 31 prosenttia ajattelee, että avioliitto ei ole ainoa Jumalan tarkoittama parisuhteen muoto. Viidennes (20 %) papeista on toisaalta samaa, ja toisaalta eri mieltä.

Papeilta kysyttiin, tulisiko kirkon pysyä käsityksessä, jonka mukaan avioliitto on vain miehen ja naisen välinen liitto. Noin puolet (51 %) papeista ajattelee, että kirkon ei tulisi pysyä tällaisessa käsityksessä, ja 43 prosenttia papeista puolestaan on sitä mieltä, että kirkon pitäisi pysyä tässä käsityksessä.

Yli puolet (58 %) kyselyyn vastanneista papeista pitää hyvänä sitä, että Suomessa on sukupuolineutraali avioliittolaki. Lähes kolmannes (30 %) papeista pitää sitä huonona asiana. Papeista 11 prosenttia on asiasta toisaalta samaa, toisaalta eri mieltä. Huomattavaa on, että ainoastaan yksi prosentti papeista kertoo, että ei osaa sanoa kantaansa. Näin ollen lähes jokaisella papilla on mielipide asiasta.

Vuonna 2014 papeilta kysyttiin, tulisiko Suomen avioliittolain olla sukupuolineutraali. Tuolloin 44 prosenttia papeista ajatteli, että lain tulisi olla sukupuolineutraali, ja 41 prosenttia papeista puolestaan vastusti avioliittolain muuttamista sukupuolineutraaliksi.¹⁴ Pappien suhtautuminen sukupuolineutraaliin avioliittolakiin on näin ollen muuttunut huomattavasti hyväksyvämmäksi.

Yli puolet (59 %) vastaajista pitää hyvänä myös sitä, että homoseksuaalit voivat elää virallistetussa parisuhteessa eli avioliitossa. Papeista 33 prosenttia ei pidä sitä hyvänä asiana. Kahdeksan prosenttia papeista pitää asiaa toisaalta hyvänä, mutta toisaalta ei. Ainoastaan kaksi prosenttia ei osaa sanoa, mitä mieltä on. Luvussa 5.1 käsiteltiin väittämää ”On hyvä, että homoseksuaalit voivat elää virallistetussa parisuhteessa eli rekisteröidyssä parisuhteessa”. Tätä rekisteröityyn parisuhteeseen ja tässä käsiteltävää avioliittoon liittyvää väittämää vertailtaessa havaitaan, että pappien mielestä rekisteröidyssä parisuhteessa eläminen on samaa sukupuolta oleville pareille avioliittoa suositeltavampaa.

Papeilta tiedusteltiin myös sitä, pitävätkö he avo- vai avioliittoa suositeltavampana parisuhdemuotona homoseksuaaleille. Vastaajilla on erilaisia näkemyksiä väittämästä ”Homoseksuaalien tulisi elää mieluummin avioliitossa samaa sukupuolta olevan kanssa kuin avoliitossa samaa sukupuolta olevan kanssa”. Hieman yli kolmannes (36 %) papeista on väitteestä täysin tai jokseenkin samaa mieltä ja vajaa neljännes (23 %) täysin tai jokseenkin eri mieltä. Vastaajista 22 prosenttia on toisaalta samaa, ja toisaalta eri mieltä, ja 19 prosenttia ei osaa sanoa. Kohtalaisen suuri epävarmojen vastaajien osuus liittyyneen siihen, että pappien on vaikea sanoa, mikä olisi toisille ihmisille paras parisuhteen muoto. Toisaalta kirkon opetuksessa painotetaan avioliittoa parisuhteen ihanteena. Kannastaan epävarmojen vastaajien

14 Niemelä 2014, 77.

joukossa on luultavasti myös pappeja, joiden mukaan homoseksuaalien ei tulisi elää minkäänlaisissa parisuhteissa, joten he eivät ole halunneet valita avioliiton ja avioliiton väliltä.

Kyselyyn vastanneilla papeilla on selkeä näkemys siitä, tulisiko samaa sukupuolta olevat parit voida vihkiä kirkollisesti avioliittoon. Hieman yli puolet papeista (51 %) kannattaa samaa sukupuolta olevien kirkollista avioliittoon vihkimistä. Huomattavaa on, että peräti 46 prosenttia on täysin samaa mieltä väitteestä ”Samaa sukupuolta olevat parit tulisi voida vihkiä kirkollisesti avioliittoon”. Papeista 34 prosenttia on väitteestä täysin eri mieltä ja kuusi prosenttia jokseenkin eri mieltä. Yhteensä siis 40 prosenttia papeista ajattelee, että samaa sukupuolta olevia pareja ei tulisi vihkiä kirkollisesti avioliittoon. Ainoastaan kuusi prosenttia papeista on väitteestä toisaalta samaa, toisaalta eri mieltä, ja kolme prosenttia ei osaa sanoa, mitä mieltä on. Papeille kysymys kirkollisesta avioliittoon vihkimisestä lienee tärkeä, sillä he itse toimivat vihkipöytäinä. Näin ollen papeilla on hyvin selkeä näkemys joko vihkimisen puolesta tai sitä vastaan.

Pappien suhtautuminen samaa sukupuolta olevien kirkolliseen avioliittoon vihkimiseen on muuttunut viimeisten vuosien aikana selvästi. Vuonna 2014 vähän yli kolmannes (35 %) papeista kannatti kirkollista vihkimistä ja 40 prosenttia vastusti sitä.¹⁵ Tämän tutkimuksen aineistossa kannattajien määrä on jo selvästi isompi kuin vastustajien. Vapaissa vastauksissa pappien käsitykset samaa sukupuolta olevien avioliitosta hajaantuvat, kuten alla olevista kirjoituskatkelmista käy ilmi.

Kun kirkolla on vihkimisoikeus enkä pidä homoseksuaalien parisuhteita syntinä, niin pidän heidän vihkimistään luontevana johtopäätöksenä. Haluan asettua heidän asemaansa ja tehdä heille sen, mitä toivoisin itselleni tehtävän, jos olisin vastaavassa tilanteessa. (N92)

En näe millekään liiton solmimisen muodolle mitään raamatullista estettä. Sillä ei ole minulle väliä, että Raamatusta ei löydy suoraan lausetta, joka sanoisi, että vihkikää homoja siinä missä heteroitakin. Raamatussa ei puhuta avioliitosta mitään sillä tavalla kuin sen ymmärrämme nykyään. Ei heteroliitto ole Raamatussa sellainen kuin se on nykyään. Tämä ei tunnu ketään häiritsevän. (N316)

Esim. Raamattu ja Lutherin teologia antavat paljon perusteita tasa-arvoiselle avioliitolle. Avioliitossa keskeistä on kahden ihmisen kaipuu toistensa yhteyteen ja halu sitoutua toisiinsa. Jumala on luonut meidät kumppaneiksi toisillemme ja siunannut tämän järjestyksen. Luther painottaa avioliittoa maallisena järjestyksenä. Kirkon tehtävä on palvella ja siunata liitot. (M25)

---

15 Niemelä 2014, 77.

Kirkon työntekijä ja pappi, jonka tehtävänä on opettaa Jumalan tahtoa seurakuntalaisille, ei voi vihkitilaisuudessa toimia periaatteella: ”Jumala sanoo näin, mutta minä sanon teille toisin”. (M7)

Vastustan Raamatun perusteella. Johonkin on vedettävä raja. [...] (M151)

Koska Raamattu ja kirkkolaki eivät tunne sellaista käsitettä kuin homoliitot. Raamatussa on selvä linja. [...] (N399)

Kirkon akateemisten vuoden 2018 jäsenkyselyssä samaa sukupuolta olevien kirkollista avioliittoon vihkimistä kannattavien määrä on vielä suurempi kuin tässä tutkimuksessa. Tämä johtunee eläkeläispappien osallistumisesta tähän tutkimukseen. Kirkon akateemisten kyselyssä 56 prosenttia papeista kannatti ja 30 prosenttia vastusti samaa sukupuolta olevien kirkollista avioliittoon vihkimistä.¹⁶

Kirkollisen avioliittoon vihkimisen tapaan papeilla on myös selkeä näkemys siitä, tulisiko maistraatissa solmittu samaa sukupuolta olevien avioliitto voida siunata kirkollisesti. Avioliiton siunaaminen saa kirkollista vihkimistä enemmän kannatusta. Vastaajista 53 prosenttia on täysin samaa mieltä siitä, että avioliitto tulisi voida siunata. Kuusi prosenttia on väitteestä jokseenkin samaa mieltä. Näin ollen 59 prosenttia papeista kannattaa samaa sukupuolta olevien avioliiton siunaamista. Papeista 28 prosenttia on puolestaan täysin ja kuusi prosenttia jokseenkin eri mieltä väitteestä. Papeista 34 prosenttia siis vastustaa samaa sukupuolta olevien maistraatissa solmitun avioliiton siunaamista. Kuusi prosenttia on väitteestä toisaalta samaa, toisaalta eri mieltä. Ainoastaan yksi prosentti papeista ei osaa sanoa näkemystään. Seuraavissa sitaateissa papit esittävät puoltavia ja vastustavia perusteluja samaa sukupuolta olevien avioliiton siunaamiselle.

Jos ihmiset pyytävät siunausta, heillä on siihen tarve. On typerää hiustenhalvomista keskustella siitä, voimmeko siunata liiton vai siunaammeko ihmisiä. Ihmisistä on lopulta kyse. (M277)

Pappina olen kutsuttu siunaamaan ihmisiä, kaikkia erotuksetta. Minulle ei pappina ole annettu valtaa valita, kenet siunaan ja ketä en. (N524)

Samaa sukupuolta olevien pariin avioliitossa ja kirkollisessa siunaamisessa tai liiton puolesta rukoilemisessa ydin ei ole siinä, millaisesta toimituksesta on kyse. Ydinkysymys on ymmärrys Raamatussa ilmoitetusta Jumalan tahdosta. Vihkiminen tai siunaaminen ovat siitä näkökulmasta täysin sama asia.

¹⁶ Tervo-Niemelä 2018, 92.

Kummassakin pappi puhuu ja lupaa Jumalan siunaavan kyseessä olevan liiton, vaikka Raamatussa sanotaan Jumalan tahdosta juuri päinvastoin. (M7)

[...] *Vakaumukseni mukaan samaa sukupuolta olevien liitto on syntiä. Mielestäni kirkko ei voi siunata syntiä.* (M152)

On kiinnostavaa, että samaa sukupuolta olevien maistraatissa solmitun avioliiton siunaaminen saa kirkollista avioliittoon vihkimistä enemmän kannatusta. Kirkolliseen avioliittoon vihkimiseen kuitenkin sisältyy aina myös siunaus. Avioliiton siunaaminen ja kirkollinen avioliittoon vihkiminen eivät siis teologisesti oikeastaan poikkea toisistaan. Toisaalta samaa sukupuolta olevien parien oikeuksia puolustavat papit voivat nähdä juuri siunauksen saamisen erityisen tärkeänä asiana, jonka vuoksi siunaamista kannatetaan kirkollista avioliittoon vihkimistä enemmän.

Rekisteröidyn parisuhteen ohella papeilta kysyttiin voiko samaa sukupuolta olevien avioliitossa elävä toimia Suomen evankelis-luterilaisen kirkon pappina ja nuorisotyönohjaajana. Kaksi kolmasosaa (66 %) kyselyyn vastanneista papeista ajattelee, että samaa sukupuolta olevien avioliitossa eläminen ei ole este toimimiselle pappina. 24 prosenttia papeista pitää sitä esteenä. Kuusi prosenttia on toisaalta samaa, toisaalta eri mieltä, ja neljä prosenttia ei osaa sanoa. Nuorisotyönohjaajana toimimisen osalta vastaukset ovat lähes täysin samanlaisia kuin pappina toimimisen osalta. Kaksi kolmasosaa (67 %) papeista ei pidä samaa sukupuolta olevien avioliitossa elämistä esteenä nuorisotyönohjaajana toimimiseen. Papeista 24 prosenttia puolestaan pitää sitä esteenä. Viisi prosenttia vastaajista on toisaalta samaa, toisaalta eri mieltä, ja kaksi prosenttia ei osaa sanoa. Samaa sukupuolta olevien avioliitossa ja rekisteröidyssä parisuhteessa elämisen osalta luvut ovat lähes identtiset.¹⁷

Suurin osa tutkimukseen vastanneista papeista pelkää kirkossa syntyvän pahoja ristiriitoja hyväksyttiinpä samaa sukupuolta olevien parien kirkollinen avioliittoon vihkiminen tai ei. 60 prosenttia papeista pelkää pahoja ristiriitoja syntyvän, jos kirkko hyväksyy samaa sukupuolta olevien kirkollisen avioliittoon vihkimisen. Viidennes (20 %) papeista ei pelkää pahoja ristiriitoja tässä tapauksessa. Vastaajista 17 prosenttia toisaalta pelkää, toisaalta ei. Kolme prosenttia papeista ei osaa sanoa kantaansa. Vähän yli puolet (54 %) kyselyyn vastanneista papeista pelkää pahoja ristiriitoja syntyvän, jos kirkko ei hyväksy samaa sukupuolta olevien kirkollista avioliittoon vihkimistä. Viidennes (22 %) ei pelkää ristiriitoja. Vastaajista 22 prosenttia toisaalta pelkää, toisaalta ei. Kaksi prosenttia vastaajista ei osaa sanoa, pelkääkö. Huomattavaa on, että yli puolet papeista pelkää pahoja ristiriitoja syntyvän päädyttiinpä kirkossa avioliittoon vihkimisen suhteen mihin ratkaisuun tahansa.

Samaa sukupuolta olevien avioliitto on saanut niin yhteiskunnassa kuin kirkossakin huomattavan paljon julkisuutta samaa sukupuolta olevien parien lukumäärään

---

¹⁷ Ks. luku 5.1.

suhteutettuna.¹⁸ Papeilta kysyttiin, onko samaa sukupuolta olevien avioliitto saanut kirkossa liikaa huomiota. Lähes kaksi kolmasosaa (63 %) papeista on sitä mieltä, että se on saanut liikaa huomiota. Viidennes (19 %) papeista ajattelee, että se ei ole saanut liikaa huomiota. Vastaajista 16 prosenttia on sitä mieltä, että asia toisaalta on, toisaalta ei ole saanut liikaa huomiota.

Pappien taustatekijät selittävät avioliittoon liittyviä näkemyksiä. Eri sukupuolten vastausten keskiarvot eroavat toisistaan lähes kaikkien kuviossa 5 olevien väitteiden kohdalla. Miehet yhtyvät naisia vahvemmin kirkon perinteiseen opetukseen avioliitosta. Miehet ovat naisia useammin samaa mieltä seuraavista väitteistä: ”Jumala on asettanut avioliiton”¹⁹ ja ”Avioliitto on avioliittoa suositeltavampi parisuhteen muoto”²⁰. Naiset suhtautuvat miehiä myönteisemmin sukupuolineutraaliin avioliittoon. Naiset yhtyvät miehiä useammin väitteisiin ”Samaa sukupuolta olevat parit tulisi voida vihkiä kirkollisesti”²¹ ja ”Maistraatissa solmittu samaa sukupuolta olevien avioliitto tulisi voida siunata kirkollisesti”²².

Myös virka-asema vaikuttaa jonkin verran pappien avioliittoteologisiin näkemyksiin. Kirkkoherrat suhtautuvat avioliittoon muita pappeja perinteisemmin. Esimerkiksi väitteeseen ”Jumala on asettanut avioliiton vain miehen ja naisen välille” kirkkoherrat yhtyvät keskimääräistä useammin.²³

Hiippakunnittain Helsingin ja Oulun hiippakuntien pappien välillä on suurimmat erot Oulun hiippakunnan pappien suhtautuessa avioliittoteologisiin kysymyksiin kaikkein perinteisimmin ja Helsingin hiippakunnan pappien kaikkein uudistusmielisimmin. Helsingin hiippakunnan papit yhtyvät Oulun hiippakunnan pappeja useammin esimerkiksi väitteeseen ”Maistraatissa solmittu samaa sukupuolta olevien avioliitto tulisi voida siunata kirkollisesti”.²⁴

Herätysliikkeistä, kristillisistä järjestöistä, uskonnollisista yhteisöistä ja kirkkokunnista saadut vaikutteet ovat yhteydessä avioliittoteologisiin näkemyksiin. Runsaat vaikutteet Suomen Raamattuopistosta, Kansanlähetyksestä tai evankelisuudesta (SLEY) ovat yhteydessä perinteisiin avioliittoteologisiin näkemyksiin. Ne, jotka ovat saaneet paljon vaikutteita Tulkaa kaikki -liikkeestä ovat keskimääräistä uudistushalukkaampia avioliittoteologisissa näkemyksissä. Erot tulevat hyvin

18 Esimerkiksi vuonna 2015 rekisteröityjen parisuhteiden määrä Suomessa oli 0,18 & kaikista perheistä. Suomen tilastollinen vuosikirja 2016, 435.

19 Miesten vastausten keskiarvo on 4,08 ja naisten 3,53 ($t=-5,33$; $df=532$; $p\leq 0,001$).

20 Miesten vastausten keskiarvo on 4,45 ja naisten 4,04 ($t=-4,12$; $df=532$; $p\leq 0,001$).

21 Naisten vastausten keskiarvo on 3,77 ja miesten 2,67 ($t=6,97$; $df=532$; $p\leq 0,001$).

22 Naisten vastausten keskiarvo on 4,08 ja miesten 3,00 ($t=7,16$; $df=532$; $p\leq 0,001$).

23 Kirkkoherrojen vastausten keskiarvo on 3,59, seurakuntapastorien 2,68 ja selektiivipappien 2,55. Ero on varianssianalyysin mukaan tilastollisesti merkitsevä ($F=3,60$; $p\leq 0,01$). Scheffen testin mukaan kirkkoherrojen ja seurakuntapastorien vastausten keskiarvot eroavat toisistaan tilastollisesti melkein merkitsevästi.

24 Helsingin hiippakunnan pappien vastausten keskiarvo on 4,04 ja Oulun hiippakunnan pappien 2,47. Varianssianalyysin mukaan eri hiippakuntien pappien vastausten keskiarvot eroavat toisistaan tilastollisesti erittäin merkitsevästi ($F=3,88$; $p\leq 0,001$). Scheffen testin mukaan Helsingin ja Oulun hiippakuntien pappien vastausten keskiarvot eroavat toisistaan tilastollisesti merkitsevästi.

esille esimerkiksi väitteissä ”Eläminen samaa sukupuolta olevien avioliitossa on este toimimiselle Suomen ev.-lut. kirkon pappina”²⁵ ja ”Maistraatissa solmittu samaa sukupuolta olevien avioliitto tulisi voida siunata kirkollisesti”.²⁶ Suomen Raamattuopistosta, Kansanlähetyksestä ja evankelisuudesta (SLEY) paljon vaikutteita saaneet pitävät keskimääräistä useammin esteenä pappina toimiselle sitä, että pappi elää avioliitossa samaa sukupuolta olevan kanssa. Tulkaa kaikki -liikkeestä runsaasti vaikutteita saaneet puolestaan kannattavat keskimääräistä useammin sitä, että maistraatissa solmittu samaa sukupuolta olevien avioliitto tulisi voida siunata kirkollisesti.

5.3 Pappien suhtautuminen vihkioikeudesta luopumiseen

Vihkioikeudesta luopumista on joissakin yhteyksissä ehdotettu ratkaisuksi kirkossa syntyneeseen erimielisyyteen samaa sukupuolta olevien avioliitosta. Muun muassa Porvoon hiippakunnan piispa Björn Vikström tuonut esille vaihtoehdon vihkioikeudesta luopumisesta.²⁷ Kuitenkin muun muassa selonteon vihkioikeudesta luopumisesta ja avioliittoon vihkimisen merkityksestä tehnyt professori emerita Eila Helander ei suosittele vihkioikeudesta luopumista.²⁸

Kirkon vihkioikeudesta luopuminen ei saa tähän tutkimukseen vastanneilta papeilta kannatusta. Yli puolet (55 %) papeista on täysin tai jokseenkin eri mieltä väitteestä ”Kirkon tulisi luopua vihkioikeudestaan”. Vain viidennes (19 %) papeista kannattaa vihkioikeudesta luopumista. Toisaalta joka viides (21 %) pappi on asiasta toisaalta samaa, toisaalta eri mieltä. Viisi prosenttia vastaajista ei osaa sanoa kantaansa. Vihkioikeudesta luopuminen ei sinänsä ratkaisisi kirkon kantaa samaa sukupuolta olevien avioliittoihin, sillä silloin ratkaistavaksi jäisi siunaako kirkko vain miehen ja naisen väliset avioliitot vai myös samaa sukupuolta olevien avioliitot.

Vuonna 2014 hieman useampi pappi kannatti kirkon vihkioikeudesta luopumista siinä tilanteessa, jos sukupuolineutraali avioliittolaki toteutuu. 28 prosenttia papeista kannatti vihkioikeudesta luopumista ja 48 prosenttia vastusti sitä.²⁹ Vuoden 2018 Kirkon akateemisten jäsenkyselyssä 17 prosenttia papeista kannatti vihkioikeudesta luopumista ja 63 prosenttia vastusti sitä.³⁰ Sekä tämän tutkimuksen

---

25 Tämä väite on korrelaatioanalyysin mukaan positiivisessa yhteydessä runsaisiin vaikutteisiin Suomen Raamattuopistosta ($r=0,46$; $p\leq 0,01$), Kansanlähetyksestä ($r=0,35$; $p\leq 0,01$) ja SLEY:stä ja negatiivisessa yhteydessä runsaista vaikutteista Tulkaa kaikki -liikkeestä ($r=-0,34$; $p\leq 0,01$).

26 Tämä väite on korrelaatioanalyysin mukaan positiivisessa yhteydessä runsaisiin vaikutteisiin Tulkaa kaikki -liikkeestä ($r=0,44$; $p\leq 0,01$) ja negatiivisessa yhteydessä runsaisiin vaikutteisiin Suomen Raamattuopistosta ($r=-0,45$; $p\leq 0,01$), Kansanlähetyksestä ($r=-0,37$; $p\leq 0,01$) ja SLEY:stä ($r=-0,33$; $p\leq 0,01$).

27 Vikström 2016, 266–267.

28 Helander 2017, 98.

29 Niemelä 2014, 77.

30 Tervo-Niemelä 2018, 95.

että Kirkon akateemisten jäsenkyselyn perusteella voidaan sanoa, että yhä harvempi pappi kannattaa kirkon vihkioikeudesta luopumista.

Papeilta kysyttiin myös kenen avioliitot tulisi siunata siinä tapauksessa, jos kirkossa päätetään luopua vihkioikeudesta. Suurin osa papeista kannattaa niin heteroparien kuin samaa sukupuolta olevien parienkin avioliittojen siunaamista. Väitteestä ”Jos kirkko luopuu vihkioikeudestaan, sen tulisi siunata vain heteroparit” yli puolet (59 %) papeista vastasi olevansa täysin tai jokseenkin eri mieltä. Kolmannes (33 %) papeista on väitteestä täysin tai jokseenkin samaa mieltä. Väitteestä ”Jos kirkko luopuu vihkioikeudestaan, sen tulisi siunata sekä heteroparit että samaa sukupuolta olevat parit” kolmannes (33 %) papeista vastasi olevansa täysin tai jokseenkin eri mieltä ja yli puolet (58 %) papeista täysin tai jokseenkin samaa mieltä.

Eri hiippakuntien pappien vastaukset eroavat toisistaan sen suhteen, keiden avioliitot kirkossa tulisi siunata, jos kirkko luopuu vihkioikeudestaan. Miehet, Oulun hiippakunnan papit sekä runsaasti vaikutteita Suomen Raamattuopistosta, Kansanlähetyksestä ja evankelisuudesta (SLEY) saaneet yhtyvät keskimääräistä useammin väitteeseen ”Jos kirkko luopuu vihkioikeudestaan, sen tulisi siunata vain heteroparit”.³¹ Naiset ja paljon vaikutteita Tulkaa kaikki -liikkeestä saaneet yhtyvät tähän väitteeseen keskimääräistä harvemmin.

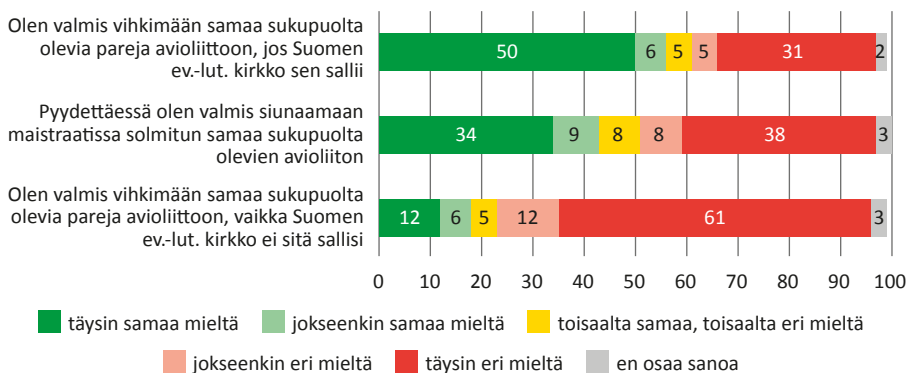
31 Miesten vastausten keskiarvo on 2,95 ja naisten 1,68 ($t=-8,58$; $df=532$; $p\leq 0,001$). Varianssianalyysin mukaan eri hiippakuntien pappien vastaukset eroavat toisistaan tilastollisesti erittäin merkitsevästi ($F=3,73$; $p\leq 0,001$). Oulun hiippakunnan pappien vastausten keskiarvo tässä väitteessä on 3,29 ja Helsingin hiippakunnan pappien 1,77. Ero on Scheffén testin mukaan tilastollisesti merkitsevä. Tämä väite on korrelaatioanalyysin mukaan positiivisessa yhteydessä runsaisiin vaikutteisiin Tulkaa kaikki -liikkeestä ($r=0,42$; $p\leq 0,01$) ja negatiivisessa yhteydessä runsaisiin vaikutteisiin Suomen Raamattuopistosta ($r=-0,43$; $p\leq 0,01$), Kansanlähetyksestä ($r=-0,36$; $p\leq 0,01$) ja SLEY:stä ($r=-0,32$; $p\leq 0,01$).

6 PAPIT AVIOLIITTOON VIHKIJÖINÄ JA AVIOLIITON SIUNAAJINA

6.1 Halukkuus vihkiä samaa sukupuolta olevia avioliittoon ja siunata samaa sukupuolta olevien avioliittoja

Valmius vihkiä tai siunata samaa sukupuolta olevia pareja avioliittoon vaihtelee pappien keskuudessa (ks. kuvio 6). Kuten samaa sukupuolta olevien avioliittoon vihkimisen kannattamiselle ja vastustamiselle yleensäkin, myös vihkimishalukkuuteen liittyville väittämille on ominaista se, että papeilla on selkeä näkemys valmiudestaan vihkiä tai olla vihkimättä. Papeista 50 prosenttia on täysin ja kuusi prosenttia jokseenkin samaa mieltä väittämästä ”Olen valmis vihkimään samaa sukupuolta olevia pareja avioliittoon, jos Suomen evankelis-luterilainen kirkko sen sallii”. Näin ollen 56 prosenttia papeista on valmiita vihkimään samaa sukupuolta olevia pareja avioliittoon siinä tapauksessa, että kirkossa annetaan lupa vihkiä. Yli kolmannes (36 %) papeista ei ole valmiita vihkimään, jos kirkko sallii vihkimisen. Papeista 31 prosenttia on täysin ja viisi prosenttia jokseenkin eri mieltä edellä esitetystä väittämästä. Ainoastaan viisi prosenttia papeista on toisaalta samaa, toisaalta eri mieltä, ja kaksi prosenttia ei osaa sanoa, olisiko valmis vihkimään.

Kuvio 6. Pappien näkemykset samaa sukupuolta olevien parien avioliittoon vihkimiseen ja siunaamiseen liittyvistä väitteistä. Jakaumat prosentteina (N=534).

Taustatekijät vaikuttavat siihen, miten halukkaita vastaajat ovat vihkimään avioliittoon samaa sukupuolta olevia. Väitteeseen ”Olen valmis vihkimään samaa sukupuolta olevia pareja avioliittoon, jos Suomen evankelis-luterilainen kirkko

sen sallii¹ yhtyvät keskimääräistä useammin naiset, Helsingin hiippakunnan papit ja runsaita vaikutteita Tulkaa kaikki -liikkeestä saaneet. Kyseiseen väitteeseen keskimääräistä harvemmin yhtyvät miehet, Oulun hiippakunnan papit ja runsaita vaikutteita Suomen Raamattuopistosta, Kansanlähetyksestä ja evankelisuudesta (SLEY) saaneet.

Huomattavaa on, että enemmän kuin joka kolmas papeista ei ole valmis vihkimään samaa sukupuolta olevia pareja avioliittoon siinä tapauksessa, että kirkossa sallitaan vihkiminen. Tässä tutkimuksessa ei tiedusteltu sitä, olisivatko nämä papit valmiita vihkimään, jos papeilla olisi velvollisuus vihkiä samaa sukupuolta olevat parit pyydettyä avioliittoon. Tämä voisi tulla kysymykseen esimerkiksi sellaisessa tapauksessa, jossa yksittäisessä seurakunnassa ei olisi yhtään pappia, joka olisi valmis vihkimään samaa sukupuolta olevia pareja avioliittoon. Mikäli kirkko määritteli, että jokaisella papilla on vapaus vihkiä tai olla vihkimättä, näiden pappien asemaa voi pitää turvattuna kirkossa. Kuitenkin, jos vihkimisestä tulee heti mahdollisen päätöksen tullessa voimaan tai ajan myötä² virkavelvollisuus, käy näiden pappien asema tukalaksi kirkossa. Väitteeseen ”Olen valmis vihkimään samaa sukupuolta olevia pareja avioliittoon, vaikka Suomen ev.-lut. kirkko ei sitä sallisi”³ yhtyvät keskimääräistä useammin naiset, Helsingin hiippakunnan papit ja paljon vaikutteita Tulkaa kaikki -liikkeestä saaneet. Porvoon ja Oulun hiippakunnan papit sekä runsaita vaikutteita Suomen Raamattuopistosta, Kansanlähetyksestä ja evankelisuudesta (SLEY) saaneet ovat väitteistä keskimääräistä useammin eri mieltä.

Kääntäen voidaan taas pohtia sitä, millainen on niiden pappien asema kirkossa, jotka ovat valmiita vihkimään samaa sukupuolta olevia pareja avioliittoon, vaikka kirkko ei sitä sallisi. Kyselyyn vastanneista papeista viidennes (18 %) on valmis vihkimään ilman kirkon lupaa. Vastajista 73 prosenttia kertoo, ettei ole valmis

1 Miesten vastausten keskiarvo on 2,80 ja naisten 4,00 ($t=7,79$; $df=532$; $p\leq 0,001$). Varianssianalyysin mukaan eri hiippakuntien pappien vastausten keskiarvot eroavat toisistaan tilastollisesti erittäin merkitsevästi ($F=3,99$; $p\leq 0,001$). Oulun hiippakunnan pappien vastausten keskiarvo on 2,27 ja Helsingin hiippakunnan pappien 3,88. Ero on Scheffen testin mukaan tilastollisesti merkitsevä. Tämä väite on negatiivisessa yhteydessä runsaisiin vaikutteisiin Suomen Raamattuopistosta ($r=-0,43$; $p\leq 0,01$), Kansanlähetyksestä ($r=-0,36$; $p\leq 0,01$) ja SLEY:stä ($r=-0,32$; $p\leq 0,01$) sekä positiivisessa yhteydessä runsaisiin vaikutteisiin Tulkaa kaikki -liikkeestä ($r=+0,42$; $p\leq 0,01$).

2 Vrt. virkakysymys: Pappisviran avauduttua naisille kirkolliskokous hyväksyi lisäponnen, jonka mukaan myös naispappeuden vastustajilla tulee olla kirkossa toimintavapaus ja mahdollisuus tulla vihityiksi ja nimitetyiksi kirkon virkoihin. (Kirkolliskokouksen pöytäkirja, syysistuntokausi 1986, § 34.) Nykyään on miltei mahdotonta työskennellä kirkossa, jos ei ole valmis toimimaan naispappien kanssa.

3 Miesten vastausten keskiarvo on 1,64 ja naisten 2,15 ($t=4,11$; $df=532$; $p\leq 0,001$). Varianssianalyysin mukaan eri hiippakuntien pappien vastausten keskiarvot eroavat toisistaan tilastollisesti erittäin merkitsevästi ($F=6,76$; $p\leq 0,001$). Helsingin hiippakunnan pappien vastausten keskiarvo on 2,69, Porvoon hiippakunnan papeilla kyseinen keskiarvo on 1,06 ja Oulun hiippakunnan papeilla 1,43. Scheffen testin mukaan Oulun hiippakunnan ja Helsingin hiippakunnan pappien vastausten keskiarvojen ero on tilastollisesti merkitsevä. Porvoon hiippakunnan vastaajien määrän pienuuden takia tilastollinen ero Helsingin pappeihin jää tilastollisesti melkein merkitseväksi. Tarkasteltava väite on negatiivisessa yhteydessä runsaisiin vaikutteisiin Suomen Raamattuopistosta ($r=-0,43$; $p\leq 0,01$), Kansanlähetyksestä ($r=-0,36$; $p\leq 0,01$) ja SLEY:stä ($r=-0,32$; $p\leq 0,01$) sekä positiivisessa yhteydessä runsaisiin vaikutteisiin Tulkaa kaikki -liikkeestä ($r=+0,42$; $p\leq 0,01$).

vihkimään. Joka viides pappi on siis valmis vihkimään kirkon antaman ohjeistuksen vastaisesti. Myös julkisuudessa on noussut esille kymmeniä pappeja, jotka ovat kertoneet pyydetessä vihkivänsä samaa sukupuolta olevia pareja avioliittoon.⁴ Lisäksi muutamasta samaa sukupuolta olevia pareja avioliittoon vihkineestä papista on tehty kanteluja tuomiokapituleihin.⁵

Piispat ovat antaneet hiippakuntansa papistolle kirjalliset ohjeet samaa sukupuolta olevien avioliittoon vihkimiseen liittyen.⁶ Papeilta kysyttiin, ovatko he saaneet piispaltaan ja seurakunnaltaan ohjeen, miten toimia, jos saa pyynnön vihkiä samaa sukupuolta oleva pari avioliittoon. Vastaajista 70 prosenttia kertoo saaneensa hiippakuntansa piispalta ohjeen. Joka viides (20 %) pappi ei ole saanut ohjetta. Seurakunnalta ohjeen on saanut 57 prosenttia papeista. Joka neljäs (25 %) pappi ei ole saanut ohjetta seurakunnaltaan. Papeista 12 prosenttia ei osaa sanoa, onko omissa seurakunnassa annettu ohje, miten toimia.

Osa piispoista on lähettänyt ohjeen vain kirkkoherroille, joiden tehtävänä on ollut kertoa ohjeesta seurakuntansa papistolle. Tämä selittää osittain sitä, että 20 prosenttia papeista kertoo, ettei ole saanut ohjetta. Voi olla, että kaikissa seurakunnissa kirkkoherrat eivät ole kertoneet ohjeesta papeille tai papit ovat tulkinneet ohjeen kirkkoherran antamaksi ohjeeksi. On myös mahdollista, että kaikissa seurakunnissa asiasta ei ole tarvinnut antaa ohjeistusta, jos papisto on yksimielinen siitä, että uusi avioliittolaki ei aiheuta muutoksia omissa seurakunnassa.

Kyselyyn vastanneista papeista 43 prosenttia on pyydetessä valmis siunaamaan maistraatissa solmitun samaa sukupuolta olevien avioliiton. Lähes puolet (46 %) vastaajista ei ole valmiita siunaamaan. Väitteeseen ”Pyydetessä olen valmis siunaamaan maistraatissa solmitun avioliiton”⁷ yhtyvät keskimääräistä useammin naiset, Helsingin hiippakunnan papit ja paljon vaikutteita Tulkaa kaikki -liikkeestä saaneet. Keskimääräistä harvemmin väitteeseen yhtyvät Mikkelin ja Oulun hiippakunnan papit sekä runsaita vaikutteita Suomen Raamattuopistosta ja Kansanlähetyksestä

---

4 Samaa sukupuolta olevia pareja vihkivät papit ovat tuoneet nimensä julkisuuteen muun muassa Sateenkaaripapit -sivustolla (Sateenkaaripapit 2018) ja mediassa levinneessä kuvagalleriassa (esim. Vesalainen 2017).

5 Ensimmäiset kantelut tehtiin Helsingin hiippakunnan tuomiokapitulille pastori Kari Sadinmaan ja Oulun hiippakunnan tuomiokapitulille pastori Árpád Kovácsin suorittamista vihkimisistä. Sadinmaa sai rangaistukseksi vakavan moitteen ja Kovács varoituksen. (Tuomiokapituli antoi pastori Kai Sadinmaalle vakavan moitteen 2017; Tuomiokapituli antoi pastori Árpád Kovácsille varoituksen 2017.) Kanteluita on tehty useita muitakin.

6 Ks. luku 2.2.

7 Miesten vastausten keskiarvo on 2,51 ja naisten 3,27 ($t=4,81$; $df=532$; $p\leq 0,001$). Varianssianalyysin mukaan eri hiippakuntien pappien vastausten keskiarvot eroavat toisistaan tilastollisesti erittäin merkitsevästi ($F=5,69$; $p\leq 0,001$). Helsingin hiippakunnan pappien vastausten keskiarvo on 3,58, Oulun hiippakunnan papeilla kyseinen keskiarvo on 1,92 ja Mikkelin hiippakunnan papeilla 2,18. Scheffén testin mukaan Oulun ja Helsingin hiippakunnan pappien vastausten keskiarvot eroavat toisistaan tilastollisesti erittäin merkitsevästi. Mikkelin ja Helsingin hiippakunnan pappien kohdalla ero on tilastollisesti merkitsevä. Tarkasteltava väite on negatiivisessa yhteydessä runsaisiin vaikutteisiin Suomen Raamattuopistosta ($r=-0,39$; $p\leq 0,01$) ja Kansanlähetyksestä ($r=-0,33$; $p\leq 0,01$) ja SLEY:stä ($r=-0,32$; sekä positiivisessa yhteydessä runsaisiin vaikutteisiin Tulkaa kaikki -liikkeestä ($r=+0,35$; $p\leq 0,01$).

saaneet. Harva pappi on myöskään siunannut rekisteröidyssä parisuhteessa elävän pariskunnan parisuhteen. Tällaiseen tosin ei ole kirkon lupaakaan. Seitsemän prosenttia papeista kertoo kuitenkin siunanneensa rekisteröidyn parisuhteen. Papeista 90 prosenttia ei ole tällaista parisuhdetta siunannut.

6.2 Omantunnonvapaus vihkiä ja siunata

Papit kannattavat omantunnonvapautta samaa sukupuolta olevien avioliittoon vihkimiseen sekä avioliiton siunaamiseen liittyvissä kysymyksissä. Papeista 78 prosenttia kannattaa sitä, että papilla on vapaus valita, vihkiikö hän samaa sukupuolta olevan parin avioliittoon, mikäli Suomen evankelis-luterilainen kirkko sallii parien kirkollisen vihkimisen. Kahdeksan prosenttia papeista ei kannata omantunnonvapautta. Vastaajista 11 prosenttia toisaalta kannattaa, toisaalta ei kannata omantunnonvapautta samaa sukupuolta olevien parien kirkollisessa vihkimisessä. Omantunnonvapautta maistraatissa solmitun samaa sukupuolta olevien avioliiton siunaamisessa kannattaa 67 prosenttia papeista ja vastustaa 17 prosenttia. Vastaajista 13 prosenttia kertoo toisaalta kannattavansa omantunnonvapautta avioliiton siunaamisessa, toisaalta ei.

Miehet kannattavat omantunnonvapautta naisia enemmän, kun kyse on samaa sukupuolta olevien avioliittoon vihkimisestä.⁸ Muut taustatekijät eivät selitä suhtautumista omantunnonvapauteen tässä asiassa.

6.3 Samaa sukupuolta olevien avioliiton julkinen kannattaminen ja vastustaminen

Suurin osa papeista kertoo tuovansa julkisesti esiin kantansa samaa sukupuolta olevien avioliitosta ja keskustelleensa asiasta seurakuntalaisten kanssa. Osa papeista kertoo myös kampanjoineensa sukupuolineutraalin avioliiton puolesta, ja peräti joka neljäs pappi on kokenut painostusta tai syrjintää oman näkemyksensä takia.

Yhteensä 61 prosenttia vastaajista tuo julkisesti esiin kantansa samaa sukupuolta olevien avioliitosta. Vastaajista 21 prosenttia kertoo, ettei tuo kantaansa julkisesti esiin ja 17 prosenttia toisaalta tuo, toisaalta ei tuo. Erot suhtautumisessa sukupuolineutraaliin avioliittoon ei vaikuta siihen, tuovatko vastaajat oman kantansa julkisesti esiin. Joka viides (21 %) pappi on kampanjoinut sukupuolineutraalin avioliiton puolesta. Papeista 73 prosenttia ei ole kampanjoinut. Naiset ovat kampanjoineet miehiä enemmän.⁹ Suurin osa (71 %) papeista on keskustellut

8 Miesten vastausten keskiarvo on 4,37 ja naisten 3,91 ($t=-4,03$; $df=532$; $p\leq 0,001$).

9 Naisten vastausten keskiarvo väitteessä ”Olen kampanjoinut sukupuolineutraalin avioliiton puolesta” on 2,23 ja miesten 1,70 ($t=4,14$; $p\leq 0,001$).

samaa sukupuolta olevien avioliittoon liittyvistä asioista seurakuntalaisten kanssa. Viidennes (20 %) papeista ei ole näistä asioista keskustellut.

Joka neljäs (25 %) pappi kertoo kokeneensa painostusta tai syrjintää liittyen omaan näkemykseensä samaa sukupuolta olevien avioliitosta. Papeista 61 prosenttia ei ole kokenut syrjintää ja 12 prosenttia kertoo toisaalta kokeneensa syrjintää, toisaalta ei. Suhtautuminen samaa sukupuolta olevien avioliittoon ei vaikuta koetun painostuksen tai syrjinnän määrään.

7 TULOSTEN TARKASTELU JA POHDINTA

Tämän tutkimuksen tavoitteena on selvittää Suomen evankelis-luterilaisen kirkon pappien asenteita homoseksuaalisuutta kohtaan, käsityksiä samaa sukupuolta olevien parisuhteista, avioliittoinstituutiosta ja kirkon vihkioikeudesta sekä sitä, miten papit suhtautuvat samaa sukupuolta olevien avioliittoon vihkimiseen ja avioliiton siunaamiseen. Tutkimuksen aineisto koostuu keväällä 2017 sähköisellä kyselylomakkeella kerätystä aineistosta, johon kuuluu yhteensä 534 papin vastaukset. Tutkimusta voidaan luonnehtia kvantitatiiviseksi selvitykseksi, eikä tarkoituksena ole ollut laajasti reflektoida saamiamme tuloksia muuhun aihepiiriä käsittelevään tutkimukseen.

Pappien parisuhdekäsitysten taustalla vaikuttavat asenteet homoseksuaalisuutta kohtaan. Tutkimus osoittaa, että yli puolet papeista pitää homoseksuaalisuutta luonnollisena seksuaalisena suuntautumisena ja osana Jumalan luomistyötä. Noin neljännes papeista ajattelee, että homoseksuaalisuus on luonnotonta eikä se kuuluu Jumalan luomistyöhön. Kaksi kolmasosaa papeista pitää homoseksuaalisuutta kristilliseen ihmiskuvaan kuuluvana, kun taas joka viides pappi ajattelee homoseksuaalisuuden olevan kristillisen ihmiskuvan vastaista. Voidaan olettaa, että luomiseen ja ihmiskuvaan liittyvät kysymykset luovat pohjan pappien muille homoseksuaalisuuteen liittyville asenteille sekä samaa sukupuolta olevien parisuhteisiin liittyville käsityksille. Mikäli homoseksuaalisuutta pidetään luonnollisena osana Jumalan luomistyötä, on samaa sukupuolta olevien parisuhteisiin mahdollista suhtautua hyväksyvästi. Jos taas ajatellaan, että homoseksuaalisuus on luonnotonta ja Jumalan luomistyön sekä kristillisen ihmiskuvan vastaista, lienee selvää, ettei samaa sukupuolta olevien parisuhteiden tukeminen ole mahdollista.

Pappien näkemykset hajaantuvat tulkittaessa Raamatun homoseksuaalisuuteen viittaavia kohtia. Puolet papeista ajattelee, että Raamatun opetukset homoseksuaalisuudesta eivät päde meidän aikaamme. Vajaa kolmannes papeista puolestaan ajattelee, että ne pätevät. Lähes kolme neljästä papista on sitä mieltä, että homoseksuaalisuus ymmärretään Raamatussa eri tavalla kuin 2000-luvun Suomessa. Vähemmän kuin joka viides pappi ajattelee, että sitä ei ymmärretä nykyisin eri tavalla. Tästä voidaan vetää johtopäätös, että suurin osa papeista ajattelee, että Raamatun yksinomaan kielteiset viittaukset homoseksuaaliseen käyttäytymiseen eivät anna vastauksia tällä hetkellä Suomessa käsillä olevaan tilanteeseen.

Kirkko on luopunut opetuksestaan, jonka mukaan homoseksuaalisuuden toteuttaminen olisi syntiä. Suurin osa papeista yhtyy kirkon käsitykseen. Vain harva pappi pitää homoseksuaalisuutta tai sen toteuttamista syntinä. Yhdeksän prosenttia papeista ajattelee homoseksuaalisuuden seksuaalisena suuntautumisena ja joka neljäs pappi homoseksuaalisuuden toteuttamisen olevan syntiä.

Kirkossa vaikuttavat keskenään ristiriitaiset näkemykset näkyvät pappien vastauksissa. Kysyttäessä hyväksyykö kirkko opetuksessaan homoseksuaaliset teot

pappien vastaukset hajaantuvat. Noin neljäsosa papeista ajattelee, että kirkko hyväksyy opetuksessaan homoseksuaaliset teot, kun taas yli kolmannes papeista tulkitsee kirkon opetuksen niin, ettei se hyväksy homoseksuaalisia tekoja. Kirkon opetus siis näyttäytyy epäselvänä. Suurin osa papeista on sitä mieltä, että kirkon tulisi opetuksessaan hyväksyä samaa sukupuolta olevien parisuhteet. Lähes joka kolmannen papin mukaan kirkon ei tulisi hyväksyä kyseisiä parisuhteita.

Piispainkokous linjasi vuonna 2010, että samaa sukupuolta olevien parisuhteessa elävä voi toimia kirkon työntekijänä. Pappien asenteet asiaan vaihtelevat. Kaksi kolmasosaa papeista ei pidä avointa homoseksuaalista identiteettiä esteenä kirkon työssä toimimiselle. Joka viides pappi kuitenkin ajattelee, että avoin homoseksuaalinen identiteetti on este toimimiselle kirkon työssä.

Papit ovat kohdanneet homoseksuaalisesti suuntautuneita ihmisiä ennen kaikkea julkisissa tiedotusvälineissä. Naiset kertovat kohdanneensa heitä miehiä enemmän myös muissa tilanteissa työssään ja vapaa-ajallaan. Helsingin hiippakunnan papit ovat tiedostaneet kohdanneensa homoseksuaalisesti suuntautuneita ihmisiä muiden hiippakuntien pappeja enemmän.

Suurin osa papeista (70 %) pitää hyvänä sitä, että homoseksuaalit voivat elää rekisteröidyssä parisuhteessa. Papeista 14 prosenttia ei pidä sitä hyvänä asiana. Joka kolmannen papin mukaan rekisteröity parisuhde olisi avioliittoa parempi parisuhteen muoto homoseksuaalisesti suuntautuneille ihmisille. Selvästi alle puolet papeista ajattelee, että rekisteröity parisuhde ei olisi avioliittoa parempi parisuhteen muoto.

Tähän tutkimukseen vastanneet papit arvostavat avioliittoa. Papeista 84 prosenttia pitää avioliittoa avoliittoa suositeltavampana parisuhteen muotona. Ainoastaan viisi prosenttia papeista ei aseta avioliittoa muiden parisuhdemuotojen edelle. Vajaa puolet papeista pitää vain avioliittoa Jumalan tarkoittamana parisuhteen muotona. Lähes joka kolmannen papin mukaan myös muunlaiset parisuhteen muodot ovat Jumalan tarkoittamia yhdessä elämisen tapoja. Kaksi kolmasosaa papeista yhtyy luterilaisen avioliittoteologian perustaan, jonka mukaan Jumala on asettanut avioliiton. Noin joka kuudes pappi ajattelee, että Jumala ei ole asettanut avioliittoa. On yllättävää, että vain kaksi kolmasosaa papeista pitää Jumalaa avioliiton asettajana.

Suurin osa papeista pitää hyvänä sitä, että Suomessa on sukupuolineutraali avioliittolaki. Lähes kolmannes papeista pitää sitä huonona asiana. Noin puolet papeista kannattaa samaa sukupuolta olevien kirkollista avioliittoon vihkimistä ja 40 prosenttia vastustaa sitä. Selvästi yli puolet papeista kannattaa maistraatissa solmitun samaa sukupuolta olevien avioliiton kirkollista siunaamista ja noin kolmannes papeista vastustaa sitä. Siunaaminen saa siis vihkimistä enemmän kannatusta. Kirkon vihkioikeudesta luopuminen ei saa kannatusta. Joka viides pappi kannattaa vihkioikeudesta luopumista, yli puolet papeista ei kannata sitä. Tulos tukee kirkossa laajasti esitettyä näkökantaa, jonka mukaan vihkioikeudesta luopuminen ei ratkaisisi kysymystä vaan siirtäisi sen koskemaan avioliiton siunaamista.

Huomattavaa on, että lähes jokaisella papilla on selkeä näkemys samaa sukupuolta olevien avioliittoon vihkimiseen sekä avioliiton siunaamiseen liittyvissä kysymyksissä. On mahdollista, että papit ovat pohtineet näitä kysymyksiä erityisen paljon, koska he itse ovat avioliittoon vihkiäisiä ja avioliiton siunaajia. Voi myös olla, että työyhteisöissä keskustelu on keskittynyt pappien oikeuksiin ja velvollisuuksiin vallitsevassa tilanteessa.

Yli puolet papeista (57 %) on valmiita vihkimään samaa sukupuolta olevia pareja avioliittoon, jos kirkossa päätetään alkaa vihkiä. Yli kolmannes papeista ei ole valmiita vihkimään. Joka viides pappi on valmis vihkimään samaa sukupuolta olevia pareja avioliittoon jo nyt, vaikka kirkko ei salli vihkimistä. Papeista 73 prosenttia ei ole valmiita vihkimään vastoin kirkon ohjeita. Papeista 43 prosenttia on pyydettyä valmiita siunaamaan maistraatissa solmitun samaa sukupuolta olevien avioliiton, kun taas 46 prosenttia ei ole tähän valmiita. Suurin osa papeista kannattaa omantunnonvapautta vihkimiseen ja siunaamiseen liittyvissä kysymyksissä.

Suurin osa papeista tuo julkisesti esiin kantansa samaa sukupuolta olevien avioliitosta. Joka viides pappi kertoo kampanjoineensa samaa sukupuolta olevien avioliiton puolesta. Papit ovat kampanjoineet yhtä paljon riippumatta siitä, kannattavatko vai vastustavatko he samaa sukupuolta olevien avioliittoa.

Kirkossa vallitsevat erilaiset näkemykset ovat vaikuttaneet pappeihin niin, että suurin osa tutkimukseen vastanneista papeista pelkää kirkossa syntyvän pahoja ristiriitoja päätettiin kirkossa alkaa vihkiä samaa sukupuolta olevia pareja avioliittoon tai ei. Huomattavaa on, että joka neljäs pappi kertoo kokeneensa painostusta tai syrjintää oman näkemyksensä takia. Sekä samaa sukupuolta olevien avioliittoa kannattavat että sitä vastustavat papit raportoivat kokeneensa painostusta ja syrjintää. Kirkossa on pyritty kaikkia osapuolia kunnioittavaan keskusteluun avioliittokysymyksessä. On huolestuttavaa, että joka neljäs pappi on kokenut painostusta tai syrjintää. Kunnioittavaan keskusteluun sekä toisen osapuolen näkökannan ymmärtämiseen tulisi kiinnittää kirkossa yhä enemmän huomiota.

Taustatekijät selittävät paljon pappien asenteita ja käsityksiä. Yleisesti voidaan todeta, että naiset suhtautuvat homoseksuaalisuuteen ja samaa sukupuolta olevien parisuhteisiin liittyviin kysymyksiin miehiä hyväksyvämmiin. Hiippakunnittain tarkasteltuna Helsingin ja Espoon hiippakuntien papit suhtautuvat kaikista hyväksyvimmin, kun taas Oulun hiippakunnan papit kriittisimmän. Ylimmissä virka-asemissa olevat papit suhtautuvat muita pappeja kriittisemmin. Kirkkoherrat ja kappalaiset ovat seurakuntapastoreihin ja selektiivipappeihin verrattuna kriittisempiä tutkimuksen aihepiiriin liittyvissä kysymyksissä. Myös hengellinen tausta vaikuttaa. Etenkin Suomen Raamattuopistosta, Kansanlähetyksestä, ja SLEY:stä paljon vaikutteita saaneet papit suhtautuvat muita pappeja kriittisemmin. Näissä liikkeissä aihepiiriin kysymyksiin suhtaudutaan hyvin perinteisellä tavalla. Tulkaa kaikki -liikkeestä paljon vaikutteita saaneet papit taas suhtautuvat kaikkein hyväksyvimmin. Tulkaa kaikki -liike on profiloitunut puolustamaan seksuaalivähemmistöihin kuuluvien oikeuksia kirkossa. Suurin osa tähän tutkimukseen vastanneista

papeista kuitenkin ajattelee, että homoseksuaalisuudesta keskusteleminen on heille luontevaa. Naisille ja nuorimpiin ikäryhmiin kuuluville asia tuntuu luontevimmilta.

Tämä tutkimus osoittaa, että pappien asenteet homoseksuaalisuutta kohtaan sekä käsitykset samaa sukupuolta olevien parisuhteista, ennen kaikkea avioliitosta, vaihtelevat paljon. Kun papeilla on keskenään erilaisia näkemyksiä luomisesta, kristillisestä ihmiskuvasta sekä luterilaisesta avioliittoteologiasta, on selvää, että myös samaa sukupuolta olevien avioliittoon vihkimiseen ja avioliiton siunaamiseen liittyvät käsitykset jakaantuvat. Yksimielisimpiä papit ovat siitä, että avioliitto on kaikista suositeltavin parisuhteen muoto ja että kirkon ei ole syytä luopua vihkioikeudesta.

Tämä tutkimus tuo kvantitatiivisesti esille pappien moniäänisyyden. Asenteiden ja käsitysten taustalla vaikuttaviin perusteluihin päästäksemme tarvitaan kvalitatiivista analyysiä niistä argumenteista, joilla papit näkemyksiään perustelevat.

On selvää, että kirkossa on monenlaista opetusta seksuaalisuudesta, parisuhteista ja perheestä. Virallisen kannan mukaan homoseksuaalisuuteen suhtaudutaan hyväksyvästi ja jokaista ihmistä pidetään yhtä arvokkaana. Avioliiton ajatellaan olevan miehen ja naisen välille tarkoitettu liitto. On ongelmallista, jos kirkon oppi ja seurakunnissa annettava opetus eivät vastaa toisiaan. Kirkon moniäänisyys kuuluu selvästi pappien vastauksissa. Samalla voidaan pohtia, olisiko kirkon syytä kirkastaa näkökantojaan joissakin kysymyksissä. Pappien vastaukset jakaantuvat suuresti esimerkiksi kysyttäessä, hyväksyykö kirkko opetuksessaan homoseksuaaliset teot. Papeilla kirkon työntekijöinä on erilaisia käsityksiä siitä, mitä kirkossa opetetaan. Jos kirkon opetus näyttäytyy näin ristiriitaisena papeille, on todennäköistä, että se näyttäytyy vieläkin monimutkaisempana niille ihmisille, jotka seuraavat kirkollista keskustelua etäämmältä.

Suomen evankelis-luterilaisen kirkon avioliittoteologia on murroksessa. Kirkon jäsenten ja pappien asenteet ovat muuttuneet nopeammin kuin piispainkokouksen ja kirkolliskokouksen linjaama kirkon opetus. Kirkossa eletään jännitteisessä tilanteessa, jossa suuri osa papistosta olisi valmis laajentamaan kirkollista avioliittokäsitystä, mutta osa haluaa pitää tiukasti kiinni nykyisistä käytännöistä ja opetuksesta. Samaa sukupuolta olevien avioliittoon vihkiminen koskee tietenkin ensisijaisesti niitä kirkon jäseniä, jotka haluavat solmia avioliiton samaa sukupuolta olevan kumppanin kanssa. Avioliitto on merkittävä kysymys myös työyhteisöissä, joissa papeilla on toisistaan poikkeavia käsityksiä. Tutkimustulostemme mukaan papit myös kokevat painostusta ja syrjintää oman kantansa vuoksi.

Papit pitävät avioliittoa parhaana mahdollisena parisuhteen muotona, mikä kertoo avioliiton arvostuksesta. Kirkon vihkioikeudesta luopumista ei pidetä hyvänä vaihtoehtona. Kirkollinen keskustelu avioliitosta on kiivasta, koska kyse on syvästi ihmisyyteen liittyvästä kysymyksestä. Kirkon moniäänisyyden tunnistaminen ja tunnustaminen on tärkeää. Se avaa mahdollisuuden rakentavaan ja toisiamme kunnioittavaan keskusteluun.

8 LÄHTEET JA KIRJALLISUUS

Lähteet:

Kyselylomakkeella kerätyt pappien vastaukset tutkijoiden hallussa.

Ajankohtainen asia

1966 Ajankohtainen asia. Helsinki: Kirkkohallitus.

Avioliittolaki (1929/234)

1929 Avioliittolaki 13.6.1929/234. – Finlex.fi. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1929/19290234> (viitattu 18.2.2019).

EK 17/1997 vp

1997 Eduskunnan kirjelmä EK 17/1997 vp – LA 26/1996 vp. https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/EduskunnanVastaus/Documents/ek_17+1997.pdf (viitattu 26.5.2017).

EK 3/2017 vp

2017 Eduskunnan kirjelmä EK 3/2017 vp – KAA 2/2016 vp. https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/EduskunnanVastaus/Documents/EK_3+2017.pdf (viitattu 27.5.2017).

HE 200/2000

2000 HE 200/2000. Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi virallistetusta parisuhteesta. https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Documents/he_200+2000.pdf (viitattu 26.5.2017).

KAA 3/2013 vp

2014 Kansalaisaloite eduskunnalle avioliittolain, rekisteröidystä parisuhteesta annetun lain ja transeksuaalin sukupuolen vahvistamisesta annetun lain muuttamisesta (KAA 3/2013 vp). <https://www.eduskunta.fi/FI/Vaski/sivut/aaestys.aspx?aaestysnro=18&istuntonro=121&vuosi=2014> (viitattu 26.5.2017).

KAA 2/2016 vp

2016 Kansalaisaloite avioliiton säilyttämisestä aidosti tasa-arvoisena, miehen ja naisen välisenä liittona ja sukupuolineutraalin avioliittolain kumoamisesta (KAA 2/2016 vp). https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/EduskuntaAloite/Documents/KAA_2+2016.pdf (viitattu 27.5.2017).

Kasvamaan yhdessä

1984 Kasvamaan yhdessä – Piispojen puheenvuoro perhe- ja seksuaalietiikan kysymyksistä. Helsinki: Kirjaneliö.

Kirkkohallituksen lausunto oikeusministeriölle

- 1999 Kirkkohallituksen lausunto oikeusministeriölle. Asia: Kirkkohallituksen lausunto työryhmän ehdotuksesta ”Laki ja samaa sukupuolta olevien parisuhteet”. [https://evl.fi/EVLMateriaalit.nsf/Documents/FBC52779F8A2E9C5C22570BE004B5CE9/\\$File/samaasukupuoltaolevienparisuhteet.pdf?openElement](https://evl.fi/EVLMateriaalit.nsf/Documents/FBC52779F8A2E9C5C22570BE004B5CE9/$File/samaasukupuoltaolevienparisuhteet.pdf?openElement) (viitattu 16.5.2017).
- LA 26/1996 vp
- 1996 Lakialoite laiksi kahden samaa sukupuolta olevan henkilön parisuhteen virallistamisesta (LA 26/1996 vp). https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/Lakialoite/Documents/la_26+1996.pdf (viitattu 26.5.2017).
- LA 31/2009 vp
- 2009 Laki rekisteröidystä parisuhteesta annetun lain kumoamisesta ja avioliittolain muuttamisesta (LA 31/2009 vp). https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/Lakialoite/Documents/la_31+2009.pdf (viitattu 26.5.2017).
- LaVM 10/1997 vp
- 1997 Lakivaliokunnan mietintö 10/1997 vp. https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/Mietinto/Documents/lavm_10+1997.pdf (viitattu 26.5.2017).
- LaVM 15/2001 vp
- 2001 Lakivaliokunnan mietintö 15/2001 vp. https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/mietinto/Documents/lavm_15+2001.pdf (viitattu 26.5.2017).
- LaVM 14/2014 vp
- 2014 Lakivaliokunnan mietintö 14/2014 vp – M 10/2013 vp. https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/mietinto/Documents/lavm_14+2014.pdf (viitattu 26.5.2017).
- LaVM 1/2017 vp
- 2017 Lakivaliokunnan mietintö 1/2017 vp. https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/Mietinto/Documents/LaVM_1+2017.pdf (viitattu 27.5.2017).
- Laki rekisteröidystä parisuhteesta (2001/950)
- 2001 Laki rekisteröidystä parisuhteesta 9.11.2001/950. <https://www.finlex.fi/laki/ajantasa/2001/20010950> (viitattu 19.2.2019).
- PeVL 15/2001 vp
- 2001 Perustuslakivaliokunnan lausunto 15/2001 vp. https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/Lausunto/Documents/pevl_15+2001.pdf (viitattu 26.5.2017).
- PTK 12/2014 vp
- 2014 PTK 12/2014 vp. Täysistunnon pöytäkirja. https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/poytakirja/Documents/ptk_12+2014.pdf (viitattu 27.5.2017).

PTK 120/2014 vp

2014 PTK 120/2014 vp. Täysistunnon pöytäkirja. https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/Documents/ptk_120+2014_vp.pdf (viitattu 27.5.2017).

Parisuhdelain seuraukset kirkossa

2010 Parisuhdelain seuraukset kirkossa – Piispainkokouksen selvitys kirkolliskokoukselle. Suomen ev.lut. kirkon keskushallinto. [http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/4954C50B429AADE7C225770300438131/\\$FILE/PARISUHDE%202010.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/4954C50B429AADE7C225770300438131/$FILE/PARISUHDE%202010.pdf) (viitattu 19.2.2019).

Pastoraalinen ohje

2011 Pastoraalinen ohje vapaamuotoisesta rukouksesta parisuhteensa rekisteröineiden kanssa ja heidän puolestaan. Hyväksytty piispainkokouksen istunnossa 9.2.2011. [http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/A78B3114D64D8273C22577030039EE08/\\$FILE/PASTORAALINEN-OHJE.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/A78B3114D64D8273C22577030039EE08/$FILE/PASTORAALINEN-OHJE.pdf) (viitattu 19.2.2019).

Perustuslaki

1999 Suomen perustuslaki 11.6.1999/731. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731> (viitattu 19.2.2019).

Piispainkokouksen selonteko avioliittolain muutoksen johdosta

2016 Piispainkokouksen selonteko avioliittolain muutoksen johdosta. Hyväksytty 31.8.2016. <http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/F359F1ED9F897DD0C225770E0034026E/%24FILE/PK-VALMIS-AVIOLIITTOSELONTEKO-2016.pdf> (viitattu 26.5.2017).

Rakkauden lahja

2008 Rakkauden lahja – Piispojen puheenvuoro perheestä, avioliitosta ja seksuaalisuudesta. Helsinki: Kirjapaja.

SuVM 2/2014

2014 Suuren valiokunnan mietintö 2/2014 vp – M 10/2013 vp, KAA 3/2013 vp. https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/mietinto/Documents/suvm_2+2014.pdf (viitattu 27.5.2017).

Sateenkaaripapit

2017 Sateenkaaripapit. <https://sateenkaaripapit.wordpress.com/> (viitattu 10.1.2018).

Työsopimuslaki (2001/55)

2001 Työsopimuslaki 26.1.2001/55. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2001/20010055> (viitattu 19.2.2019).

Yhdenvertaisuuslaki (2014/1325)

2014 Yhdenvertaisuuslaki 30.12.2014/1325. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141325> (viitattu 19.2.2019).

Yleisvaliokunnan mietintö 3/2015

2015 Kirkolliskokouksen yleisvaliokunnan mietintö 3/2015 edustaja-aloitteesta 2/2015. Uusi avioliittolaki. <http://kappeli.evl.fi/kkoweb.nsf/asiatasnro/0F6C65868E0487B5C2257EF400293319?OpenDocument> (viitattu 19.2.2019).

Kirjallisuus:

Askola, Irja

2016 Helsingin hiippakunnan kiertokirje 455. Helsingin hiippakunnan tuomiokapituli.

Audas, Emma

2017 Vad vi tror oss veta: En analys av de bakomliggande argumenten för och emot vigsel av samkönade par i evangelisk-lutherska kyrkan i Finland. – Perhe ja avioliitto muutoksessa. Toim. Maarit Hytönen. Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja 127. Tampere. 103–125.

Avioliittolain muutoksen vaikutus seurakuntiin

2017 Avioliittolain muutoksen vaikutus seurakuntiin. <https://www.arkkihiippakunta.fi/uploads/2018/08/2c468b47-avioliittolain-muutoksen-vaikutus-seurakuntiin.pdf> (viitattu 19.2.2019).

Buchert, Maria

2010 Rakkauden välittäjä vai moraalinen vartija? – Narratiivinen tutkimus Suomen evankelis-luterilaisen kirkon papeista perhe- ja seksuaalikäytösten äärellä. Diss. Helsinki: Yliopistopaino.

Charpentier, Sari

2001 Sukupuoliusko: Valta, sukupuoli ja pyhä avioliitto lesbo- ja homokeskustelussa. Lisensiaatin tutkielma. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Enstedt, Daniel

2011 Detta är min kropp: Kristen tro, sexualitet och samlevnad. Diss. Göteborgs universitet.

Family law: Same-sex marriage

2017 Family law: Same-sex marriage. – Government.nl. <https://www.government.nl/topics/family-law/same-sex-marriage> (viitattu 22.5.2017).

Hannus, Tanja

2014 Oulun piispa Salmi: ”Kristillinen avioliitonäkemys ei ole tasa-arvokysymys”. – Yle uutiset 1.12.2014. <http://yle.fi/uutiset/3-7662440> (viitattu 24.5.2017).

Helander, Eila

2017 Selvitys Suomen evankelis-luterilaisen kirkon vihkioikeudesta luopumisesta ja avioliittoon vihkimisen merkityksestä kirkon identiteetille. [http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/F359F1ED9F897DD0C225770E0034026E/\\$FILE/Selvitys%20Suomen%20evankelis%20luterilaisen%20kirkon%20vihkioikeudesta%20luopumisesta%20ja%20avioliittoon%20vihkimisen%20merkityksesta%20kirkon%20identiteetille%2009062017.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/F359F1ED9F897DD0C225770E0034026E/$FILE/Selvitys%20Suomen%20evankelis%20luterilaisen%20kirkon%20vihkioikeudesta%20luopumisesta%20ja%20avioliittoon%20vihkimisen%20merkityksesta%20kirkon%20identiteetille%2009062017.pdf) (viitattu 9.1.2019).

Hentilä, Jorma

2004 Kolmen vuosikymmenen merkkipaaluja. Seta ry. http://whm13.louhi.net/~seta/seta/wp-content/uploads/2013/06/Kolmen_vuosikymmenen_merkkipaaluja_hentila.pdf (viitattu 16.5.2017).

Hytönen, Maarit (toim.)

2017 Perhe ja avioliitto muutoksessa. Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja 127. Tampere: Kirkon tutkimuskeskus.

Jolkkonen, Jari

2014 Toinen toistenne kunnioittamisessa kilpailkaa keskenänne. Kuopion hiippakunnan tuomiokapituli.

2016 Piispan päätössanat synodaalokokouksessa. Kuopion hiippakunnan tuomiokapituli.

2017 Hyvä kirkkoherra, työtoveri Kristuksessa. (Jari Jolkkosen sähköpostitse lähettämä kirje Kuopion hiippakunnan kirkkoherroille.)

Juvonen, Tuula

2002 Tasa-arvoajattelun heteronormatiivisuus ja seksuaalinen tasa-arvo. – Tasa-arvopolitiikan haasteet. Toim. Anne Maria Holli, Terhi Saarikoski & Elina Sana. Helsinki: WSOY. 254–262.

Jäsenistö 2016

2016 Jäsenistö 31.12.2016. Pappisliitto. <https://www.akiliitot.fi/00010247-jasenisto> (viitattu 13.7.2017).

Kalliala, Kaarlo

2017 Uusi avioliittolaki merkitsee symbolista muutosta. – Turun Sanomat 24.2.2017. <http://www.ts.fi/mielipiteet/kolumnit/3409887/Kaarlo+Kalliala+++Uusi+avioliittolaki+merkitsee+symbolista+muutosta> (viitattu 24.5.2017).

Kejonen, Eetu

2014 Sexualitet i en brytningstid: En etisk analys av två finländska väckelserörelsers syn på samhälle, kyrka och homosexualitet åren 1970–2011. Diss. Åbo Akademi.

Kettunen, Paavo

1990 Ihmisolemuksen ongelma ja olemassaolon vaikeus. Diss. Suomalaisen Teologisen Kirjallisuusseuran julkaisuja 171. Helsinki: Suomalainen Teologinen Kirjallisuusseura.

Kiiski, Jouko

2006 Rajallinen rakkaus: suomalaisten teologiain käsitykset parisuhteesta. Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja 97. Tampere: Kirkon tutkimuskeskus.

Kirkko keskustelee homoseksuaalisuudesta

2007 Kirkko keskustelee homoseksuaalisuudesta. Kirkon tiedotuskeskuksen tiedote 4.1.2007. Ei enää saatavilla.

Kivimäki, Petri

2016 Piispa Seppo Häkkinen ei salli mies- tai naisparien vihkimistä. – Yle uutiset 14.4.2016. <http://yle.fi/uutiset/3-8807917> (viitattu 24.5.2017).

Knuutila, Jyrki

1990 Avioliitto oikeudellisena ja kirkollisena instituutiona Suomessa vuoteen 1929. Suomen kirkkohistoriallisen seuran toimituksia 151. Diss. Helsinki: Suomen kirkkohistoriallinen seura.

Kontula, Osmo & Haavio-Mannila, Elina

1993 Suomalainen seksi: tietoa suomalaisten sukupuolielämän muutoksesta. Helsinki: WSOY.

Kunnioittava keskustelu

2017 Kunnioittava keskustelu. – Sakasti.evl.fi. <http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/sp?Open&cid=Content4DCB9A> (viitattu 26.5.2017).

Luoma, Tapio

2017 Avioliittolaki 2017. Espoon hiippakunnan tuomiokapituli.

Moring, Anna

2013 Oudot perheet: Normeja ja ihanteita 2000-luvun Suomessa. Diss. Helsingin yliopisto.

Mustola, Katri

2007 Suomalaisten lesbo- ja homoliikkeiden historiaa. – Sateenkaari-Suomi: Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen historiaa. Toim. Katri Mustola & Johanna Pakkanen. Helsinki: Like. 18–37.

Mäkinen, Kari

2014 Arkkipiispa Kari Mäkinen/Facebook 25.11.2014. https://www.facebook.com/permalink.php?story_fbid=310257282498066&id=135952143261915 (viitattu 26.5.2017).

- 2017 Kirkolla on vastuu ihmisistä. Avauspuhe piispainkokouksessa 25.1.2017. https://evl.fi/documents/1327140/18583688/liite_piispainkokous25012017.pdf (viitattu 24.5.2017).
- Niemelä, Kati
- 2010 Papisto ja kanttorit 2010. Akavan kirkollisten ammattiliittojen jäsenkyselyn raportti. Kirkon tutkimuskeskuksen www-julkaisuja 20. Tampere: Kirkon tutkimuskeskus. <https://evl.fi/documents/1327140/45386794/Www-julkaisu+20+Niemel%C3%A4+%28Papisto+ja+kanttorit+2010%29.pdf/05d9d4c8-57d3-22d0-4ba9-9585dd5ed7a5> (viitattu 21.2.2019).
- 2014 Kutsumusta, auttamista ja itsensä toteuttamista: Pappien ja kanttorien suhde työhön, työhyvinvointi ja suhtautuminen ajankohtaisiin kysymyksiin Kirkon akateemisten jäsenkyselyssä 2014. Kirkon tutkimuskeskuksen verkkojulkaisuja 38. https://evl.fi/documents/1327140/45386794/Kutsumusta%2C+auttamista+ja+itsens%C3%A4+toteuttamista_.+Kirkon+akateemisten+j%C3%A4senkysely+2014+38.pdf/7dd48d4f-a875-0baf-2ff0-7e01a527adf6 (21.2.2019).
- Nilsson, Ola
- 2007 För äktenskapet – i tiden: analys och argument i debatten. Uppsala: Relevant media.
- Nykänen, Suvi-Tuulia
- 2014 Piispa Peura avioliittolaista: ”Pidän valitettavana”. – Keskiuomalainen 28.11.2014. <http://www.ksml.fi/kotimaa/Piispa-Peura-avioliittolaista-Pid%C3%A4n-valitettavana/299050> (viitattu 24.5.2017).
- Orjala, Anne
- 2014 Eduskunta äänesti sukupuolineutraalin avioliittolain puolesta. – Yle uutiset 28.11.2014, päivitetty 29.11.2014. <https://yle.fi/uutiset/3-7657787> (viitattu 23.5.2017).
- Patronen, Sirpa
- 2016 Espoon piispa: Samaa sukupuolta olevia pareja ei voi vihkiä kirkollisesti. – Kirkko ja kaupunki 12.5.2016. <https://www.kirkkojakaupunki.fi/-/espoon-piispa-samaa-sukupuolta-olevia-pareja-ei-voi-vihkia-kirkollisesti> (viitattu 24.5.2017).
- Peura, Simo
- 2017 Avioliittolain muutosta koskeva piispan kirje papistolle ja seurakunnille. Lapuan hiippakunnan tuomiokapituli.
- Pihkala, Juha
- 2009 Uskoa tiedosta ja tietoa uskosta: Johdatus dogmatiikkaan. Helsinki: Edita.

Piispa Irja Askolan puheenvuoro

2014 Piispa Irja Askolan puheenvuoro eduskunnan lakivaliokunnassa
22.5.2014. Helsingin hiippakunnan tuomiokapituli.

Repo, Matti

2013 Tampereen piispa Matti Repo/Facebook 12.3.2013. <https://fi-fi.facebook.com/Tampereen-piispa-Matti-Repo-295890837117699/>
(viitattu 24.5.2017).

Rydström, Jens

2011 *Odd Couples: A History of Gay Marriage in Scandinavia*. Amsterdam:
Aksant.

Saarelma, Antti

2007 Lukijalle. – Homoseksuaalisuus Raamatussa ja kirkon opetuksessa.
Toim. Antti Saarelma. Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja 101.
Tampere: Kirkon tutkimuskeskus. 5–6.

2009 Lukijalle. – Homoseksuaalisuus kristillisessä ihmiskuvassa ja
lainsäädännössä. Toim. Antti Saarelma. Kirkon tutkimuskeskuksen
julkaisuja 105. Tampere: Kirkon tutkimuskeskus. 5–6.

Salmi, Samuel

2017 Oulun hiippakunnan seurakunnille ja papistolle. (Kirje on lähetetty
sähköpostitse Oulun hiippakunnan papeille.)

Sarhimaa, Jutta

2015 Tasa-arvoinen avioliittolaki etenee ja tämä on edessä syksyllä.
25.6.2015, päivitetty 26.6.2015. <http://nyt.fi/a1305965203078> (viitattu
27.5.2017).

Strömsholm, Gustav

1997 *De homosexuella som kyrklig spelbricka: en analys av aktörerna,
aktionerna och debatten i Finland år 1993*. Diss. Åbo Akademi.

Suhonen, Marja

2002 Kaapissa Jumalan nimeen. Homoseksuaalisten työntekijöiden
asema Suomen evankelisluterilaisessa kirkossa. – Seksuaali- ja
sukupuolivähemmistöt työelämässä. Toim. Jukka Lehtonen.
Stakes. Raportteja 269. 77–82. [http://www.julkari.fi/bitstream/
handle/10024/76133/Equb.pdf?sequence=1&isAllowed=y](http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/76133/Equb.pdf?sequence=1&isAllowed=y) (viitattu
21.2.2019).

Suolanen, Kyösti

2017 Piispalta tiukka nootti nais- ja miesparien vihkimiseen – kovapäisyys
voi johtaa lipereiden riisumiseen. – Kouvolan Sanomat 6.2.2017.
[https://kouvolansanomat.fi/uutiset/lahella/13efcecd-7228-4b75-b669-
b66fdf1761e9](https://kouvolansanomat.fi/uutiset/lahella/13efcecd-7228-4b75-b669-b66fdf1761e9) (viitattu 21.2.2019).

Suomen tilastollinen vuosikirja

2016 Suomen tilastollinen vuosikirja. Helsinki: Tilastokeskus. http://www.stat.fi/tup/julkaisut/tiedostot/julkaisuluettelo/yyti_stv_201600_2016_16179_net_p2.pdf (viitattu 21.2.2019).

Tervo-Niemelä, Kati

2018 Kutsumuksen imu ja työn todellisuus. Pappien, teologisen ja kanttoreiden suhde työhön, työhyvinvointi ja suhtautuminen ajankohtaisiin kysymyksiin Kirkon akateemisten jäsentutkimuksessa 2018. Kirkon tutkimuskeskuksen verkkojulkaisuja 58. <https://evl.fi/documents/1327140/40900428/Ktk+-+Kutsumuksen+imu+ja+ty%C3%B6n+todellisuus/508cc23e-d76d-9619-f930-c54bb9b90502> (viitattu 21.2.2019).

Tolsa, Maria

2017 Suomi liittyy 23 maan joukkoon – Näissä maissa oikeus avioliittoon ei riipu kumppanin sukupuolesta. – Yle uutiset 1.3.2017. <http://yle.fi/uutiset/3-9473511> (viitattu 22.5.2017).

Tuomiokapituli antoi pastori Árpád Kovácsille varoituksen

2017 Tuomiokapituli antoi pastori Árpád Kovácsille varoituksen. – Oulun hiippakunnan tuomiokapituli.

Tuomiokapituli antoi pastori Kai Sadinmaalle vakavan moitteen

2017 Tuomiokapituli antoi pastori Kai Sadinmaalle vakavan moitteen. – Helsingin hiippakunnan tuomiokapituli.

Vesalainen, Suvi

2017 Yli 50 suomalaista pappia ilmoittautuu vihkimään sateenkaaripareja. – Yle uutiset 22.9.2017. <https://yle.fi/uutiset/3-9847230> (viitattu 10.1.2018).

Vikström, Björn

2016 Monta rakkautta: Seksuaalisuuden, parisuhteen ja avioliiton teologia. Helsinki: Kirjapaja.

Yli-Opas, Antti

2010 Avioliiton teologia Englannin kirkossa ja Suomen evankelis-luterilaisessa kirkossa vuosina 1963–2006. Diss. Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja 112. Tampere: Kirkon tutkimuskeskus.

2016 Suomen evankelis-luterilaisen kirkon avioliittokäsityksestä. – Reseptio 1/2016. 43–48.

LIITE 1: KYSELYLOMAKE

Huom.! Aineistonkeruussa käytettiin sähköistä kyselylomaketta eikä se ulkoasultaan vastannut tässä liitteessä kuvattua lomaketta.

Tervetuloa osallistumaan kyselytutkimukseen!

Lue kysymykset huolellisesti. Kysely sisältää sekä monivalintakysymyksiä että avoimia kysymyksiä. Vastaa monivalintakysymyksiin valitsemalla itsellesi sopivin vaihtoehto. Mahdollisuuksien mukaan pyri välttämään ”en osaa sanoa” -vaihtoehtoa. Kirjoita avoimiin kysymyksiin mahdollisimman monipuolinen ja tarkka vastaus.

Kysely on täysin anonyymi.

Muista painaa lopuksi ”tallenna” -painiketta!

Vastaajan taustatiedot

Mikä on syntymävuotesi?

Minä vuonna sinut on vihitty papiksi?

Oletko nainen vai mies?

Minkä hiippakunnan alueella työskentelet?

- Espoo
- Helsinki
- Kuopio
- Lapua
- Mikkeli
- Oulu
- Porvoo
- Tampere
- Turku

Mikä on virka-asemasi?

- Kirkkoherra
- Kappalainen
- Seurakuntapastori
- Sairaalapastori
- Kehitysvammaistyön pastori

- ( ) Vankilapastori
 ( ) Oppilaitospastori
 ( ) Sotilaspastori
 ( ) Perheneuvoja
 ( ) Järjestön pappi
 ( ) Muu

Mikä on työskentelykuntasi/-kaupunkisi asukasmäärä?

- ( ) alle 2 000 asukasta
 ( ) 2 000–5 000 asukasta
 ( ) 5 001–10 000 asukasta
 ( ) 10 001–20 000 asukasta
 ( ) 20 001–30 000 asukasta
 ( ) 30 001–50 000 asukasta
 ( ) 50 001–100 000 asukasta
 ( ) yli 100 000 asukasta

Mistä seuraavista herätysliikkeistä, kristillisistä järjestöistä, uskonnollisista yhteisöistä ja kirkkokunnista olet saanut vaikutteita?

	paljon	melko paljon	jossain määrin	vähän	en lainkaan
Evangelisuus (SLEY)					
Evangelisuus (ELY)					
Herännäisyys					
Länsi-Suomen rukoilevaisten yhdistys					
Suomen rukoilevaisen kansan yhdistys					
Vanhoillislestadiolaisuus					
Muu lestadiolaisuus					
Kansan Raamattuseura					
Suomen Raamattu-opisto					
Suomen Evankelisluterilainen Kansanlähetyks					
Opiskelija- ja koululaislähetyks					
Muu ns. viides herätysliike					
Tuomas-yhteisö					

Taizélaisuus					
Hiljaisuuden liike					
Karismaattinen liike					
Paavalin synodi					
Luther-säätiö					
Tulkaa kaikki -liike					
Kyrkans ungdom					
Oasrörelsen					
Vapaat suunnat					
Katolinen kirkko					
Ortodoksinen kirkko					
Jokin muu, mikä?					

Homoseksuaalisuus

Miten paljon olet kohdannut homoseksuaalisesti suuntautuneita henkilöitä seuraavissa yhteyksissä?

	paljon	melko paljon	jossain määrin	vähän	en lainkaan
julkisissa tiedotusvälineissä					
katukuvassa					
fiktiivisinä hahmoina (elokuvat, tv-sarjat)					
sielunhoitotyössä					
kasvatustyössä					
seurakunnan leireillä					
kasuaalitoimituksissa					
aktiiviseurakuntalaisten joukossa					
työtoverina					
tuttava-, ystävä- tai sukulaispiirissä					
homoseksuaalien vanhempina					
muussa yhteydessä, missä?					

Halutessasi voit kuvailla, millaisia kohtaamiset ovat olleet.

Seuraavassa on esitetty homoseksuaalisuuteen liittyviä väittämiä. Vastaa rastittamalla itsellesi sopivin vaihtoehto.

	täysin samaa mieltä	jokseenkin samaa mieltä	toisaalta samaa, toisaalta eri mieltä	jokseenkin eri mieltä	täysin eri mieltä	en osaa sanoa
Homoseksuaalisuus on luonnollinen seksuaalinen suuntautuminen						
Homoseksuaalisuus on ihmisen itse valitsema seksuaalinen suuntautuminen						
Homoseksuaalisuus on osa Jumalan luomistyötä						
Minusta on luontevaa keskustella homoseksuaalisuudesta						
Raamatun opetukset homoseksuaalisuudesta pätevät myös meidän aikanamme						
Homoseksuaalisuus ymmärretään Raamatussa eri tavalla kuin 2000-luvun Suomessa						
Homoseksuaalisuus on syntiä						
Homoseksuaaliset teot ovat syntiä						
Suomen ev.-lut. kirkko hyväksyy opetuksessaan homoseksuaaliset teot						
Homoseksuaalisuus on kristillisen ihmiskuvan vastaista						
Avoin homoseksuaalinen identiteetti on este toimimiselle kirkon hengellisessä työssä						
Minusta on kiusallista keskustella homoseksuaalisuudesta						

Vastaa seuraavaan avoimeen kysymykseen.

Miten suhtautumisesi homoseksuaalisuuteen on muuttunut viimeisen kymmenen vuoden aikana ja mikä on vaikuttanut muutokseen?

Samaa sukupuolta olevien parisuhteet

Seuraavassa on esitetty samaa sukupuolta olevien parisuhteisiin liittyviä väittämiä. Vastaa rastittamalla itsellesi sopivin vaihtoehto.

	täysin samaa mieltä	jokseenkin samaa mieltä	toisaalta samaa, toisaalta eri mieltä	jokseenkin eri mieltä	täysin eri mieltä	en osaa sanoa
Homoseksuaalien on parempi elää pysyvissä parisuhteissa tilapäisten suhteiden sijaan						
On hyvä, että homoseksuaalit voivat elää virallistetussa parisuhteessa eli rekisteröidyssä parisuhteessa						
On hyvä, että homoseksuaalit voivat elää virallistetussa parisuhteessa eli avioliitossa						
Homoseksuaalien ei tulisi elää parisuhteissa						
Homoseksuaalien tulisi elää selibaatissa						
Eläminen samaa sukupuolta olevien parisuhteessa on este toimimiselle Suomen evankelis-luterilaisen kirkon pappina						
Suomen evankelis-luterilaisen kirkon pitäisi opetuksessaan hyväksyä samaa sukupuolta olevien parisuhteet						

Samaa sukupuolta olevat parit (ihmiset, ei parisuhdetta) tulisi voida siunata kirkollisesti						
Samaa sukupuolta olevien parisuhde tulisi voida siunata kirkollisesti						
Eläminen samaa sukupuolta olevien parisuhteessa on este toimimiselle Suomen evankelis-luterilaisen kirkon nuorisotyönohjaajana						
Olen valmis siunaamaan samaa sukupuolta olevan parin kodin						
Koen vaikeaksi mennä kastamaan samaa sukupuolta olevan parin lasta						

Oletko käyttänyt pappina toimiessasi rukousta parisuhteensa rekisteröineiden kanssa ja heidän puolestaan?

Kyllä   En

Mikäli vastasit kyllä, millaisena koit rukouksen käytön?

Kohtaat ihmisen, joka elää parisuhteessa samaa sukupuolta olevan kanssa. Kuinka paljon seuraavia tunteita sinussa herää?

	paljon	melko paljon	jossain määrin	vähän	ei lainkaan
ilo					
viha					
suru					
pelko					
rakkaus					
hämmästyminen					
inho					
häpeä					
sääli					

Muita tunteita, mitä?

Halutessasi voit perustella, miksi tilanne herättää sinussa edellä mainittuja tunteita.

Avoliitto

Seuraavassa on esitetty avioliittoon ja rekisteröityyn parisuhteeseen liittyviä väittämiä. Vastaa rastittamalla itsellesi sopivin vaihtoehto.

	täysin samaa mieltä	jokseenkin samaa mieltä	toisaalta samaa, toisaalta eri mieltä	jokseenkin eri mieltä	täysin eri mieltä	en osaa sanoa
Avoliitto on avoliittoa suositeltavampi parisuhteen muoto						
Vain avioliitto on Jumalan tarkoittama parisuhteen muoto						
On hyvä, että Suomessa on sukupuolineutraali avioliittolaki						
Eläminen rekisteröidyssä parisuhteessa on este toimimiselle Suomen ev.-lut. kirkon pappina						
Homoseksuaalien tulisi elää mieluummin avioliitossa samaa sukupuolta olevan kanssa kuin avoliitossa samaa sukupuolta olevan kanssa						
Rekisteröity parisuhde olisi homoseksuaaleille avioliittoa parempi parisuhteen muoto						
Eläminen rekisteröidyssä parisuhteessa on este toimimiselle Suomen ev.-lut. kirkon nuorisotyönohjaajana						
Samaa sukupuolta olevat parit tulisi voida vihkiä kirkollisesti						

Mikäli Suomen ev.-lut. kirkko sallii samaa sukupuolta olevien parien kirkollisen vihkimisen, papilla tulisi olla vapaus valita, vihkiikö hän avioliittoon samaa sukupuolta olevia pareja vai ei						
Eläminen samaa sukupuolta olevien avioliitossa on este toimimiselle Suomen ev.-lut. kirkon pappina						
Maistraatissa solmittu samaa sukupuolta olevien avioliitto tulisi voida siunata kirkallisesti						
Papilla tulisi olla vapaus valita, siunaako hän maistraatissa solmitun samaa sukupuolta olevien avioliiton						
Jumala on asettanut avioliiton						
Jumala on asettanut avioliiton vain miehen ja naisen välille						
Jumalan asettama avioliitto voidaan ulottaa myös samaa sukupuolta olevien välille						
Eläminen samaa sukupuolta olevien avioliitossa on este toimimiselle Suomen ev.-lut. kirkon nuorisotyönohjaajana						
Kirkon tulisi pysyä käsityksessä, jonka mukaan avioliitto on yhden miehen ja yhden naisen välinen liitto						
Kirkon tulisi luopua vihkioikeudestaan						
Jos kirkko luopuu vihkioikeudestaan, sen tulisi siunata vain heteroparit						

Jos kirkko luopuu vihki- oikeudestaan, sen tulisi siunata sekä heteroparit että samaa sukupuolta olevat parit						
Pelkään kirkossa synty- vän pahoja ristiriitoja, jos se hyväksyy samaa suku- puolta olevien kirkollisen vihkimisen						
Pelkään kirkossa synty- vän pahoja ristiriitoja, jos se ei hyväksy samaa sukupuolta olevien kirkollista vihkimistä						
Samaa sukupuolta ole- vien avioliitto on saanut kirkossa liikaa huomiota						

Seuraavassa on esitetty väittämiä liittyen toimintaasi pappina. Vastaa rastittamalla itsellesi sopivin vaihtoehto.

	täysin samaa mieltä	jok- seenkin samaa mieltä	toisaalta samaa, toisaalta eri mieltä	jokseen- kin eri mieltä	täysin eri mieltä	en osaa sanoa
Olen valmis vihkimään samaa sukupuolta olevia pareja avioliittoon, jos Suomen ev.-lut. kirkko sen sallii						
Olen valmis vihkimään samaa sukupuolta olevia pareja avioliittoon, vaikka Suomen ev.-lut. kirkko ei sitä sallisi						
Pyydettyäni olen valmis siunaamaan maistraatissa solmitun samaa suku- puolta olevien avioliiton						
Olen jo siunannut rekis- teröidyssä parisuhteessa elävän pariskunnan parisuhteen						

Olen saanut hiippakuntani piispalta ohjeen, miten toimia, jos saan pyynnön vihkiä samaa sukupuolta olevan parin						
Seurakunnassani on annettu ohje, miten toimia, jos saan pyynnön vihkiä samaa sukupuolta olevan parin						
Olen keskustellut samaa sukupuolta olevien avioliittoon liittyvistä asioista seurakuntalaisten kanssa						
Tuon julkisesti esiin kantani samaa sukupuolta olevien avioliittoon						
Olen kampanjoinut sukupuolineutraalin avioliiton puolesta						
Olen kokenut painostusta tai syrjintää oman näkemykseni takia liittyen samaa sukupuolta olevien avioliittoon						

Seuraavaksi kysytään näkemyksiäsi samaa sukupuolta olevien avioliitosta. Vastatessasi kysymyksiin kiinnitä huomiota esimerkiksi millä teologisilla/raamatullisilla/eettisillä/ihmisoikeudellisilla argumenteilla perustelet näkemyksiäsi.

Miksi kannatat/vastustat samaa sukupuolta olevien maistraatissa solmitun avioliiton kirkollista siunaamista?

Miksi kannatat/vastustat samaa sukupuolta olevien avioliittoa siviilivihkimisenä?

Miksi kannatat/vastustat samaa sukupuolta olevien avioliittoa kirkollisena vihkimisenä?

Kuvitellaan tilanne, että olet pappina alttarilla ja edessäsi seisoo avioliittoon vihittävänsä samaa sukupuolta oleva pari. Millaisia tunteita tämä tilanne sinussa herättää?

Mitä hyviä ja huonoja puolia mielestäsi on, jos kirkossa päätetään alkaa vihkiä samaa sukupuolta olevia pareja avioliittoon?

Mitä ajattelet ihmisistä, jotka ovat kanssasi eri mieltä samaa sukupuolta olevien pariin avioliitoista?

Mitä muuta haluaisit sanoa tämän tutkimuksen aiheeseen liittyen?

Suostumus aineiston käyttöön

Annan luvan käyttää vastauksiani myös muissa Itä-Suomen yliopiston teologian osaston alaisissa tutkimushankkeissa.

Kyllä   Ei

Suostumus haastatteluun

Tarvittaessa tällä kyselylomakkeella saatuja tietoja täydennetään pappien haastatteluilla. Mikäli olet käytettävissä haastattelua varten, pyydän sinua antamaan yhteystietosi.

Nimi

Sähköposti

Puhelinnumero

Lämmin kiitos vastauksistasi!

”Vihkiäkö vai ei?” tuli ajankohtaiseksi kysymykseksi Suomen evankelis-luterilaisessa kirkossa, kun yhteiskunnan avioliittolaki muuttui sukupuolineutraaliksi vuonna 2017. Avioliittolain muutoksella ei ollut suoria vaikutuksia kirkon vihkimiskäytäntöihin, mutta se haastoi kirkkoa keskustelemaan avioliitosta, seksuaalisuudesta ja ihmiskäsityksestä. Tässä tutkimuksessa selvitetään pappien asenteita homoseksuaalisuutta kohtaan, heidän käsityksiään samaa sukupuolta olevien parisuhteista, avioliittoinstituutiosta ja kirkon vihkioikeudesta sekä sitä, miten papit suhtautuvat samaa sukupuolta olevien avioliittoon vihkimiseen ja avioliiton siunaamiseen. Kvantitatiivinen tutkimus perustuu Suomen evankelis-luterilaisen kirkon papeille keväällä 2017 suunnattuun kyselyyn, johon vastasi 534 pappia.

Tutkimus osoittaa kirkon sisäisen moniäänisyyden avioliittokysymyksessä. Pappien näkemykset jakaantuvat voimakkaasti. Kuitenkin yli puolet papeista kannattaa samaa sukupuolta olevien kirkollista avioliittoon vihkimistä ja maistraatissa solmitun avioliiton siunaamista. Pappien asenteet ja käsitykset ovat muuttuneet hyväksyvämmiksi 2000-luvun kuluessa. Tutkimuksessa nostetaan esille myös painostus ja syrjintä, jota papit ovat kokeneet näkemystensä vuoksi.

Tutkimuksen ovat laatineet nuorempi tutkija, TM Laura Kallatsa ja yliopistonlehtori, dosentti, TT, FT Jouko Kiiski Itä-Suomen yliopistosta.

KIRKON TUTKIMUSKESKUS⁺

ISBN 978-951-693-387-3

**SUOMEN⁺
EV. LUT.
KIRKKO**

evl.fi